

MITROPOLIA BANATULUI

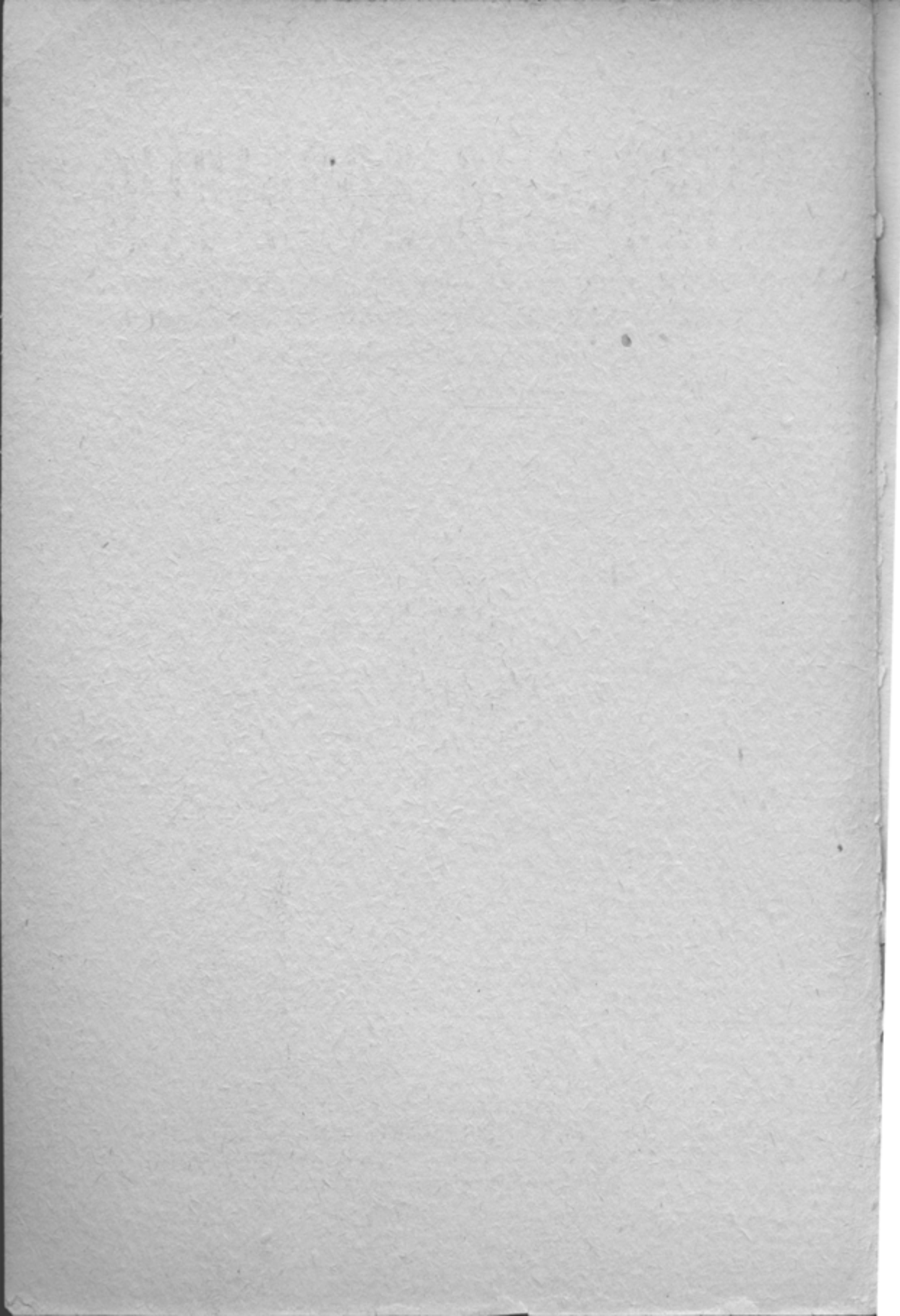
ORGANUL OFICIAL AL ARHIEPISCOPIEI TIMIȘORII
ȘI CARANSEBEȘULUI ȘI AL EPISCOPIEI ARADULUI

1959

ANUL IX. Nr. 11—12, NOIEMBRIE—DECEMBRIE 1959

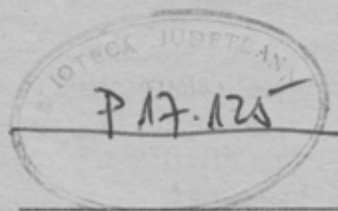
: - : Editura Mitropoliei Banatului : - :

P. v. 1

MITROPOLIA BANATULUI

ORGANUL OFICIAL AL ARHIEPISCOPIEI TIMIȘORII
ȘI CARANSEBEȘULUI ȘI AL EPISCOPIEI ARADULUI

ANUL IX. Nr. 11—12, NOIEMBRIE—DECEMBRIE 1959

: - : Editura Mitropoliei Banatului : - :

~~PM 9076~~

Spre Bethleem

În legănarea ușoară a șeilor, drumeții înaintau tăcuți. Oșteniți de lunga călătorie, cu popasuri scurte, își simțeau acum trupurile moleșite. Pleoapele li se închideau greoaie peste ochii umeziți de suflarea vîntului rece și în vreme ce gîndul lor rătăcea departe, somnul începu să-i fure. Într-un tîrziu, una dintre cămile strănută ușor. Bătrînul Melchior își purtă în jur privirea somnoroasă și rămase ascultînd.

Pe drumul nisipos, care strălucea pînă departe în sclipirea lunii, pașii cămilelor trezeau în liniștea adîncă a nopții un foșnet ușor. Încolo... totul era liniștit și pașnic. Luna se pleca grăbită spre orizont și în curînd dispăru după creasta unui deal împădurit.

E trecut de miezul nopții... gîndi bătrînul Melchior și întorcîndu-și privirea spre tovarășii de alături, întrebă încet:

— Dormiți?

— Nu! răspunseră aceștia, tresărind din visare.

Melchior își sbici obrajii umeziți de răcoarea nopții și ațintindu-și privirea în zare, continuă domol:

— E mult de cînd am plecat de acasă. Trupul meu bătrîn cere odihnă. Și totuși, nu pot să dorm. Sufletul meu arde de dorul să-l văd pe acela întru a cărui căutare am pornit la drum. Și eu cred cu tărie, că nu va rece multă vreme pînă îl vom găsi. O, frații mei, Dumnezeu e mare. El, care ne-a călăuzit cu atîta bunățate și înțelepciune, nici acum nu ne va părăsi.

— Eu nu m-am îndoit nici măcar o clipă!... — spuse Balthazar. Și sînt sigur că-l vom găsi curînd.

— Așa socot și eu, o, fraților! — adăose Gașpar.

Drumeții tăcură. Bătuți în față de suflarea vîntului rece, își plecară frunțile încet și lăsînd cămilele în voia lor, începură iarăși să dormiteze.

Cămilele începură să urce la deal. După o vreme, bătrînul Melchior își ridică spre cer privirea ochilor umezi. Clătină din cap și zise:

— Un singur lucru nu-mi place. Nu pot să mă încred în regele Irod. Eu nădăjduiam că și el se va bucura de bucuria noastră. Ați putut să o observați însă cît era de neliniștit. În pretenia ce ne-o arăta era prea multă fățarnicie. Zîmbetul acela fugar, care s-a ivit în colțul buzelor lui, cînd a trimis sutașul să cheame cărturarii, nu e zîmbetul omului pașnic. Și cînd preotul Ioazer i-a spus că Mesia are să se nască în Bethleemul Iudeii, fața lui pâlise. O, fraților, eu simt și știu că nu s-a bucurat de venirea noastră și credeți-mi mie, gîndul lui nu este curat! Dar înșfîrșit ne apropiem de țintă. Miezul nopții a trecut de mult și Bethleemul — socot eu — nu poate fi departe.

Melchior oftă. Își plecă capul în piept și rămase tăcut.

Sosite în deal cămilele începură să sforăie, ciulindu-și urechile, în semn de nerăbdare. Drumeții tresăriră. În jurul lor întunerecul începu să se destrame. Deodată, se pomeniră într-o lumină strălucitoare. Și în timp ce cămilele o luară sprintene la vale, ei începură să strige, cuprinși de bucurie: — E steaua! ... E steaua! ... Și Dumnezeu e cu noi!

Lumina pieri. Întunerecul se închegă din nou. Dar iată, înaintea lor un punct strălucitor, care luneca prin văzduh încet. Punctul luminos pluti o vreme de-asupra Bethleemului cufundat în tăcere, apoi trecu înainte și se opri deasupra unei stînci.

Ajunși în vale, drumeții cotiră și, lăsînd orașul la o parte trecură pe cîmp. În curînd ajunseră la un perete de stîncă. Purtîndu-și privirea în jur, văzură la cîtiva pași un asin, care ronțăia mulțumit ogrinjii risipiți pe jos.

Raza de lumină care se oprise deasupra stîncii mai stăruia o vreme, apoi dispăru.

În peretele de stîncă se deschide o ușă și în prag se ivi un bătrîn.

Drumeții descălecară. Melchior se apropie de ușa și zise:

— Pace casei tale prietene!

— Pace și vouă drumeților străini! Dar rogu-Vă să-mi spuneți, pe cine căutați?

— Căutăm un copil născut de curînd. Nu cumva e aici?

— Aici este. Veniți și-l vedeți...

În încăperea largă luminată de licărirea unei candelă, o femeie tînără își alăpta copilul. Melchior se apropie încet și, risipind la picioarele femeii un pumn de aur, îngenunche smerit. De-alungul bărbii cărunte începură să se prelingă stropi grei de lacrimi și buzele îi șoptiră în tremur:

— Mulțumescu-ți ție, Dumnezeuule mare!

Ceilalți aprinseră tămîie și așezînd-o jos, îngenunchiară alături. Balthazar privi o vreme spre micul nevinovat. Ochii i se umeziră. Se întoarse atunci spre femeie și zise înduioșat:

— Tu mamă fericită, pomenește-ne și pe noi în rugăciunile tale!

Pe fața tinerei femei se ivi un zîmbet senin. Își strînse cu duioșie copilul la sîn și răspunse domol:

— Bucurați-vă și voi de bucuria mea, o, fericitelor între oameni!

Gașpar plîngea încet, iar copilul privea nepăsător prin fumul de tămîie...

Cu capul rezemat de gîtul cămilelor, drumeții își odihneau trupurile obosite. Prin tăcerea nopții vîntul bătea rece, răscolind frunzele olivelor risipite pe jos. În zarea depărtată se ivea treptat o dungă luminoasă și, în curînd, prin liniștea adîncă se auzi un glas înăbușit de cocoș.

Melchior tresări. Își trecu dosul palmei peste frunte și rămase ascultînd. I se păru că aude ca prin vis un glas care îl chema pe nume: Melchior!...

Bătrînul ridică capul și privi în jur. Sub cerul senin și liniștit, cămilele sătule rumegau alene, alătura de asinul care dormita nepăsător. Era liniște și

pace, doar respirația drumeților adormiți se auzea ca o picurare lină.

Bătrînul rămase o vreme nehotărît, apoi întrebă:

— Fraților, voi m-ați strigat?

Tăcere...

Își plecă iarăși capul pe gîtul cămilei și adormi din nou. Și iată, auzi acum clar glasul care îl chema pe nume.

— Melchior! Sculați-vă și plecați spre altă cale spre casă. Irod plănuiește pierirea voastră și a noului născut. De copil să nu purtați grijă. Voi plecați fără zăbavă și credeți cu tărie în ființa aceluia care va călăuzi!

Glasul cocoșilor se porni stăruitor. Melchior se trezi. Își purtă iarăși privirea în jur, apoi se ridică grăbit și, îndreptîndu-se spre tovarășii de drum, îi atinse ușor cu mîna, șoptind:

— Fraților sculați! Glasul divin ne poruncește să pornim pe altă cale spre casă. Irod plănuiește pierirea noastră și a noului născut!

Drumeții se ridică sprinteni și, privindu-l pe Melchior, întrebă:

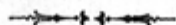
— Dar copilul?!

— Să nu-i purtăm grija. Acela care ne-a călăuzit pe noi, î-l va păzi și pe el de rele!

Drumeții adunară resturile de nutreț și le puseră înaintea asinului. Se urcară apoi în sei și bătură ușor cămilele pe gît. Animalele odihnite se ridicară îndată și porniră sprintene la drum.

Lumina zilei creștea treptat. Zărilor începură să se aprindă și peste puțin, soarele se ivi majestos, resfirîndu-și razele strălucitoare peste lumea desmorțită.

Prot. Ic. Stavr. SĂBIN TRUȚIA

Sîngele și lacrima

Pe la jumătatea sutei a opta de la întemeierea Romei, imperiul cezarilor organizase în patruzeci și cinci de provincii aproape toată lumea cunoscută pe atunci, făcînd din Mediterana un simplu lac intern: *Mare nostrum*. Dar crușase Iudea tributară, ca un hatir pentru vulpoiul bătrîn, hoț de cămile în tinerețe, care pe tronul lui David purta numele de Irod cel Mare.

Nu era evreu, nu grec, nici roman. Era idumeu, barbar cioplit în pripă, dar cumplit rîvnitor spre măreție. A pavat Ierusalimul; l-a înzestrat cu apeducte, băi publice; i-a clădit un amfiteatru și case cu mai multe caturi; și-a durat luiși un palat grandios; a restaurat din temelii templul lui Iehova.

Totuși, evreii îl uriră pînă-n pinzele albe, ca pe un păgîn, strein de neam și uzurpator al domniei Hasmoneilor, deși — ca să-și spele trădarea — el s-a căsătorit cu Mariamne, vlăstarul dinastiei legale, pe care apoi o ucise, precum și pe soacra lui și pe cumnații Aristobul și Iosif. De teama răzbunării, n-a șovăit, în fine, să-și sugrume pe proprii săi fii Alexandru, Aristobul și Antipater — „cei trei A” —, cum li se spunea global. Spre sfîrșitul vieții, Irod aranjase astfel treburile, încît atunci cînd va închide și el ochii, să fie suprimați chiar feciorii familiilor nobile din oraș, nu doar pentru ca să fie și la moartea lui plîns de jale, dar mai cu seamă pentru a înlătura orice pretendent la tronul hărăzit fiului său nevîrstnic Kesarion, rodul bătrînețelor lui scelerate. În recenta sa petrecere la Roma, înainte de începutul ploii timpurii, care pe-acolo se cheamă toamnă, aranjarea acestei succesiuni la tron l-a costat trei sute de talanți, finanțarea ultimelor *ludi circenses*, jocurile de circ în cinstea poporului roman. Împăratului i-a lăsat vreo zece milioane de drahme; iar surorii imperiale, Livia — o corabie de aur și alta de argint.

În vremea aceea, ca invitat al împăratului August, i s-a dat și lui cinstea să-l asculte pe poetul Ovidius Naso citînd

celebra Ecloga a IV-a a decedatului Virgiliu despre Epoca de Aur pe care va inaugura-o un copil — *parvus puer* — a cărui apropiată naștere înseamnă sfârșitul Veacului de Fier: „Ori cine ai fi tu, ave! Alină suferințele noastre!”

— Iată-ne, dar, imperiul amenințat de-un copilaș crescut în livada crinilor! surise ironic Octavian August. Un pretendent *sui generis* la tronul cezarilor... Să ridem, ori să ne temem?

— Să lăsăm pe seama Magnificului Irod grija aceasta, a cutezat să glumească, dezinvolt, cu domnitorii, poetul alintat al Curtii. Mai marele Iudeii a făcut experiența cu pretendenți chiar din sinul familiei.

Citu-i de reținut, imperatorul a chicotit atunci, scuturându-și chica nepieptenată, ușor cirlionțată:

— *Melius est Herodis porcum esse, quam filium!*

La care aluzie grobiană despre uciderea celor „trei A” ai săi, Irod a ris, ca de-o glumă bună, gudurindu-se înaintea cezarului. Numai că Ovidiu se obrăznicii să-l mai facă atent pe imperator, că pericolul e la fel de mare în ambele alternative, fiindcă Irod nu se dă înapoi nici de la carnea de porc: varsă singele evreu și ne-evreu cu aceeași revoltătoare seninătate! Și așa, dintr-o simplă glumă, Octavian August s-a întunecat la față, amintindu-și că dintre toți vasalii, care ținură cu dușmanul său Marc-Antoni, numai Irod nu-și pierdu tronul, după înfringerea aceluia la Actium. Incruntarea ochilor imperiali fu imediat dezmințită de gura lui, gata la suris. Dar Irod simțise, în acest nestabil suris, clasicul șantaj al Romei nesățioase și crezu de bine să-și plece privirea — lucru plăcut stăpînitorului lumii și de folos pentru vasalul său, grijuliu să nu își trădeze neliniștea frica, ura neputincioasă împotriva celui ce putea oricînd să-l doboare cu un bobîrnac de pe tronul lui David, pe care el ședea de peste patru decenii, ajuns acum la bătrînețe, „tată de regi”, cu urmași ca Tigranes și Aristobul dominînd în cele două Armenii. Ca toți uzurpatorii, el își temea tronul. Nu mai puțin ca divinul August, stăpînul lumii.

*

Un copilaș — *parvus puer* și vlăstar al zeilor — a fost anunțat de Virgiliu ca moștenitor al imperiului. Însă nici care din progeniturile lui August nu mai sînt copii. Ci, de cîteva

zile, peste Betleem, la numai cincizeci de stadii de Ierusalim, străluce o stea miraculoasă, ca un deget luminos al cerului, indicînd locul de baștină al viitorului împărat al lumii. Mai alaltăieri, trei magi călători, cu întrebarea lor despre nou-născutul împărat: „am văzut steaua lui la răsărit și am venit să i ne închinăm“, l-au determinat pe Irod să ceară avizul cărturarilor despre locul nașterii Mesiei. Aceștia îi deteră degrab răspunsul: „În Betleemul Iudeii, căci așa e scris de profetul: Și tu Betleeme, pămîntul Iudei, nu ești de loc mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieși povățuitorul care va paște pe poporul meu Izrail“. Iar Păstorul lui Izrail, după spusele profeților, va paște toate neamurile cu toiag de fier. Or pruncul, Kesarion s-a născut tocmai la Betleem. De ce n-ar fi, tocmai acest copil din Casa lui Irod cel Mare, Mesia cel prezis de prooroci și moștenitorul imperiului roman?! Este întrebarea pe care tiranul a pus-o azi spre dezlegare în Sinedriu, de la care chiar astă-seară aștepta răspunsul, de sigur favorabil, de vreme ce în fruntea lui se afla ca arhiereu un anonim, rămășiță ignobilă printre ruinele Casei lui Aaron, decimată de Irod. Dar prințisorul Kesarion umbla în picioare de mai multe luni, pe cînd cei trei magi de la răsărit vorbeau despre un prunc nou-născut la Betleem. Acesta însă nu poate fi decît un uzurpator. Tronul lui David era decît în pericol. Cel mai mic dintre rivalii la domnie se afla tănuît în aceeași localitate cu mult iubitul Kesarion. Greu putea fi descoperit în tumultul acesta de oameni veniți să se-nscrie la locurile de baștină, pentru recensămîntul ordonat de Quirinius, guvernatorul Siriei. Un bob de mac într-un sac de nisip! Să-l dibui cu iscoade, asta cere timp; și nu mai era vreme de pierdut. Să-l caute cu oaște, fățiș, în fiecare casă, asta i-ar preveni părinții și ar fugi cu el. Șiretlicul încercat de Irod cu cei trei magi: „mergeți și cercetați cu deamănuntul despre prunc; și dacă-l veți afla, vestiți-mă și pe mine, ca să viu și eu să mă închin lui!“ — nu a prins. Cei trei, luînd știință în vis, pe altă cale s-au dus în țara lor.

Atunci s-a tulburat Irod, văzînd că s-a fost amăgit de niște pribegi ai deșertului. El, care îi dusesese de nas pe Marc' Antoniu și pe Octavian August, stăpînii lumii! Așa încît, de două zile, căzu pe gînduri. Și, odată cu el, i se-ngîndură toată

casa. Plutește-n aer grozăvia crimei. Un plan teribil incolțește în mintea lui perversă: decît să scape micuțul „uzurpator“, un singur vinovat, mai bine să piară o sută, o mie, zece mii de nevinovați! Justificarea, în virtutea căreia el n-a șovăit să-și suprime proprii lui fii, tiranul dement o morfoleşte și acum, pe latinește, în gura-i știrbă: „*Necesse est politicum!*“

*

În acest anotimp ploios pe care romanii îl numeau iarnă la ei acasă, nopțile sînt reci. Zadarnic înnoiau mereu sclavele siriene cărbunii aprinși, ca o grămadă de trandafiri, pe scuturi. Irod cel Mare se chircea de frig sub toga de lînă, mai albă ca rarele zăpezi de pe muntele Hermon. Bolea trupește și sufletește, cedînd mizeriei morale și decrepitudinei fizice a bătrînețelor. O descompunere lentă, care dezarmase și pe mai marele doftorilor — un grec învățat, fiindcă pe iudei stăpînul lor îi subestima și în romani n-avea încredere. Băile calde înmulțeau spuzeala bubelor, ce nu permiteau nici măcar recomfortul masajelor. Tot trupul gras îl durea; și ori pe care pat și-l revărsa spre odihnă, îi părea prea tare. Ar da toate divanurile somptuoase încrustate cu fildeș, covoarele de pat felurit colorate, pernițele vîrgate cu fir de aur, pledurile de purpură și felurimea așternuturilor din prea vastul său *cubiculum*, camera de culcare, în schimbul blănii de cămilă așternută pe jos într-un cort de beduin din tinerețea sa călîtă în dogoarea deșerturilor și-n fiorul primejdiilor zilnice din Edom.

Odată, într-un acces de nebunie, a încercat să se sinucidă. Numai marea lui frică de moarte l-a salvat. De sigur, e mai la-ndemină moartea altora, de cit a ta proprie...

În atare climat, moartea secera din belșug, desăvîrșind goul din jurul tiranului. Irod, urit de popor și bănuît de romani, n-avea încredere nici în garda sa personală, al cărei șef, Lucius Pudens i-a fost impus de Roma. Insuși armașul Pescalla nu-i e devotat. E omul Salomeii, sora vrednică de încoronatul ei frate. Ea singură i-a mai rămas în preajmă, geniul lui rău, în toate crimele. Dar și dînsa aștepta sfîrșitul acestui hoit abia viu, ca să puie mină pe putere. În palat, ea a rămas incontestabila Ghebira, adică Stăpînă, de cînd Noemi, a noua soție a lui Irod, s-a retras la vila de marmoră din Betleem, să-l nască pe Kesarion, și a rămas acolo pentru siguranța pruncului.

Micuțul e într-adevăr motiv de neliniște pentru Salome; și Țea nu-i poate ierta vina că l-au rînduit urmaș pe tronul cucerit osirdnic de Antipater, tatăl ei și al lui Irod zis „cel Mare”. Acum pistruiata de Noemi, cea plăcută, va fi regenta pruncului. Tronul lor, pe mina unei evreice.

— Noemi e soția mea și Kesarion — copilul drag al bătrînețelor mele.

— Nu fi prea incredințat de asta, tu frate ingrat. Mai adevărați însă ți-s fiii tinerețelor tale, Arhelaus, Irod Antipa și Filip, primii tăi succesori legali, pe care i-ai nedreptățit și i-ai împins pînă la deznădejdea complotului.

— Mi-i pirăști, Ghebira, cu gîndul că-i voi înlătura din calea ta. Pe de altă parte, complotezi și tu cu ei împotriva lui Kesarion, ca să scapi și de dinsul, ponegrindu-mi-o, în același timp, pe credincioasa mea Noemi. Mai lipsea aci picătura de venin de sub limba ta! Spurci tot ce atingi!

— Iar tu speli cu singe totul!

Furios, bătrînul nu reuși decît un nou acces de spume la gură. Nici el nu-și mai considera aceste istericale ca acte de autoritate. Ar fi plins, dar de mult uitase canonul lacrimii. Nici babă bocitoare; nici mină sigură pe jungherul tinerețelor lui de mare aventurier! Nu i-a mai rămas decît drojdia cruzimii, prin care acest bătrîn ramolit speră să impresioneze, și-n astă-seară, Roma cea cu ochii deschiși asupra acestui ignobil apus de glorie scăldată-n singe...

Casa lui Irod se gătea pentru ospăț în onoarea tribunului militar Constantin Veditius Pollio, trimisul cu tainice însărcinări al Cezarului în tot Orientul. Pretextul este censul lui Quirinius, ordonat de August în desfășurare acum peste toată Siria și Palestina. Firește, pentru evitarea tulburărilor în mișcarea aceasta de popor, garnizoanele romane trebuiau întărite. Cei peste șase mii de farisei fanatici instigau masele împotriva romanilor, cu ură aproape religioasă. Sub aripa de bronz a trufașei aquile romane, glasul profeților amuțise. Venit-a plinierea vremii, să ridice Mesia Iahveh sceptrul răpit din Casa lui Iuda. Cu neasemuită vigoare, se trezea în inimi speranța în Mîntuitorul așteptat chiar și de păgîni.

*

De-o săptămînă stăruie steaua, ziua și noaptea, aplecată

ca o sabie deasupra Betleemului. Lumina ei investimintează și-n această noapte Ierusalimul, în tainica liniște sub care dospește revolta. De pe terasa de veghe a cetății Antonia, fortificată de Irod la partea nordică a Templului, în cinstea lui Marc-Antoniu, pe cînd acela stăpînea imperiul, se vede bine pînă la zidul orașului, din care crește impozant palatul lui Irod, cu cele trei turnuri: Fasael, Mariamne și Hippius. Templul, cetate de aur și marmoră fără prihană, apare în toată splendoarea, la picioarele turnului militar ce-i domină curțile exterioare cu întreprinse colonade — „stoa regală” — strălucind ca o broderie de vis urcată în trepte la Sanctuar, pe muntele Sionului.

Doi ofițeri romani, profilați pe cerul străjuit de steaua neadormită, priveau de sus, cu admirație, în așteptarea lecticiilor celți, care aveau să-i poarte pe sus, pînă la palat, unde fusese invitați la cină de Salome.

— Minunat! exclamă pe gnecește tribunul Vedius Pollio, de obicei rece și ascuțit ca oțelul spadei. Templul acesta întrece în frumusețe chiar locașul de închinare a lui Jupiter Capitolinus din Roma noastră.

Celalalt, centurionul Lucius Pudens, comandantul gărzii de mercenari streini, care păzeau persoana tiranului și executau pedepsele cu moartea, ezită o clipă cu răspunsul, nu prea măgulitor pentru stăpînul său:

— Este ispășirea lui Irod pentru masacrele la care s-a dat odinioară împreună cu oștile lui Pompeius, incendiind mai multe portice ale templului vechi zidit de Zerubabel. Opera e într-adevăr măreață, însă autorul e meschin. Cu marmora și cedri sustrași de la noul templu, el și-a clădit — *dicitur* — o *villa marmorea*, la Betleem, unde își ține ultima soție cu pruncul pe care și-l vrea urmaș la domnie. Fapt care n-o lasă indiferentă pe Salome, vipera regală cu mari ambiții.

— ... Ca și Cleopatra în Egipt, odinioară... Ii lipsește doar Antoniu...

— Se mulțumește și cu mai puțin, ilustre tribun. Uriașul Pescalla, armașul, îi este ei devotat cu trup și cu suflet.

— Constat, că știi prea multe secrete pentru un comandant al gărzii, amice Pudens; ride mulțumit scorțosul tribun.

— Nu vreau să-l dezamăgesc pe divul Octavian August,

dacă m-a învrednicit și pe mine cu însărcinări speciale, aci la curtea lui Irod.

— Mai încet, centurioane! Șoapta însăși devine strigăt. În noaptea aceasta de taină!

Intr-adevăr, jos, la poarta lui Nicanor, două umbre lipite de zidul Templului, de sigur iudei, ascultă. Firește, și cel spionat își are spionii lui. Iar, la un moment dat, Maica Roma ar putea primi neînsemnata veste, că pe centurionul Pudens l-a înghițit pământul. Pentru Irod, acest maestru încoronat al crimei, o moarte sau două în plus — *non numerantur!*

Se schimba prima strajă de noapte, cind un ostaș îi anunță pe cei doi ofițeri, că lectica îi așteaptă jos. Dar înainte de a fi coborît ei, de lângă zid s-au desprins și cele două umbre, care din ascunziș le ascultase palavrele. Erau Marele Preot și însoțitorul său, fariseul Simon Ben-Addai, delegați de Sinedriu să ducă răspuns la întrebarea lui Irod despre Mesia. Pentru această pricină au fost invitați și ei la ospățul Salomeii. Irod era sigur că nu vor cuteză să-i aducă decît un răspuns pe plac și, în consecință, voia să-i cinstească.

Nu departe de palat, pe-o uliță strîmtă, în urma lecticii, izbucni deodată, sub arcada întunecoasă, o voce bărbătească, lănsînd înflăcărata lozincă:

— Viața nu-i nimic. Domnul e Dumnezeu!

Din capătul celălalt al uliții se auzi imediat răspunsul conspirativ și greu de ură:

— Iehova e singur Dumnezeu; moarte asupritorului!

*

A trecut de prima strajă în noapte, dar întunerecul, de obicei grăbit, pe meleagurile aceste, întirzie să-și lase umbrele peste Ierusalim și peste palatul lui Irod, concrescut masiv cu zidul cetății, iar pe dinlăuntru aranjat după stil roman, mai evoluat decît cel grec intru plinirea desfătării. A opta noapte luminată de steaua de la Betleem făcea aproape inutilă iluminăția imbelșugată a candelabrelor cu uleiuri de chiparos parfumat din tricliniul lui Irod înghirlandat în roze de Șaron. Lumina de afară pătrunde și aci, ca un fior de frig, deși încăperea a fost despărțită de peristilul ce dă în grădină printr-o perdea de purpură sidoniană, iar peste atrium s-a tras *vellumul* cel

măre, și padimentul în mozaic e așternut cu moi covoare punico: era, doar, iarnă!

Cei mai grăbiți dintre invitații Salomeii, irodianii, profesori ai regimului și la cuțite cu fariseii, sosiră de vremee la ospățul ce se anunță sumbru. Veniseră însă și romani și greci de seamă, precum și marii funcționari iudei, lăudați pentru corupția lor ca amici a lui Irod — bărbat cu plete sulemenite și frizate, îmbrăcați ca romani, dar și în port băștinaș — toți mari amatori de petreceri. Steaua de la răsărit, censul lui Quirinius și chiar boala lui Irod constituiau subiect de conversație, dar mai cu seamă persoana oaspei așteptat, în onoarea căruia Ghebira Salome dă festinul acesta, tribunul Vedius Pollio, un intim al Cezarului și oaspe nedorit de Irod, acum preocupat de răspunsul Sinedriului despre Mesia. După ce aranjase la Roma succesiunea lui Kesarion, nu strică să aibe și bunăvoința Templului. Dar și opinia tribunului conta la Roma.

.. Și-avea acest Pollio mare trecere la împărat. În toiul unui banchet la el acasă, onorat cu prezența lui August, un sclav i-a prăpădit o cupă scumpă de cristal. Vrînd să-l salveze pe vinovat, fără să încalce dreptul stăpînului de a dispune de viața lui, împăratul a cerut să i se aducă toate cupele de cristal din casa tribunului și i le-a spart pe rînd, surizîndu-i cu dinții lui mărunți și neîngrijiți. La care, păgubașul tribun exclamă, fără să se lase intimidat:

— Pe Jupiter! Cite cupe, atîția sclavi! Peștii mei din iaz vor avea și ei astăzi un ospăț bogat. Peștele mănîncă omul și omul mănîncă peștele!

Cei mai slabi de inger dintre oaspeții lui Pollio se ușurară atunci de peștele savurat la acel banchet. Vomitînd, ei și-au golit stomacul pentru noile mîncări ce urma să le mai fie servite...

De aceea, cînd nomenclatorul lui Irod cel Mare îl anunță în fine pe acest Constantin Vedius Pollio, gardat de centurionul Lucius Pudens, s-a făcut deodată liniște în toată casa. Se auzea sfîrșitul miresmelor de miruri arzînd pe trepiedele înalte.

Tribunul se arată bine impresionat de primirea neîudaică ce i se face, fără îndătinată spălare a picioarelor, și încîntat de gustul latin al palatului, de la înscipția de bun venit, pe

pragul vestibului, și pînă la bogăția statuilor de semi-zei și nimfe dintre coloane.

— A reușit barbarul să uite sordidul cort idumeu în care l-a făcut maică-sa!

După această constatare măgulitoare pentru Irod, oaspele plesni, ca un bici, cu palma, jetul de apă al *impluviumului* din atriu, ca să înainteze crăcănat, cu aroganța militarului înăscut, adunind pe armură tot licărul luminilor din casă și al ochilor acelor ce-i făceau cale slobodă. Intii salută ostășește marea statuă a lui August cu profil de babă scofilcită. Apoi, un gest de atenție pentru Ghebira, fiindcă l-a întimpinat după rînduiala celui mai monden *beneventum* de la Roma. Salome, brună, ca boită cu acanthus și farduri meștere, în luptă străvezie cu maturitatea necruțătoare, biruită de bogăția părului creț, fără artificii și încoronat c-o rețea de perle, s-a îmbrăcat sărbătorește, după felul oriental, într-o haină verde din material de Sardinia și ca strugurele crud, și-n vison străveziu, cu pieptul și brațele încărcate de pietre scumpe, brățări și inele: „Ca taraba giuvaergiuului Serapion, de lingă Forum!”, constată tribunul, năzuind prin sarcasm a se sustrage farmecului insidios al femeii cu mers unduios de șarpe în clinchetul lăntu-gelelor de la picioarele încălțate de sandale înflorate aurit, inutil susținută de două sclave cu evantaie înalte, pozind în Cleopatră redusă la proporții iudaice.

— Salve, Domina! o salută romanul, completat îndată pe evreește de comparsul său Pudens: *Șalom aleichem, Ghebira!*

Înainte de-a șede, tribunul remarcă între picturile murale pe Saul, aruncind — după spusele Ghebirei — cu lancea după harfistul său David, într-un acces de furie și pentru că își temea tronul.

— *Ergo*, și pe timpurile acelea avea parte Izrail de domnitori tirani și temători pentru domnie...

— *Iehi hammelech! Iehi hammelech!*

Aclamația obligatorie a invitaților pentru Irod, ce tocmai intrase, adoperi la vreme aluzia lui Vēdiuss Pollio. Ca și cum n-ar fi auzit nimic, Irod cel Mare se apropie placid și zgribulit, în mers de rață îndopată — purta niște *calliga* cu carimbi căpușiți pentru iarnă — tirindu-și mantia grea de purpură. Imposofarea cu acest perimat vestigiu al domniei peste toga romană

il punea în postură ridicolă față de rafinatul tribun, care răspunse numai din virful buzelor la salutul tiranului, cu mina la gură, la frunte și la inimă:

— Arăți mult mai prost, o slăvit înaintestărilor al Iudeii, decît acum cîteva luni, la Roma...

— Arătăm atunci mai bine, numai ca senator în *toga candida*, poate pentru că nu purtam mantia asta de purpură? rinjește Irod, dăbăindu-și buza groasă. Însă, aci, în Ierusalim aceasta ține de eticheta Curții Noastre, la mari festivități ca și cea de astă-seara... Dar, să nu zăbovim a ospăta și-a face libațiuni în onoarea prietenului Împăratului și al nostru, strălucitul tribun militar Constantin Veditius Pollio, care ne-a făcut favorul să vie la festivitate!

— Invitația Dominei Salome este o cinste pentru mine.

Obraznicul roman își rosti politețea, fără convingere, lăsindu-se laconic pe divan. Puțin îi păsa, dacă Irod a priceput că purpura fostei suveranități iudaice nu-i mai stă bine. Cu atît mai bine dacă a înțeles că Roma s-a obișnuit să-l considere de pe acum ca pe un om mort. Se vede clar cum singele-i sleit devenea, pe zi ce trece, sudoare a morții. Moartea abia rabdă să mai mai aștepte cîteva luni, pînă cînd monstrul îi va fi dăruit, cu mare pompă, în mausoleul fortăreței Herodium, unde își păstra și tezaurul. Trimisul Cezarului era informat; și va informa la rîndu-i, despre boala și impopularitatea tiranului și despre starea de spirit la Ierusalim. Ordinea și disciplină romană va trebui să fie instaurată pe deplin și-n această viitoare a păruzeci și șasea provincie a imperiului.

Mereu trează și la pîndă, sfidînd uzanțele după care femeile nu aveau îngăduința să ospăteze între bărbați, Salome rămase la ospăt, dar nu culcată ca femeile din capitala imperiului, ci șezînd între cele două serve. De asemenea și însoțitorul marelui Preot, fariseul Ben-Adai, șade singur, acoperit și inzorzonat în fimbrii și canafuri pestrițe, cu tot spatele la statua împăratului August — idol în casa lui Irod. La urma urmei, și dinsul va rămîne treaz printre aceste trupuri doborîte de prea multă mincare și băutură pe sofalele din cedru și eben așternute cu purpură, pe lingă mesele joase, după obiceiul persan și roman la cină.

Mulțimea de sclavi a și-nceput slujirea meselor, în vase de argint și aur incrustat cu nestemate, spre săturarea acestor a toate mincători: stridii din Efes, scoici de Abydos, păsări din Phasis, bibilici din Egipt, păuni din Media, în salate, ciorbe, fripturi și tot felul de plăcinte... Vreme îndelungată, nu se-auzea decît clefăitul celor ce apucă din toate și își pironesc ochii în tăvile de unde sint mereu serviți, întinzîndu-se peste divanuri, asemenea puilor peste marginea cuibului, ca să nu piardă nici mirosul amăgitor al mîncărilor, prin respirație. La un moment dat, actul mîncării trecu de limita decenței. Mîinile, uitînd întrebuintarea cuțitelor de argint cu plăsele de fildes, au devenit ghiare; și dinții — colți de sălbăticiune.

Însăși Ghebira Salome, cu un semn convențional spre devotatul ei, Pescalla armașul, ce sta și el de veghe la o parte, trimise după muzică. Cîntărește fermecătoare, cu melodiile lor întrerupte și cu ritmurile plîngătoare ale muzicii cariene aacompaniate de psalteriul cel cu zece coarde, flaute și timpane, avură darul să-i înalțe pe mîncări mai presus de hălcele din care sfîșiau, ignorînd ofrandele de fructe ale mînoasei cimpiei din jurul Ierusalimului: rîdile, smochinele și strugurii, care rodesc și se coc neîntrerupt peste tot anul...

După o pauză de cuviincioasă reculegere a... burdihanelor fără saț, Constantin Vedius Pollio dete inspirat semnalul de-nceput al orgiei bachice:

— *Nunc est bibendum!*

— Să bem, deci, să bem! li răspunseră ca un ecou convivii însetați. Niscăi fete aduseră de-ndată cununi de viorele, ca să le așeze pe capetele mesenilor. Tineri băiețandri svelți, orinduiți ca turnători de vin, le puneau în mîinii cupele împodobite cu verdeață și pline ochi, de sîngele strugurilor din viile Hebronului împrumutînd reflexele singelui uman.

Numai făriseul Simon Ben-Addai nu primise ca să fie încununat, fiindcă, după socotința lui, se-nunună doar idolii și morții.

— Cît privește cupa asta de cristal, ea mă povățuiește mai de grabă să mă tem c-o voi sparge, decît să beau dintr-însă!

— S-o spargi? îngăimă Irod, în hohotele de rîs general. Aceasta ar fi rău augur! Ai venit aci să cobești?!

— Am venit aci, la porunca regelui și a Sinedriului, ca să-l însoțesc pe...

Și fariseul arată cu un simplu gest din cap pe Marele Preot înarmat și el cu un pocal de vin...

Ceilalți se ridicară în picioare, ca să înceapă după ritualul grecesc, cîntînd veselul *σκολιον* acompaniat de lire, în timpul umplerii cupelor. Și-apoi se dezlănțui beția strașnic amestecătoare de vinuri: ce mi-e licoarea parfumată din Thasos și dulcele Cretan și mult plăcutul Siracuzan!

Irod oel Mare nu-și mai găsea gura la marginea cupei șovăind în mina-i grasă. Vinul scurs pe fălci, ca un sînge trezit, îi accentua și mai mult aspectul de stîrv ce duhnea atotbiruitor peste parfumurile de crin și din lemn de Cipru și ale uleiului de trandafir. Dar preacinstitul oaspe C. Vedius Pollio își dezbrăcase acum ținuta de stăpin, ca pe-o platoșă prea rigidă, și își descinsese obișnuita ironie, ca pe-o sabie jenantă. Toate i se păreau pentru moment bune și frumoase. Salomeea, dreaptă pe scaunul ei, sticlind din ochi, ca felinele pînditoare, cu o crenguță de mirt între buzele surizînd enigmatic, i se părea acum mai frumoasă. Podoabele îi zornăiau ca o chemare. Tribunalul se scoală încet și pășește șovăind spre dînsa, cu o cupă plină, în amîndouă mîinile, ca să n-o verse. Întîlni în cale brațul inert a lui Irod. Toată admirația pentru inelul cu diamant greu, regal, din degetul tiranului. Îl scoate, curtenitor, și-l pune luiși în deget, să vadă cît îi sta de bine.

— Păstrează-l, ca un dar al meu pentru tine, strălucite triburi și amice! cedează regele, cu gentilețe acră.

— Ești irezistibil, o prietene al meu: nu-ți pot refuza nimic, consimte romanul, cu cinism vrednic de vinul pe care-l băuse. De cînd îl știu, Marele Irod nu a fost un oarecare regișor meschin și avar. Intocmai ca divinul Octavian August la Roma, și tu poți spune că ai găsit Ierusalimul de piatră și-l lași de marmoră, la moarte... Iar cvintesența orașului, Templul iudeu, e superb!

Regele Irod geme copleșit de laude, ca și de regrete pentru inelul de mare preț, pe care i l-a suflat, sau pentru apropierea morții, cînd va trebui să-și lase Ierusalimul, de marmoră.

— Templul e mindria mea!

Marele Preot sughite toropit de mincăruri, umflindu-și gușa rasă:

— Templul e mindria *noastră* națională și vatra credinței în Iehova, unicul Dumnezeu.

— Hm! tresare tribunul, ca la un atac prin surprindere. Am mai auzit această vorbă, astăseară, tocmai sub zidurile Templului: „Iehova e singur Dumnezeu! Moarte asupritorului!” Dar aceasta miroase a instigație contra Imperiului. Dar Ceza-
rul?! Uitați că el e Dumnezeul nostru. al tuturor!

— Noi, însă, îl avem pe Iehova Dumnezeu!

Simon Ben-Addai, gata să-și sfirșie antereul, la auzul blasfemiei romanului, care idolatrizează oameni, își urmează, mai molcolm riposta:

— Iehova singur ne-a mai rămas; și credința nemuritoare în el!

— ...și *corvana* Templului, plină de comori de argint și aur adunat de la iudeii risipiți în Diaspora, peste tot imperiul, și asta vi-a mai rămas... precum și exclusivitatea jertfelor la altar din mieii crescuți în turmele Marelui Preot de pe pășunile Betleemului, și asta vi-a rămas!

Vedius Pollio tremură de indignare, pentru că avusese slăbiciunea să se coboare pînă la acești barbari puchinoși, și își scapă vinul din pocal peste Marele Preot. Acesta, dezmeticit de libața neașteptată, îl reține o clipă și bolborește iresponsabil:

— Cine mă înecă în vin? Tu, faimosule Vedius Pollio? nu sînt pește de cei pe care îi hrănești în bazinul tău cu carne de sclav și-apoi îi servești oaspeților. Peștele înghite pe om; și omul înghite peștele!

Tribunul îi aruncă pocalul gol în obraz și țipă la toți:

— Nu permit să fiu blamat din cauza unor sclavi fără valoare. E plină Roma de ei și nimeni nu-i cumpără de pe piețe, fiindcă nu mai rentează. Pînă și voi iudeii, robii noștri, ai romanilor, aveți sclavi!

— Noi sîntem robii lui Iehova-Dumnezeu...

— Pe Iehova al vostru nu-l văd pe-aci, dar eu, eu sînt aici și tu stai aci sub sabia mea! Dar ce valorează viața unui rob? Nu de mult, Valerius Messala Voletus, proconsulul Asiei, a ucis într-o singură zi treisute de oameni liberi, nu robii ca

voi, și-a rămas incintat de-a fi săvârșit o faptă într-adevăr regească.

— Regească? De ce regească? se miră Irod, alarmat de întorsătură lucrurilor.

— Pentru că de așa ceva nu e capabil un oarecine ce se mai numește încă și Irod, stăpînul iudeilor, care maideunăzi a leșinat la Roma în Circ privind masacrele gladiatorilor! Cel care admite ca un tribun militar și amic al Cezarului să fie astfel jignit în caa lui, de către acest ciine mort, nu-i decît un complice al lui...

— Dar eu îți sînt prieten, strălucite tribun, și supus devotat Cezarului. Am dat pînă acum destule dovezi de prietenie!

— Intr-adevăr! Își privește Pollio, mai molcomit, noul inel cu diamant valorind o provincie, ce anunța nămieșile în razele lui aproape solare. Imi vei fi fiind amic, dar fără vlagă. Eu mă tem să măi rămîn sub acest acoperiș unde se vintură astfel de cuvinte instigatoare. Centurionul tău Pudens, cu o gardă mărită, mă va însoți pînă la cetățuia Antonia. Să-mi vie robii celți cu lectica!

Umilit pînă la singe, Irod, mielul romanilor, răcnește spunemînd ca un tigru asupra supușilor lui, simțînd că-l copleșește un nou atac de furie. Băuse și el, dar nu pînă la ipostaza rimătorului, ca mai toți conmesenii ce își turnau vinul pe ei, ca și cum nimic nu s-ar fi întimplat — sub privirea cruntă a gigantului Pescalla. Cu pumnii strinși, regele vrea să se arunce asupra bărbosului Ben-Adai, îndatorat de conspirația fariseilor de la Templu să vorbească în locul bectsnicului Mare Preot, rănit la frunte de cupa tribunului, perplex, cu gura strimbă, de-ți venea greață să-l și ucizi...

— Ce-mi cășunarăți voi, trimiși nefaști al Templului și ai blestematului popor iudeu! Ați jignit pe trimisul împăratului; ați întors spatele către statua lui August din casa mea!

Calm, cu liniștea pe care i-o da dragostea de datinile străbune fariseul își risca viața, constatînd cu glas mare:

— Statua e idol; cultul Cezarilor nu numai de-acuma e închinare la idoli. Octavian August a fost zeificat și i se aduc jertfe idolești în templele din Pergam, Nicomedia, Egipt... Or, noi la idoli nu ne închinăm! Iar pentru un idolatru ca Ve-

dus Pollio, care-și bate joc de ce-avem mai sfânt, nu se cade, o, rege, să blestemi tu poporul ales al lui Iehova! Din acest popor va ieși Povătuitorul neamurilor, mai mare ca August și ca Pollio și, care va dărîma la pămînt imperiul Cezarilor: Mesiah Iahveh, născut la Betlem!

— Dar fiul meu Kesarion s-a și născut la Betleem. Ce alt Mesia mai așteptați?

— Tu crezi însuși ceea ce ne spui, sau vrei numai să ne faci pe noi să te credem? Dacă fiul tău nevirstnic e Mesia, atunci n-ai de cine te teme, căci va împărăți peste Casa lui Iacov și împărăția lui nu va avea sfîrșit. Dar pruncul Kesarion nu poate fi Mesia. Pentru că e fiul tău, Iroade. Iar tu nici nu ești de legea noastră, nici n-ai în vine singele Asmoneilor pe care i-ai masacrat, deci nu poți fi urmașul lui David, și nu ai nici iubirea poporului, pentru că ai ucis pe cei patruzeci și cinci de bărbați, floarea fariseilor și-ai gituit căpeteniile Sinedriului. Acesta e cuvîntul pe care trebuia să ți-l aducem astă-seară de la Templu, nu de la păpușile Templului, ca această umbră de Mare Preot, ci de la adevărații slujitori ai Impărăției lui Dumnezeu. Tu nu ești decît uzurpatorul tronului lui David!

Un răcnet de fiară dezlănțuită; și-un țipăt de omuleț ce moare silnic și neașteptat, au pecetluit acest mesagiu insolit al Templului. Gîndul crimei, incolțit de vreme în cugetul lui Irod, și-a început izbînda cu aceasbă victimă din ceata fanaticilor dușmani ai romanilor. Armașul Pascalla îl strivise pe fariseul Simon Ben-Adai, ca pe-un pui de găină, amestecîndu-i singele cu vinul de Hebron revărsat din cupele orgiei din tricliniul regal, sub privirea oarbă, de marmoră, a statuii divului August.

Mirosul sîngelui, întărită fiara lașă din Irod cel Mare, amețit de virtejul unei teribile demențe sanguinare. Se urcă, gîfîind bălos, în hlamida-i de purpură sîngerie, pe o treaptă a statuii Cezarului, și își țipă urlînd groaznică poruncă, spre zorii zilei ce mijise:

— Să piară toți rivnitorii la domnie, care nu-l recunosc pe pruncul meu Kesarion de Mesia. Armașul meu Pescalla să ia aminte! El va executa porunca în locul centurionului Pudens: să fie uciși toți copiii de parte bărbătească din Betleem și din toate hotarele lui, de doi ani și mai mici! *Dixi!*

În acea clipă, Salome, care pindise lucidă momentul, se aruncă în brațele crunte ale uriașului Pescalla, dominându-l cu o nouă poruncă șuerată:

— Kesarion!

Din învălmășagul de oameni și de glasuri, se desprinde tragic ordinul regesc către mercenarii beți de vin și nsetați de singe, care-și petrecuse și ei noaptea la focuri de pază pentru tribun, jucind zaruri în grădina stăpinului lor Irod.

— La Betleem, la Betleem!

*

În noaptea aceasta însă, străjuți de lumina stelei, ca de o aripă îngerească, bătrînul Iosif luă pruncul și pe Mama lui și fugi în Egipt, strecurîndu-se pe uliți dosnice, ca să nu atragă luarea aminte a străjilor din Betleem, orașul fără ziduri.

*

Nu erau destui călăi, pentru a cuprinde, cum ar fi vrut, între săbii tot Betleemul și împrejurimile, în acești îndurerați zori de zi. Revărsîndu-se din zarea de foc a răsăritului, peste orașelul în care tații grăbiți la lucru își lăsase copiii încă dormind la sinul maicilor, mercenarii lui Irod își începură treaba lor cu sete, asaltînd casele, dărîmînd ușile zăvorite; doar îl vor prinde între atîtea victime și pe necunoscutul uzurpator ascuns ca Mesia Hristos, cel vestit de magii călători și aflat în cărțile sfinte ca un pretendent la tronul lui Kesarion.

Primul tipăt, semnalul masacrului, răscoli corul tragic a mii de glasuri, ca ale unei turme mari de miei răzlețiți de la ugerul mamelor. Vacarmul întărita și mai virtos pe ostașii crunți, care de-atîta amar de vreme nu-și mai avîntase brațele mușchiuloase în luptă și lama ascuțitelor *gladii* în singe vrăjmaș. Vinătoarea nevinovaților își avea deliciile pentru acești monștri umani: odată cu spintecarea pruncilor, fierul necruțător intra și-n pieptul maicilor care și-i țineau cu deznădejde prea strîns la sîn. Slaba lor rezistență îi îndirjea și mai mult pe acești tigri singeroși lansăți în carne fragedă de copil.

Moartea beată de singe nevinovat își avea acum sărbătoarea sa, în preajma declinului lui Irod. Mureau în leagăn, cu minuțele măcelărite de sabie; alții își sugeau cu un ultim spasm singele odată cu laptele mamei; purtați pe sus de brațele ma-

melor fugind mulți fură străpuși în aer din mers, treaba era multă! Peste-o mamă aplecată jos, sălbatec ocrotitoare asupra celor doi gemeni ai săi, năvăliră trei ostași bărboși incoifați, ca s-o strivească împreună cu odraslele ei; altele îi zdrobiră capul de zid, pentru că își apăra băiatul ca o leoaică întărită; o alta și-a repezit dinții în brațul călăului, încît au trebuit să zăbovească, fărîmîndu-i fălcile cu muchia scutului și s-o descleștește, în spasmele morții...

Peste tot, în lumina tot mai înaltă a zilei, răcnetele ostașilor lui Irod, vaerul copiilor uciși, plînsul mamelor:

„Un țipăt din Rama se-auzi,

plîngere și bocet mult:

Rachela își jelea copiii

și nu vrea să se mîngîie, că nu mai sint!”

Namila de Pescalla beat de singe și sicheră, da tircoale vilei lui Irod din miezul Betleemului. Firește, *villa marmorea* fusese indeosebi exceptată de la măcel de către însuși Irod, în mod expres, iar Pescalla fusese făcut direct răspunzător pentru securitatea Noeminei, soția regală, și a pruncului Kesarion din vilă. Se impunea acolo o strajă. Iar armașul părea că păzește vila de sabia oarbă a mercenarilor porniți pe omor. Însă ochii lui injectați trădau că nu păzește, ci-i pindește pe cei din casă. Fiara mai ezita între opreliștea regelui și între porunca șoptită a Ghebirei Salome în triclinium la ospăț. Ea voia să indrume acest măcel obștesc întru suprimarea lui Kesarion, moștenitorul tronului. Era chinuitoare dilema lui Pescalla, dar cu atît mai ispititoare răsplata Salomei pe care el o iubea cu patimă și-o asculta ca un rob, pînă la crimă.

... Iar cînd o mamă voinică, urmărită de ostași, făcu un salt neașteptat al deznădejdiei, de pe parapetul terasei pînă în grădina vilei lui Irod, cu pruncul dolofan, gol și creț, în brațe, ca un odor incredințat cerului, barbarul Pescalla se simți dezlegat de opreliștea regală. Noemina imprudentă și miloasă, i-a dat acelei femei azil în vilă, contravenind poruncii de exterminare totală a băieților din Betleem. Armașul escaladează și el zidul lîngă care ceilalți călăi se opriră, însă, înfricoșați de

opreliștea tiranului. Se așează la pîndă între niște arbuști de magnolia; luptînd și cu beția, ca să nu-l copleșească.

*

Irod cel Mare, nu mult după promulgarea masacrului, fu cuprins de o mare neliniște. Își temea amarnic viața pruncului Kesarion, rămas ca printr-o fatalitate tocmai în vîltoarea măcelului: să nu calce cineva strașnicul consenim despre exceptarea vilei sale din Betleem! De la bănuială ajunsese la teamă, cînd a surprins în ochii surorii sale Salome o înfrigurată și demonică strălucire: să nu-i se întimplă ceva rău lui Kesarion!

Apoi nu mai putu răbda așteptarea prea mare pentru nervii lui terorizați de frică. Dete poruncă să-i inhame la *cadrigiu* și-l pofti ca vizitiu de seamă pe însuși căpitanul pretorienilor, Lucius Pudens, abia întors de la cetățuia Antonia și blestemîndu-și soarta de paznic al fricei tribunului roman și a becnicului Irod.

— Du-mă ca vîntul, la Betleem!

Cu telegarii în spume, precedați de garda călări, ei ajunseră în cetatea lui David, cînd vaerul mamelor și al copiilor injunghiați ca niște miei, precum și strigătul de luptă al taților răsculați, încă nu se stinsese.

Abia cobori de pe coada carului de luptă, sprijinit de centurionul care-l susținea. Urcă gîfîind pe scară de marmoră neprihănită a vilei sale. Văzuse mult sînge și leșurile aruncate a sute de copii sub copitele cailor săi în goană nebună; și-acum sughite îngreșoșat, înpăimîntat. Era ridicol, înc-odată, cu părul răvășit de vînt, pe care lama de aur din jurul frunții nu-l mai stăpînea, și cu hlamida scurtă din spate, care-l îngroșa și mai mult, în timp ce picioarele lui subțiri și crăcănate șovăiau. La locul crimei, tiranul înfricoșat nu mai avea nimic regesc în scirnavă-i înfățișare: nici măcar cruzimea inconștientă a fiarei ce vărsase pînă acum atîta sînge, cu revoltătoare seninătate...

Din ascunziș, prin fereastra zăbreliată, Noemina își văzu soțul sosind la timp, ca un mîntuitor.

— Tatăl tău a venit să ne salveze, adorabile Kesarion! Să-i ieșim cum se cuvine intru întîmpinare!

Adorabilul vlăstar regal, cu părul roș încîrlionțat, premerse mamei lui, traversînd cu mers nesigur un colț al grădinei. Cu

brațele întinse în urma lui, ca și cum ar fi lansat un porumbel în slavă, Noemi parcă implora mila cerului și grația tiranului ce urca, minat spre ei de-o clocotitoare iubire paternă, pe treptele de marmoră.

Din tufiș, Pescalla vede copilul alergînd, fără ca să-l fi observat, însă, pe Irod, întrecut de parapetul treptelor. În salt de panteră, gigantul ajunsese pruncul regal tocmai pe prima treaptă. Îi simți carnea fragedă și parfumată. Și, ca o mașină a distrugerii, îl spintecă pe Kesarion, de jos în sus cu sabia. Apoi, treaba săvîrșită, observîndu-l și pe Irod de față, se impletici pe trepte, de teroare și beție deavalma: era băut. Mai beat ca toți călăii laolaltă.

Tipătul Noeminei îl trezi pe Irod ca dintr-un vis în care nu-i venea să creadă: nici chiar lucidul Pudens n-avusese timpul necesar să reacționeze în clipa uciderii pruncului. Sau, poate, neprevăzutul gestului ucigaș le paralizase tuturor mințile. Soția regală, pe care nici durerea morții copilașului n-o putea desfigura, căzuse urlînd neuman peste leșul cald al lui Kesarion, cu toată greutatea trupului ei încă tînăr. De sub părul ei revărsat din copcii, precum pădurea în plină toamnă, pe treptele vilei curgea singele fiului lor, ca un izvorăș de zmeură, către confluența cu fluviul de singe al miilor de nevinovați. Cu haina ei sfîșiată, Noemi voia să șteargă șuvița de singe. Roabele din casă cercară și ele, zadarnic, să șteargă, să spele, să radă; vederea singelui nevinovat li teroriza pe toți!

Din marmoră însă parcă izvora neoprit singele.

— O, zei prigonitori! Își ridică Irod brațele spre cer și din gura lui întunecată ca iadul începu să blesteme zeii în care nu credea. Ce moarte ar putea ispăși moartea vlăstarului meu iubit Kesarion! De ce m-ai pedepsit așa de crunt, neîndurate Fatum, în ce am avut mai drag?! Nici mări de singe să fi vărsat, nu stau în prețel neprețuit al acestui izvorăș de singe din pragul casei mele!! Pescalla, unealtă ticăloasă, ce-ai făcut?! Centurioane Pudens, ucide!! Singele pe singe spală!

Palid de nesomn, dar calm, centurionul și executorul sentințelor capitale, Lucius Pudens, își infipse, cu nepăsare, jungherul în gîtul gros al armașului Pescalla, aproape ritual, ca popii idolești înjunghîind taurii pe jertfelnic.

—Porunca... Salome...

Bruta injunghiată, cu brațele și picioarele în supremul spasm, își horcăie aceste ultime cuvinte odată cu erupția singelui gros, ca o cascadă, din treaptă în treaptă, peste dunga singelui de copil, într-o băltoacă ce fierbea la picioarele lui Irod. Idioțit de durere, tiranul se holba la halucinantă baltă de singe, cum crește, ca o mare roșie, sub dînsul, involburindu-se să-l înecă în valuri calde. Se dete îngrozit un pas îndărăt. Dar valul de singe, tot singele vărsat într-o viață, se înălța să-l copleșească. Își aruncă atunci hlamida peste valul roșu, gemind infricoșat.

— Centurioame Pudens, încă nu-i deajuns: ucide încă!

Obişnuit cu ascultarea, Lucius Pudens își scoate jungherul din gîtul armaşului ucis, lăsînd o nouă trîmbă de singe. Dar singele imbelşugat nu reuşea să cureţe singele. Regele se clătina cu pîntecele în virful jungherului şi parcă implora şi să-l omoare şi să-l cruţe. Centurionul îl avea în mină şi sub arma lui cruntă. Dar n-avea de la Roma poruncă să-l suprimă. Scirbit, își şterse cuţitul de cadavrul lui Pescalla şi îl repuse în teaca ţintuită. Irod cel Mare nu mai găsea ascultare nici la mercenarii adunaţi în pripă la deznodămint, sătui şi ei de măcel.

— Ostaşii mei, ce staţi cu miinile în braţe?! Uci-deţi, uci-deţi încă! Potop de singe să spele singele, pe treptele casei mele şi-n lumea toată!

— Singele nu se curăţă cu singe, Iroade ticăloase!

Soţia lui, Noemi, se propteşte în patru labe deasupra copilăşului ei, mort de-a binelea. Îi ridică în braţe trupuşorul spin-tecat şi creşte de obidă, ca o harpie acuzatoare a tuturor văr-sărilor de singe din lume.

— Omoritorule de oameni, te-ai bucurat să poţi sugruma o lume şi ai ucis pe Kesarion, fiul nostru prea dulce! De-acum, te poţi arunca într-un nou clocot de singe. Dar singele cu singe nu se spală!

Atunci Irod, această hienă umană, incapabilă de-un gest măreţ şi tragic, începe să bocească, părăsit de toţi în braţele centurionului Pudens, în timp ce mamele își jeleau copiii, cu vaer neîncetat, în tot Betleemul şi împrejurimile lui.

— Dulce Kesarion, *parvus puer*, copilașul meu drag, fructul dulce al bătrînețelor mele, mesia și mintuitorul meu!

De pe obrazul buced al tiranului căzură după o altă, ca o pîrgă a durerii, cîteva lacrimi sărace peste balta de singe...

Iar singele încetă să mai fiarbă. Apoi dispăru cu totul de pe marmora albă. L-a spălat o singură lacrimă izvorită din durerea celei mai ticăloase inimi din toată lumea — *totius orbis terrarum!*

| Prot. PETRE BOGDAN

Domnul în Ierusalim la sărbătoarea Colibilor

(Ioan 7, 1—10, 21)

Despre cele ce s-au mai întâmplat în timpul care a urmat după săturarea celor 5000 de oameni din apropierea Paștilor anului al 3-lea al activității Domnului și pînă la sărbătoarea Colibilor, așa dar, în timp de jumătate an, evanghelistul nostru nu ne istorisește nimic. În acest interval de timp se vor fi petrecut cele mai multe din episoadele, pe cari evanghelistul Matei ni le istorisește de la 15, 1—18, 35, Marcu de la 7, 1—3, 50 și Luca de la 9, 18—10, 16.

Evanghelistul nostru ține, să ne comunice numai felul, cum S-a manifestat Domnul, din nou, în Ierusalim cu ocazia sărbătoarei Colibilor din ultimul an al activității Sale publice.

De la 7, 1—13, ne istorisește, din cari motive Domnul nu a vroit să plece împreună cu toți Galileenii de sărbătoarea Colibilor la Ierusalim, ci a plecat într-acolo ceva mai tîrziu, și numai Singur. De la 7, 14—36 ne comunică apoi cuvîntarea, pe care Domnul o ține, cu acea ocaziune, în templu. De la 7, 37—53 ne comunică evenimentele din ziua ultimă a sărbătoarei acesteia. De la 8, 1—11, ni se istorisește episodul cu femeia păcătoasă. De la 8, 12—20 urmează cuvîntarea Domnului din visteria templului, cînd El Se prezintă iudeilor ca „Lumina lumii“. De la 8, 21—59 Domnul ni Se prezintă ca Acela, Care ne scapă pe noi din sclavia păcatului. Vindecă apoi pe un orb din naștere (9, 1—42) și în altă cuvîntare, Se aseamănă pe Sine cu „Păstorul cel bun“ (10, 1—21).

Întîmplările și cuvîntările, pe care evanghelistul nostru ni le comunică în această parte a evangheliei sale, nu stau cu oaltă în oarecare legătură mai organică. Ele ni se istorisesc în ordinea lor cronologică, în care s-au petrecut. Din toate se desprinde, însă, felul măgistral, în care Domnul a știut să

Se manifesteze, întotdeauna, în centrul Iudaismului și în fața conducătorilor de pe atunci ai poporului iudeu, dovedindu-Se, Cine este El și care este caracterul faptelor, ce le face. Rezultatul activității acesteia a Domnului este, că părerile cu privire la misiunea și demnitatea înaltă a Domnului sint, deocamdată, împărțite.

Domnul întârzie și apoi pleacă de sărbătoarea Colibilor la Ierusalim

(Ioan 7, 1—13)

7, 1. Evanghelistul începe a ne istorisi următoarele: „*Și Iisus umbla după acestea în Galilea. Căci nu vroia, să umble în Iudea, că iudeii îl căutau pe El, ca să-L ucidă*”. Cuvintele „după acestea (*μετὰ ταῦτα*)” se rapoartă la cele ce ni saū istorisit în capitolul precedent (6, 1—71). Domnul continua să-și dezvolte activitatea Sa în Galilea. Umbla din oraș în oraș și din sat în sat. Imperfectul „umbla (*περιεπάτει*)” indică o activitate continuă și mai îndelungată, care încă nu luase sfârșit. Ca motivare ni se spune, că El nu vroia să umble în Iudea, pentru că iudeii îl căutau pe Dinsul pe aici, ca să-L ucidă. De aceea ni se pare, că Domnul n-a mai fost în Ierusalim nici .le Paștile și nici de Rusaliile anului ultim al activității Sale Mesiănice.

2. Situația aceasta, însă, se schimbă. Evanghelistul ne comunică: „*Dar, era aproape sărbătoarea Iudeilor, înfigerea corturilor*”. „*Deci, au zis către Dinsul frații Lui: Treci de aici și mergi în Iudea, pentru ca și învățăceii Tăi să vadă faptele Tale, pe cari le faci*”. Sărbătoarea înfigerii corturilor sau a Colibilor era a treia sărbătoare mare de peste an, la care iudeii erau obligați, ca să plece la Ierusalim și să o serbeze acolo, aducind jertfe la locul cel sfint. Ea se serba timp de 7 zile, între 15—21 Tișri, în amintirea petrecerii poporului israiltean în corturi, în pustia Arabiei, după ce a fost eliberat din captivitatea Egiptului. Sărbătoarea Colibilor se sărbătorea în felul următor: Poporul locuia în tot timpul sărbătoarei, în corturi. Corturile se construiau, de obicei, în grădinile sau pe acoperământul caselor, sau, în caz extrem, în piețele publice. Era o sărbătoare de mare bucurie. Cu această ocaziune, poporul

mulțimea lui Dumnezeu, totdeodată, și pentru culesul fructelor de toamnă (vii, pomăt, etc.). Cînd se ducea la templu, poporul purta în mîini, în semn de bucurie, stîlpări de finic. La templu sărbătoarea colibilor se sărbătorea cu mare fast și cu un deosebit ceremonial. Sărbătoarea se numea hag hașukot (Deut. 16, 13—16; 31—10; Zach. 14, 16) sau sărbătoarea culesului, scil. a fructelor (Exod. 23, 16). Despre felul sărbătoririi vezi mai pe larg Lev. 23, 34 ss.; Num. 29—39; Neem. 8, 14—18; I. Marc. 10, 21 și Iosif Flaviu, Ant. 3, 10, 4; 8, 4, 1; 15, 3, 3; Bell. 2, 19, 1. În anul 29 d. H. (=782 a U. e.) ziua de 15 Tișri coincidea cu ziua de 13 octombrie și era o zi de joi. În apropierea acestei sărbători și iudeii din Galilea se pregăteau, ca în fiecare an, să plece la Ierusalim. Ei plecau, de obicei, în caravane mai mari într-ăcolo. De astă dată, frații Domnului văzînd, că Acesta nu face pregătirile necesare, îl provoacă, ca să plece împreună cu dinșii la Ierusalim. „Frații Domnului” nu erau frați naturali ai Domnului, ci veri primari sau, mai probabil, veri secundari ai Domnului, adică fiii Mariei, sora resp. vara Maicii Domnului, și ai lui Cleopa. În această direcție vezi mai pe larg comentarul meu la sf. Evanghelie după Matei, la 12, 48, pag. 430 ss. Scopul, cu care frații Domnului vroiau, ca să-L determine pe Domnul ca să plece împreună cu dinșii la Ierusalim, era, ca Domnul să le dea și învățăceilor Săi de acolo ocaziunea, ca să vadă faptele Lui minunate, pe cari le va face.

4. Ei își motivează propunerea lor în felul următor: „*Căci nimeni nu face ceva într-ascuns și caută însuși să fie în arătare*”. Cu acestea ei vreau să zică, că El trebuie să Se manifesteze acolo în fața întregului popor adunat la sărbătoare, în acel centru al iudaismului, dacă vrea, ca să fie recunoscut de toți ca Mesia. Activitatea, pe care Dinsul o dezvoltă în Galilea, este o activitate mai mult într-ascuns. Ea nu poate duce la rezultatul dorit de toți. A lucra într-ascuns și a dori, totuși, să fi recunoscut de către publicul mare, Cine ești, nu încapă. Nimeni nu face așa.

Bazați pe principiul de mai sus, că cine tinde, ca să fie recunoscut de către publicul mare, trebuie să activeze în centrul iudaismului în fața unui public cit mai numeros, frații Domnului îl provoacă, și direct, ca să plece într-ăcolo, zicînd:

„De faci acestea, arată-Te pe Ține lumii“. Ei știu, că Domnul face minuni extraordinare. Scopul acestor fapte minunate nu poate fi altul, decît, ca ele să-L arate lumii, Cine este, și lumea să-L recunoască, că El este adevăratul Mesia. Așa fiind, El este chiar dator, ca să plece la Ierusalim și să Se arate aici în fața „lumii“ întregi, Cine este. O manifestare în Ierusalim ar fi o manifestare în fața „lumii (τῷ κόσμῳ)“, pentru că cu ocazia-nei celor 3 sărbători mari ale iudeilor: Paștile, Rusaliile și Cobilile, iudeii din toată lumea, cunoscută pe atunci, obișnuiau să vină la Ierusalim, ca să serbeze aici aceste sărbători (cf. Fapt. Apost. 2, 5—13). Activitatea Lui de pînă acum în Galilea nu o găsesc, că ar avea vreun rost mai bine lămurit.

5. Pentru a înțelege mentalitatea fraților Domnului cari vorbeau astfel, evanghelistul ține, să ne lămurească, scriind: „Căci, nici frații Lui nu credeau într-Insul“. Frații Domnului nu pot fi identici cu Apostolii de același nume ai Domnului, căci aceștia își mărturisiseră încă mai înainte prin gura lui Petru credința lor în Domnul (cf. 6, 69 s.). Am auzit, apoi, că alți învățăcei ai Domnului, smintiți în sentimentele lor de cuvintele aspre ale Domnului, îl părăsiseră (cf. 6, 66). Acestora li se asociază, acum și frații Lui. Și, totuși, mentalitatea acestora diferă întru cîtva de cea a celorlalți învățăcei ai Lui, cari îl părăsiseră. Minunile, pe cari Domnul le-a făcut în Galilea, îi făceau să bănuiască, că El ar putea fi Mesia. Dar, nu în înțelesul adevărat al cuvîntului, ci în înțelesul unui Mesia național-politic, cum îl așteptau, pe vremurile de atunci, aproape toți iudeii. De aceea ei nici nu puteau fi mulțumiți cu felul, cum înțelegea Domnul, ca să activeze în Galilea, într-un cerc destul de restrîns de oameni, și nici nu puteau pătrunde adevăratele motive, pentru cari Domnul nu vroia să plece, de astă dată, la Ierusalim în societatea galileenilor, cari plecau într-ăcolo. Ei ar fi dorit, ca Domnul să facă aceleași fapte minunate și în Ierusalim și în baza acestora să fie proclamat, aici, la centru, ca Mesia al poporului și, în consecință, să se pună în fruntea lor, pentru a scutura jugul romanilor și a le supune lor toate popoarele pămîntului. O astfel de credință în Domnul, evanghelistul nostru nu o poate numi credință, pentru că ea nu corespunde adevăratei misiuni, cu care Domnul venise în lume. De aceea el susținea despre ei, că „nu credeau“. Credința

lor în Domnul trebuia să fie alta și, înainte de toate, departe de toate năzuințele lor național-politice, cari întunecau aspirațiunile religioase.

6. Ce atitudine are Domnul față de provocarea de mai sus a fraților Săi auzim în v. 6. *„Deci, le zice lor Iisus: Timpul Meu încă nu a sosit. Dar, timpul vostru este, întotdeauna, gata”*. Cu cuvintele „timpul Meu încă nu a sosit” Domnul a vroit, să le spună fraților Săi, că încă nu a venit vremea, ca El să Se manifesteze în fața lumii întregi, că este de fapt, adevăratul Mesia, Care ne impacă pe noi oamenii, cu Dumnezeu. Acel timp are să vină. Și a venit jumătate de an mai târziu, la Paștile anului 30 al erei creștine (=773 a. U. c.). În ce privește, însă, timpul, ca frații Săi să se arate în Ierusalim, că sînt prezenți, ei pot face acest lucru orișicînd. Timpul lor este, orișicînd, potrivit, pe cînd Domnul își are timpul Său bine fixat și hotărît de Tatăl Său Cel din Ceruri, timp, despre care El știe, că pentru prezent încă nu este sosit.

7. Motivele, pentru cari Domnul, de astă dată, nu pleacă împreună cu dinșii la Ierusalim, le putem desprinde din următoarea declarațiune a Domnului. *„Nu poate lumea să vă urască pe voi. Dar, pe Mine Mă urăște, că Eu mărturisesc despre ea, că faptele ei sînt rele”*. Domnul știe, că El nu este pe placul lumii și că lumea îl urăște. Cu această ocaziune El descoperă și cauzele, pentru cari lumea îl urăște. Lumea îi iubește, cu adevărat, numai pe aceia, cari știu, să o laude și să o preamărească în toate slăbiciunile și netrebniciile ei. Domnul dimpotrivă prin toate cuvintele și faptele Sale depune mărturie, că lumea este rea. De S-ar fi conformat lumii acesteia, lumea nu L-ar uri. Dar, El nu Se poate conforma lumii acesteia, pentru că este Fiul lui Dumnezeu și nu poate tăgădui și nici nesocoti, că lumea aceasta este rea și păcătoasă. Pe frații Săi lumea nu-i urăște și nici nu are pentru ce să-i urască. Dinșii s-au conformat cu vederile lor lumii acestea. Și este constatat, că lumea îi iubește pe ai săi. Iar, pe cei ce se țin străini și departe de ea, lumea îi urăște.

8. În aceste condițiuni se impune întrebarea, ce trebuie să facă frații Lui și ce va face El. Domnul le vorbește lor astfel: *„Voi suiți-vă de sărbătoarea aceasta. Eu încă nu mă sui la sărbătoarea aceasta, că timpul Meu încă nu s-a împlinit”*.

Frații Săi pot să plece la Ierusalim, pentru că ei nu au să pre-
intimpine nici o ură din partea oamenilor, cari se adună acolo.
Domnul îi sfătuiește chiar, ca ei să plece într-acolo, pentru
a-și împlini îndatoririle lor religioase, cari îi obligă la această
călătorie. Cît îl privește pe Dinsul, Domnul declară, însă,
că El încă nu pleacă într-acolo. Motivele Sale sînt cele arătate
mai sus, că adică, timpul, ca să Se manifesteze acolo în toată
splendoarea Sa ca Mesia, încă nu „s-a împlinit”. Mai sus
(v. 6) Domnul spunea, că „timpul Meu încă n-a sosit
(ὅθ' ἔτι πάρεσται)”, pe cînd, de astă dată, zice „încă nu s-a
împlinit (ὅθ' ἔτι πεπλήρωται)”. Este o mică diferență. Ter-
menul de mai sus spunea numai atît, că încă nu a sosit timpul,
ca să se înfăptuiască cele ce sînt hotărîte cu privire la soarta,
pe care o va avea Domnul, pe cînd cuvintele din urmă ne
spune ceva mai mult, că adică, cele ce au să se îndeplinească,
de prezent, încă în curs de desfășurare și că încă nu s-au im-
plinit toate condițiunile, ca El să Se poată manifesta ca ade-
văratul Mesia. Declarațiunea Domnului, că „încă” nu Se
duce la Ierusalim, nu trebuie înțeleasă așa, că Dinsul a
abandonat gîndul de a pleca, în timpul acestor sărbători la
Ierusalim, ci numai așa, că încă nu pleacă chiar acum ci ră-
mine la aprecierea Lui, dacă va pleca sau nu într-acolo. Nu-
mai acei exegeți, cari n-au pus preț pe particola „încă”, avînd
în vedere cele ce urmează, zic, că Domnul nu și-ar fi ținut
cuvîntul dat (așa *Porphyrius*, cf. *Hieronym.*, adv. Pelag.
2, 17).

9. Evanghelistul ne spune, deci: „Iar, acestea zicînd,
Dinsul a rămas în Galilea”. Potrivit declarațiunii date fraților
Săi, Domnul rămîne, deocamdată, în Galilea, pe cînd aceștia
pleacă chiar atunci împreună cu mulțimea iudeilor din Galilea
la Ierusalim, pentru a sărbători acolo sărbătoarea Colibilor.
Domnul nu pleacă împreună cu dînșii, pentru a evita unele
discuții contradictorii cu dînșii despre misiunea Sa Mesianică.

10. După plecarea fraților Săi la Ierusalim situațiunea
Domnului se schimbă. Nici frații Săi și nici poporul din Gali-
lea nu se mai gîndesc ca să-L proclame pe Domnul Rege Me-
sianic, dat fiind, că El a refuzat, ca să plece împreună cu dînșii
la Ierusalim. Schimbîndu-se situațiunea, după cîteva zile, Dom-
nul se hotărăște, ca să plece și El la Ierusalim. Evanghelistul

scrie: „Dar, cînd s-au suit frații Săi, atunci și Dinsul S-a suit la sărbătoare, nu pe față (deschis), ci, ca în ascuns”. După ce frații Săi au plecat la Ierusalim dimpreună cu ceilalți galileeni, nu-L mai reținea pe Domnul nimic, ca să plece și El într-acolo. Fericitului de a fi proclamat Rege Mesianic, în înțelesul aspirațiilor politice-naționale ale iudeilor, acum, nu mai exista, întrucît El nu Se afla în mijlocul lor. După puține zile, însă, El pleacă într-acolo. Dar, și acum plecarea Sa nu are caracter public, ci cu totul particular. El nu Se manifestează cu nimic în tot timpul călătoriei Sale, că este Mesia, ci călătorește incognito, fără să știe cineva, Cine este. El nici nu vroia ca cineva dintre cei ce călătoreau într-acolo să-L recunoască. Nu se zice, că a plecat chiar „în ascuns”, pentru că n-a făcut nîmănuî nici un rău, ca să Se ascundă, ci se zice, că a plecat într-acolo „ca (ὡς) în ascuns”. Atitudinea Sa în timpul călătoriei a fost de așa natură, că El nu S-a manifestat în nici un chip, că este Mesia, ci a plecat într-acolo „ca” fiecare alt călător necunoscut.

11. Cum se prezintă situațiunea în Ierusalim îndată ce frații Domnului și cu ceilalți galileeni ajung aici, ne comunică evanghelistul nostru cu cuvintele: „Deci, iudeii îl căutau pe El în sărbătoare și ziceau: Unde este Acela?”. Iudeii, despre cari este vorba aici, sînt „căpeteniile” iudeilor din Ierusalim, în frunte cu membrii Sinedriului. Toți îl erau Domnului deosebit de dușmănoși și îl căutau acum între galileenii, sosiți cu ocaziunea acestei sărbători în Ierusalim. Intențiunile lor erau răutăcioase. Această rezultă chiar din felul, cum pun ei întrebarea: Unde este Acela? Ei nu-I spun Domnului pe nume, ci îl zic, în mod disprețuitor „Acela”. Și mai sus (5, 16) am auzit, că iudeii din Ierusalim se purtau cu gîndul, ca să-L ucidă pe Domnul.

12 s. În general, situația din Ierusalim se prezintă în felul următor: „Și murmurare multă despre El era în mulțime. Unii drept că ziceau, că este bun. Alții spuneau: Nu! Ci se duce (amăgește) mulțimea. Totuși nimeni nu vorbea despre El deschis de frica iudeilor”. Intru citva deosebită de atitudinea hotărît dușmănoasă a iudeilor din Ierusalim era atitudinea mulțimii, care sosise în Ierusalim. În prima linie, vom trebui să ne gîndim, la iudeii, cari sosiseră din Galilea. Multă mur-

murare se auzea între aceştia. Toţi ar fi aşteptat, ca Domnul să vină la Ierusalim, ca să Se arate, aici, Cine este şi să nu mai ţină în încordare aşteptările lor mari. Unii se şi exprimau deschis, în favoarea Domnului, accentuând, că este un Om bun. Alţii, însă, erau de părerea contrară. Nu puteau spune, că este un om rău. Dar, intrucit n-a voit, să vină împreună eu dinşii la Ierusalim, ei îl socoteau, că seduce numai poporul, cum au făcut pînă acum şi mulţi alţii, cari aveau pretenţia, că sînt Mesia, dar, s-au dovedit ulterior, că nu sînt ceea ce pretindeau, că sînt. Totuşi, nimeni nu cuteza, ca să precizeze lucrurile, nici să vorbească, mai deschis, despre El „de frica iudeilor”. Cuvintele din urmă ne spun, că, dacă nu s-ar fi temut de iudeii din Ierusalim şi pentru ca să nu cadă în disgrăţia acestora, ar fi vorbit, mai deschis, despre Domnul şi ar fi căutat, ca să se lămurească, în discuţiunile deschise, ce le-ar fi purtat, asupra Persoanei Domnului Iisus. Dar, cum ştiau, că conducătorii iudeilor din Ierusalim îi sînt Domnului deosebit de duşmănoşi, se temeau, ca să discute Persoana Lui, în mod mai deschis, fiind convinşi, că concluziile lor nu vor fi pe placul celor din Ierusalim.

Domnul soseşte în Ierusalim şi învaţă în templu

(Ioan 7, 14—36)

Cuvîntarea, pe care Domnul Iisus Hristos o ţine, de astă dată, în templul din Ierusalim, are următorul cuprins: Faţă de toţi aceia, cari se întrebau, de unde are atîta ştiinţă, Domnul arată, că învăţătura Sa este de origine divină şi faptul acesta poate fi înţeles de cătră toţi aceia, cari sînt pătrunşi de un adînc sentiment de pietate faţă de Dumnezeu şi implinesc voia Lui (7, 14—19). Faptul că a vindecat pe un bolnav, în zi de sîmbătă, nu le dă lor nici un drept, ca să se îndoiască de mîşuirea Lui divină (7, 20—24). Dacă susţin, că ei îi cunosc originea Lui omenească, aceasta încă nu înseamnă, că El nu ar putea fi şi de origine divină (7, 25—30). Iar, iudeilor, cari vroiau să pună mîna pe El, Domnul le pune în vedere, că încă numai puţină vreme mai este pe aici, în curînd însă, pleacă de la ei, în locuri, unde ei nu-L vor putea afla (7, 31—36).

14. Cele ce ni s-au istorisit mai sus, se petrec în Ierusalim, în absența Domnului Iisus Hristos ș. a. în primele patru zile ale sărbătoarei Colibilor. După aceste patru zile de sărbătoare situația se schimbă. Evanghelistul scrie: „*Dar, fiind deja mijlocul sărbătoarei, Iisus S-a suit în templu și învâța*”. Auzim, deci, că Domnul își face apariția Sa în templul din Ierusalim abia pe la mijlocul sărbătoarei Colibilor. Sărbătoarea colibilor ținea, peste tot, opt zile ș. a. de la 15—21 Tișri. Mijlocul sărbătoarei ar fi cam ziua de 18 Tișri. În anul 29 al erei creștine (= 782 a. U. c.) ziua aceasta era o zi de duminică și coincidea cu ziua de 16 octombrie a calendarului Iulian. Ziua, în care Domnul sosise în Ierusalim nu ni se comunică. Din toate, cite ni se comunică, noi rămânem cu impresia, că Domnul a sosit în Ierusalim cu o întârziere de câteva zile după ce începuse sărbătoarea Colibilor. Întârzierea poate, că s-a produs și în urma faptului că Domnul voise să treacă, și de astă dată, prin Samaria, dar învățăceii Săi au fost respinși de la frontiera țării (cf. Luca 9, 51—56). Sosit în Ierusalim, Domnul intră în templu și începe a învăța poporul adunat, cu atita putere de convingere, încît stîrnește, și de astă dată admirația tuturor celor prezenți (cf. Mt. 7, 28; Mc. 1, 22; Lc. 22, 32).

15. Efectul cuvintelor Domnului este următorul: „*Și se minunau iudeii, zicînd: Cum de știe acesta Scripturile fără să le fi învățat?*”. Domnul va fi vorbit despre oarecari locuri din sf. Scripturi, pe cari nimeni nu știa, să le explice cu atita cunoștință de cauză ca Dinsul. A stîrnit admirația tuturor și toți se întrebau, cum de vine, că „Acesta” cunoaște atit de bine sf. Scripturi, cînd este știut, că El nu a primit nici o instrucție în vreo școală rabinică. Cele mai renumite școli rabinice de pe atunci erau cele din Ierusalim. În Nazaretul Galileei, unde Domnul și-a petrecut anii tinerețelor, El nici nu ar fi avut la cine să ia vreo instrucție în sf. Scripturi. Notez, că iudeii nu-L numesc pe Domnul, nici de astă dată, pe nume, ci îl zic, în mod disprețuitor „Acesta”.

16. La întrebarea, de unde știe sf. Scripturi, Domnul răspunde următoarele: „*Deci, Iisus le-a răspuns lor și a zis: Învățătura Mea nu este a Mea, ci, a Aceluia, Care M-a trimis pe Mine*”. Domnul își face apologia învățaturii Sale, arătînd, mai întîi, izvorul, de unde o are, și, apoi, felul, cum o propagă.

Domnul declară, că învățătura, pe care El le-o împărtășește lor, nu este o învățătură, pe care Și-ar fi alcătuit-o El Insuși, ci este a Aceluia, Care L-a trimis pe Dinsul în lume. Cine este Acela, Care L-a trimis pe Dinsul în lume, se desprinde din cele ce urmează. Este Dumnezeu-Tatăl Său. A Acestuia este învățătura, pe care o împărtășește El oamenilor. Aceasta o face Domnul cu atât mai mult, cu cât în acest scop a și fost trimis în lume. Mai notăm, că unii exegeți se întreabă, la acest loc, dacă Domnul a vorbit ca om sau ca Fiu al lui Dumnezeu. Unii sînt de o părere, alții de cealaltă părere. Noi răspundem, că însuși faptul, că învățătura, pe care Domnul o împărtășește oamenilor, este a Aceluia, Care L-a trimis pe Dinsul în lume, ne spune destul de lămurit, că Domnul Se considera pe Sine ca Trimis al lui Dumnezeu și ca atare El nu poate vorbi nimic de la Sine, ci vorbește numai ceea ce corespunde pe deplin cu voia Celui, Care L-a trimis. Vrea să zică: El vorbește ca Fiu al lui Dumnezeu, Care pentru noi a devenit om.

17. Cine este Acela, Care L-a trimis pe El în lume, poate să înțeleagă numai acela, care este dispus și vrea, să facă voia Lui. Domnul grăiește deci astfel: „*Dacă ar vrea cineva să facă cumva voia Lui, va cunoaște aceea ce privește învățătura, intrucît ea este din Dumnezeu sau Eu o grăiesc de la Mine*“. Primul criteriu care ne pune pe noi în situațiunea de a putea deosebi, cari sînt părțile divine ale învățăturii, pe care o propagă, și cari sînt părțile, cari ar avea o notă pur omenească, este, ca cineva să fie dispus de a face voia lui Dumnezeu. Verbul „*θέλω* (a voi)“ exprimă dispozițiunea internă a omului de a face ceva. Această dispozițiune internă trebuie să fie orientată în direcția de a cunoaște și a face voia lui Dumnezeu. „Voia lui Dumnezeu (*τὸ θέλημα αὐτοῦ*)“ nu trebuie luată în înțeles restrîns, adică, numai voia lui Dumnezeu, intrucît aceasta a venit la expresie în legea mozaică și în celelalte Cărți ale sf. Scripturi, ci are înțeles mult mai general. Este voia lui Dumnezeu, care vine la expresie, în primul rînd, în vocea internă a conștiinței omului (în legea morală naturală) și care este depusă, în parte, în sf. Scripturi. Cel, care o simte în sufletul său și are înțelegere pentru voia lui Dumnezeu și este gata, să o și împlinească, acela va ști ce trebuie să creadă, și despre învățătura, pe Care Domnul o propagă, că

ea este de origine divină. Cuvintele „ἐκ Θεοῦ (din Dumnezeu)“ exprimă izvorul lor divin, de unde decurg. Cine nu ar avea, însă, această dispozițiune internă, acela nu este în stare, ca să cunoască izvorul divin al învățaturii Lui, la fel precum nici acela, care nu are înțelegere pentru calitățile, pe cari trebuie să le aibă o piatră scumpă, nu va fi nici cînd în stare, ca să deosebească diamantul de o sticlă simplă. Așa și în cazul nostru.

18. Alt criteriu, care ne pune în situațiunea de a putea deosebi o învățătură proprie de una, care este a altuia, privește însăși persoana aceluia, care se prezintă ca învățător. Domnul zice: „*Cel ce grăiește de la sine însuși, mărirea proprie o caută. Dar, Acela, Care caută mărirea Aceluia, Care L-a trimis pe Dinsul. Acesta este adevărat și nedreptate nu este în El*“. A grăi de la sine (ἄρ' ἐαυτοῦ λαλεῖν)“ înseamnă a comunica oamenilor numai ceea, ce este produsul său propriu și nu se sprijinește sau întemeiază pe nici o altă autoritate, străină de dînsul. Un om ca atare are, întotdeauna, în vedere numai mărirea sa proprie. El vrea să strălucească în fața oamenilor numai cu ceea ce a creat însuși, potrivit cu puterile sale intelectuale. Domnul nu cade în categoria acestor oameni. El are în vedere numai mărirea Aceluia, Care L-a trimis pe Dinsul în lume. În aceste condițiuni, vede orișicine, că învățătura, pe care o propagă El, nu este învățătura Sa proprie, ci învățătura Tatălui Său. Iar, cît privește Persoana Sa proprie, El caută, ca să fie și este, peste tot, adevărat întru cuvintele Sale. Adjectivul „ἀληθής“ nu se acoperă pe deplin cu „ἀληθινός“. Adjectivul din urmă exprimă calitatea internă de a fi, întotdeauna, pe partea adevărului, pe cînd adjectivul „ἀληθής“ ne spune, în concret, că ceea ce vorbește Domnul corespunde, întotdeauna cu adevărul. Și mai ceva. Domnul ține, să mai releveze, că „nedreptate nu există în El“. Cu acestea a zis, că El nici nu ar putea seduce pe cineva sau să facă vreo faptă de nedreptate, cînd în Sinea Lui nici nu încapă vreun gînd de nedreptate.

19. Cum în cele de mai sus (v. 17) a fost vorba despre voia lui Dumnezeu, pe care trebuie, să o cunoască și să o înțeleagă, acela care vrea ca să o înfăptuiască, și cum această voie a lui Dumnezeu este exprimată, cu toată claritatea, în

cărțile sf. Scripturi și, în primul rînd, în cărțile lui Moisi, Domnul întreabă pe cei prezenți acum, următoarele: „Nu Moisi v-a dat vouă legea? Și nimeni dintre voi nu face legea. Ce Mă căutați, să Mă ucideți?“. Domnul vrea, ca să-și facă, acum, pe aceia dintre iudei, cari îl erau, hotărit dușmănoși, ca să înțeleagă, că dinșii, deși au legea lui Moisi, la care se provoacă dinșii, totuși, nu o împlinesc, cită vreme caută, ca să-L ucidă. În aceste condițiuni nu se poate zice, că ei împlinesc voia lui Dumnezeu. Ei nu au o dispozițiune sufletească, care care este o condițiune sine qua non pentru cel ce vrea să împlinească voia lui Dumnezeu. Și, atunci, este și explicabil, că ei nu pot înțelege, că învățătura Sa nu este a Sa, ci a lui Dumnezeu. *Μωυσης* stă în fruntea propozițiunei, pentru că Domnul a voit, să aducă la expresie, că acesta a fost o Personalitate, care a cunoscut voia lui Dumnezeu, pe care a depus-o în scrierile sale, în cărțile legii.

20. Față de învinuirea grea, pe care Domnul o face dușmanilor Săi, zicînd, că ei caută, ca să-L ucidă, poporul adunat protestează. Evanghelistul scrie: „A răspuns mulțimea și a zis: Tu ai demon! Cine caută, să Te ucidă?“. Poporul respinge învinuirea grea, pe care le-o făcuse Domnul, zicîndu-le, că ei caută, ca să-L ucidă. Dar, felul, cum își îmbracă ei protestul lor, arată, totuși, nu dragoste și nici respect față de Dinsul, ci dimpotrivă multă răutate. Ei îi aduc Domnului învinuirea, că, dacă le-a zis, că ei ar vroi, să-L ucidă, atunci le-a făcut lor acest reproș, numai pentru că este stăpînit de un demon. „Demonul (*τὸ δαιμόνιον*)“ nu este spiritul cel rău, care îl duce pe om pe căi rătăcite ș. a. sau la idolătrie (cf. 1 Tim. 4, 1; 1 Cor. 10, 20 s.; Apc. 9, 20) sau îl chinuiește cu fel de fel de gînduri rele, infirmități și boale (cf. Mt. 7, 22; 9, 33; Mc. 1, 34; Lc. 4, 33; 8, 27, 30 ș. a.). Numai pentru că este stăpînit de un spirit rău, Domnul a putut, ca să le facă lor o învinuire atît de grea. Iar, pentru cazul, că cineva s-ar purta, de fapt, cu gîndul, ca să-L ucidă, atunci, ei îl provoacă pe Domnul, ca să le descopere lor pe acela, pe care îi bănuiește, că ar nutri față de Dinsul astfel de gînduri sinistre. Cine erau oamenii, care grăiau astfel, nu ni se spune „expressis verbis“. Ei voiau, ca să-L facă pe Domnul, ca să abandoneze gîndurile sinistre, pe care le-a exprimat mai sus la adresa lor, bănuindu-i

că s-ar purta cu gîndul, ca să-l ucidă.

21. Totuși, Domnul nu retractează nimic din ceea ce a zis, ci ține, să-i informeze pe cei, cari ar fi străini de aceste gînduri și ar vrea ca să-L ia în scut, și le spune, pentru care faptă cei din Ierusalim îl poartă Lui ură atît de neîmpăcată și cit de puțin întemeiată este ura lor. „*Iisus a răspuns și le-a zis lor: Faptă am făcut și toți vă minunați*”. Fapta, despre care vorbește Domnul, poate fi numai vindecarea slăbănogului de la scîldătoarea Bethesda din ziua simbetei celei mari din săptămîna Paștilor, resp. a Azimelor din anul trecut (cf. 5, 2 ss.). Această faptă a stîrnit uimirea tuturor, dar, nu în sens bun, adică, pentru a-I admira iubirea și mila Lui față de cei nenorociți și a preamări puterea Lui de a vindeca în mod atît de minunat, ci în înțeles rău, întreprîndu-se numai asupra faptului incidental, că El într-o zi de sîrbătoare mare a poruncit celui vindecat, ca să-și ridice patul din acel loc de suferință și să meargă la ai săi. Toți s-au scandalizat de această faptă a Lui și au tras concluziunea, că, dacă a călcat sfîntenia zilei de simbătă, El nu ar mai putea fi Trimisul lui Dumnezeu, după cum susținea.

22. Pentru a se apăra de invinuirea aceasta, precum și de ura, care a stîrnit-o între ei în urma acestei fapte minunate, Domnul le pune celor prezenți următoarea întrebare: „*De aceea Moisi v-a dat vouă circumcisiunea — nu, că de la Moisi este, ci de la părinți — și în (zi de) simbătă voi circumcideți pe om?*” Cuvintele „de aceea (*διὰ τοῦτο*)”, cu cari începe propozițiunea, au pricinuit multă bătaie de cap exegeților. Unii le-au pus în strînsă legătură cu propozițiunea anterioară și au zis, că această propozițiune ar fi sunat astfel: „Și voi toți vă mirați din cauza aceasta”. În cazul acesta ei susțin că Domnul ar fi precizat și mai bine cauza, pentru care ei s-au minunat. Noi, însă nu putem fi de acord cu aceasta, noi nu am mai ști, care este legătura psihologică între ceea ce Domnul a zis mai sus și ceea ce zice El acum. Oarecare legătură psihologică nu poate să lipsească. Aceasta reclamă, ca noi să punem cuvintele „*διὰ τοῦτο*” nu la finea propozițiunei anterioare, ci în fruntea propozițiunei, care urmează (v. 22). Cu aceste cuvinte Domnul invită, deci, pe cei prezenți, ca ei să se gîndească bine și să-și dea, exact, seama despre motivele,

pentru cari legea lui Mbisi orinduieste, dacă nu direct, atunci, totuși, în mod indirect, ca toți copiii de sex bărbătesc, ciți se nasc, să fie circumscrși a 8 zi după naștere, chiar, dacă această a 8 zi ar fi o zi de simbătă sau de sărbătoare (cf. Lev. 12, 3). Nu înseamnă această orinduire o excepție sau, mai bine zis, o emancipare de sub rigorile serbării zilelor de simbătă sau de sărbătoare? Cu bună seamă, că toți vor răspunde, că aceasta se face, chiar, pentru a nu strica legea lui Moisi. Domnul ține, să stabilească, totdeodată, un adevăr, care nu trebuie nesocotit, că, adică, circumcisiunea nu datează abia de pe timpurile lui Moisi, ci din timpuri mult anterioare, adică, încă din timpurile protopărinților lor (cf. Gen. 17, 10). Așa fiind, ei nu mai pot susține, că circumcisiunea copilului în ziua a 8 după naștere este o instituție pur mozaică. Ea este antemozaică. În consecință, ea nu poate să altereze întru nimic legea mozaică. Moisi a primit-o așa, după cum era de mult în obiceiul iudeilor, obicei, care nu ține seama de sfințenia oarecărei zile care ar fi fost a 8-a zi după naștere.

23. Aceasta fiind starea lucrurilor în ce privește sfințenia zilei de simbătă sau de sărbătoare, Domnul face următoarea concluziune a minori ad maius, „Dacă omul primește circumcisiunea în (zi de) simbătă, pentru ca să nu se strice legea lui Moisi, Mie !Mi luați în nume de rău, că am făcut un om întreg sănătos în (zi de) simbătă?“. Circumcisiunea este o operațiune, care se face numai la o minimă parte a trupului omenesc. Și are drept urmare, că cel circumscris este încorporat, din acel moment înainte, poporului iudeu. Această operațiune este îngăduită, ba, mai mult decit atât, chiar poruncită, ca să se facă în a 8-a zi după naștere, orice zi ar fi aceasta. Dacă este așa, atunci de ce nu ar fi îngăduit a-l face în zi de simbătă pe un om întreg sănătos și a-l reda astfel societății omenesti ca membru deplin folositor? Se strică prin aceasta legea lui Moisi?

24. Judecata lor cea de pînă acum față de Dinsul a fost, deci, nedreaptă și făcută cu multă răutate. De aceea Domnul îi invită, ca, cel puțin, de acum înainte, să fie mai dreți în judecata lor, pe care o vor face. El le zice, deci: „Nu judecați după față, ci judecați judecată dreaptă!“. „A judeca după față (κατ' ὄψιν)“ înseamnă a judeca lucrurile în mod părtinitor luând

privire nu la fapta, care trebuiește judecată, ci judecîndu-L pe Dinsul, Care a plinit acea faptă, L-au osîndit pentru o faptă, care, în fond, este deosebit de bună. Domnul dorește, deci, ca judecățile, pe cari le vor mai face, să fie judecăți făcute după dreptate și nu judecăți strimbe ca cea din cazul de față. Cu acestea a voit, să-i determine pe dușmani Săi, ca dinșii să-și dea mai multă silință, ca să înțeleagă, că n-au nici un motiv, ca să-L dușmănească din cauza acelei vindecări în zi de sîrbătoare. Ei îi fac o mare nedreptate, dacă-L osîndesc.

25. Cuvintele acestea ale Domnului vor fi făcut asupra dușmanilor Săi o adîncă impresie. Cel puțin, pentru moment, ei nu știu, ce ar putea să-I răspundă Domnului, Care le vorbea lor atît de deschis și convingător și le-a arătat, în fața tuturor, marea nedreptate, ce l-se face. Rezultatul vorbirii Domnului este următorul: „Deci ziceau unii dintre Ierusalimiteni: Nu este Acesta, pe Care caută să-L ucidă? Și, vezi, grăiește, cu îndrăzneală și nimic nu-I zic Lui. Nu cumva, cu adevărat, au cunoscut conducătorii, că Acesta este, cu adevărat, Hristosul?“. Evanghelistul ține, ca să precizeze, că cei, cari vorbeau astfel, erau unii dintre locuitorii din Ierusalim. Aceștia trebuie deosebiți de mulțimea poporului, care venise într-acolo din alte părți ale țării (cf. v. 20), precum și de „iudei“ adică, sinedriștii din v. 15. Din vorbele ierusalimitenilor acestora se desprinde, că dinșii au conștiință, că mai marii lor se poartă, de fapt, cu gîndul, ca să-L ucidă pe Domnul, îndată ce li se va oferi lor o ocaziune mai potrivită, și confirmă, totdeodată, din partea lor, fără să vrea, prin întrebările, pe cari și le pun, că Domnul a vorbit, de fapt, adevărat, cînd le-a reproșat, că ei caută, să-L ucidă. Cu toate acestea nu se poate spune, că acești ierusalimiteni ar fi fost față de Domnul mult mai puțin ostili. Lipsa de respect și dragoste se desprinde chiar și din faptul, că și ei îl numesc pe Domnul, în mod disprețuitor, „Acesta“. Pe de altă parte ei nici nu-și pot explica atitudinea acestora și sînt dispuși, să creadă, că sinedriștii trebuie să fi ajuns la convingerea, că Domnul Iisus este, cu adevărat, mult așteptatul Mesia.

27. Cît îi privește pe dinșii inșiși, ei se cred în măsură, ca să dea declarațiunea, că nu-L pot recunoaște pe Domnul ca Mesia pentru următoarele motive: „Ci, pe Acesta noi îl știm,

de unde este. Dar, Hristos, cînd vine, nimeni nu cunoaște, de unde este". Motivul, pentru care ei declară, că nu-L pot recunoaște pe Domnul, că este adevăratul Mesia, este, cum susțin ei, faptul, că cunosc originea Lui, pe cînd originea adevăratului Mesia, cînd va veni, nu o va cunoaște nimeni. Ei vorbesc la fel ca și iudeii din sinagoga din Capernaum (6, 42). Potrivit cu profețiile unor Profeți mai vechi Mesia avea să se nască din sinul familiei davidice și avea să vadă lumina zilei în Bethelleemul Iudeei (cf. Mich. 5, 2; Mt. 2, 6). În afară de aceste locuri mesianice, multe alte locuri mesianice, multe alte locuri de ale Profeților se exprimă, însă, în termeni, cari nu puteau fi destul de bine precizați cu privire la originea lui Mesia. Așa zice Profetul Isaia (53, 8) despre Mesia: „Iar, neamul Lui cine-L va spune?". Locul acesta privește originea divină a Domnului. Dar, mulți interpreți nu l-au înțeles așa, ci în baza lui, precum și a altor locuri din sf. Scriptură s-a format, în timpurile de mai târziu ale iudaismului, idea, că Mesia drept că Se va naște din familia lui David și în Bethleemul Iudeei, totuși, timp mai îndelungat El va rămîne ascuns și, cînd își va face pe neașteptate, apariția, nimeni nu va mai ști, de unde vine (cf. *Langen*, Judentum in Palästina, p. 434 ss.; *Schürer*, Geschichte des jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu, s. v.; *Felten*, Neutestamentliche Zeitgeschichte, I, s. v.). Cu această concepție mesianică nu corespundea, însă, faptul, că dinșii cunoșteau, după cum credeau, originea Domnului Iisus. Din cauza aceasta ei ezitau, să-L recunoască ca adevăratul Mesia. De fapt, însă, ei nu cunoșteau bine nici originea omenască și cu atît mai puțin originea dumnezească a Domnului Iisus Hristos. Taina conceperei și a nașterii Lui celei supra-naturale le rămăsese lor ascunsă și necunoscută.

28. Auzind, că ierusalimitenii declară, că nu-L pot recunoaște ca Mesia, pentru că pretind, că-I cunosc originea, Domnul ține, să le comunice, cu voce ridicată și în mod cît mai hotărît, Cine este El: „Deci, Iisus a strigat în templu, învăînd și zicînd: Și pe Mine Mă știți și știți, de unde sint? Și de la Mine insumi nu am venit, ci este (există) adevărat Cel, Care M-a trimis pe Mine, pe Care voi nu-L știți. Eu îl știu pe El, că la El sint și Acela, M-a trimis pe Mine". Domnul „a strigat", pentru ca să fie auzit de către toți, cîți erau prezenți în curtea

templului. Cele ce are să le spună, îi va interesa deopotrivă pe toți. Conjuncțiunea „și (καί)“ dinaintea cuvintului „pe Mine (ἐμὲ)“ reclamă numaidecît un corelat. Care este acela corelat, rezultă din cele ce ni s-au spus mai sus. Mai sus unii dintre ierusalimiteni susțineau, că știu, de unde este El, dat fiind, că cunosc pe părinții Lui. Domnul vrea să le spună, deci, că chiar dacă ar fi așa, că ei cunosc pe părinții Lui din Nazaret, de aici încă nu rezultă însă nicidecum, că ei L-ar cunoaște și pe Dinsul, Cine și de unde este. Totuși, în forma aceasta Domnul nu le putea spune acest lucru, pentru că ar fi provocat, direct, revolta lor. Pentru a evita aceasta, Domnul le pune numai întrebarea: „Și pe Mine Mă știți?“. Întrebarea domolește mult asperitățile unei afirmațiuni spuse în formă categorică. Înțelesul întrebării este: Pe părinții Mei, spuneți, că îi știți. Și pe Mine Mă știți? Și știți „de unde sint?“. Răspuns la aceste întrebări, noi nu avem. Totuși, noi nu ne putem îndoi, că răspunsul trebuia să fie negativ. Ei nu-L știu nici pe Dinsul și nici nu știu, de unde este. Originea Sa este pentru dinșii o mare întrebare pe care nu o pot rezolvi. Domnul, însă, nu vrea să insiste asupra acestei chestiuni, la acest loc. Ceea ce le poate spune acum este, că El de la Sine Insuși nu a venit în lume. De la sine însuși și în numele său propriu vine numai Mesia fals, cu pretenția, că este adevăratul Mesia. Domnul nu vine de la Sine, nu vine în numele Său propriu, ci este Cineva, Care L-a trimis pe Dinsul în lume. Acel Cineva este „ἀληθινός“ (adevărat), adică, are calitatea internă de a adevăra ceea ce a spus odată. Cu acestea Domnul vrea să-i facă pe cei prezenți să înțeleagă, că Acela, Care L-a trimis pe Dinsul în lume, este Insuși Dumnezeu-Tatăl Său. Acesta, trimițîndu-L pe Dinsul în lume, îȘi îndeplinește, acum, făgăduința dată, că, la timpul său, cînd se vor împlini vremurile, va trimite pe Fiul Său în lume. Și de aceea este deosebit de dureros, că pe Acest Cineva dinșii, ierusalemii, nu-L știu acum. Ar trebui să-L știe, pentru că este Dumnezeul lor, în special, Care i-a ocrotit întotdeauna. De L-ar ști, cu bună seamă, că ei nu ar lua, acum, față de Dinsul o atitudine atît de dușmănoasă. Și așa se împlinesc, de fapt, cuvintele acelora, cari susțin, că atunci, cînd va veni Mesia, nu vor ști, de unde este. În condițiunile acestea, dacă ar întreba cineva cine știe,

de unde este, Domnul declară, că El știe, de unde este și Cine L-a trimis. Că acela, Care L-a trimis pe Dinsul, este Insuși Dumnezeu-Tatăl, se desprinde din tot contextul. Domnul declară, că-L știe pe Acesta, pentru că S-a născut din veci din Ființa Tatălui Său. Cuvintele „*παρ' αὐτοῦ*” (de la El)“ exprimă ideea, că Domnul își are existența Sa de la și alături de Dumnezeu-Tatăl, fiind o persoană divină de aceeași natură și existență divină. Domnul are și conștiința, că Dumnezeu-Tatăl L-a trimis pe Dinsul în lume. Și, dacă este așa, atunci El arătat cu acestea, că este nu numai de origine divină, ci, fiind trimis de sus, este totdeodată, și adevăratul Mesia.

30. Consecința acestei declarațiuni a Domnului este următoarea: „*Deci, căutau să-L prindă pe El și nimeni nu ă pus mîna pe El, că încă nu sosise ora Lui*”. Ierusalimitenii înțeleg, că Domnul Se pune pe Sine alături de Dumnezeu și pretinde de la dinșii, ca să-L recunoască ca Mesia. Ei stăruiesc, însă, în încăpăținarea lor, că nu-L pot crede, că este adevăratul Mesia, dat fiind, că-I cunosc originea Lui. Dar, cum Domnul ă accentuat, din nou, că vine de la Dumnezeu, ei îl socotesc, acum, hulitor de Dumnezeu și, în indignarea lor, vreau să pună mîna pe El și să-L prindă. L-ar fi prins și L-ar fi dus, cu drag, înaintea sinedriștilor ca să fie judecat de cătră aceștia la moarte. Dar, totuși, nimeni dintre ei cu cutează, să pună mîna pe El, nu pentru că nu ar fi putut să o facă, ci pentru că încă nu sosise ora fixată de cătră Cel de Sus, pentru ca Domnul să pătimească, chiar acum, pentru rîoi oamenii. Aceasta a fost cauza, pentru care Domnul, și de astă dată, rămîne neătins.

31. Dar, pentru ca să nu credem cumva, că toți iudeii l-ar fi fost dușmănoși Domnului Iisus, evanghelistul ține, să ne comunice încă și următoarele: „*Dar, mulți din mulțime au crezut într-Insul și ziceau, că Hristos, cînd ar veni cumva, au nu va face mai multe minuni decît acestea, ce le-ă făcut Acesta?*”. Cei mai mulți din categoria acelorora, cări au crezut în Domnul, că este adevăratul Mesia, se vor fi recrutat din rindurile pelerinilor galileeni, căci dinșii avuseseră pînă acum mai multe ocaziuni, ca să vadă și să admire minunile mari, pe cari Domnul le făcuse pînă atunci în Galilea. Față de atitudinea hotărît ostilă a celor din Ierusalim, aceștia pătrunși de

un sentiment de adincă recunoștință pentru marele lor Binefăcător, Care era Domnul, se simt acum îndatorați, ca să-și exprime, în mod deschis, părerea, pe care o au despre Dinsul, și declară, că stau pe partea Domnului Iisus Hristos, relevind, că Domnul a făcut în mijlocul lor atât de multe minuni, încât nu-și pot închipui, că alt Mesia, dacă ar veni, ar putea să facă mai multe și mai mari minuni, de cum a făcut acest Iisus. Pentru dinșii Domnul Iisus intrunește, deci, în măsură largă, toate condițiunile unui adevărat Mesia. Declarațiunea acestora, exprimată în formă de întrebare, mai are încă și următorul înțeles: Credeți voi, ierusalimiteni, că Mesia, pe Care îl așteptați voi, ca să vină, va face mai mari și mai multe minuni? Noi nu credem, ci sintem deplin satisfăcuți de ceea ce a făcut Domnul Iisus. Aceasta fiind situațiunea, noi vom putea zice, că o mare parte din popor avea despre Domnul Iisus Hristos o părere foarte bună și îl socoteau, că este adevăratul Mesia. Și, totuși, ei nu se gîndeau, să-și impună această convingere a lor și celor din Ierusalim, ci îi lasă pe aceștia, să ia, în această direcție, hotărîrile, ce le vor crede ei mai potrivite.

32. Care este atitudinea cercurilor conducătoare ale lor, dată fiind această situațiune, auzim în versetul 32. Evanghelistul scrie: „*Au auzit Fariseii, că poporul murmură acestea despre El. Și Fariseii și Arhierii au trimis servitori, pentru ca să-L prindă pe El*”. Fariseii, amestecindu-se printre mulțimea poporului, adunat de sărbătoare în Ierusalim, pot să se informeze, exact, despre părerile, cari circulă cu privire la Persoana Domnului Iisus. Și, cum erau dușmani hotărîți ai Domnului Iisus, ei se duc, de-a dreptul, la sinedriști și le raportează acestora, că mulțimea poporului sosit din Galilea este pe partea Lui, dar, cei din Ierusalim sînt contra. În baza acestui raport sinedriștii, în frunte cu arhierii și fariseii cei mai de seamă, hotărăsc, ca să-și trimită pe slujbașii lor, dindu-le acestora ordinul expres, ca să-L prindă pe Domnul și să-L aducă înaintea lor, pentru a sta la judecată asupra Lui. „*Arhierii (οι ἀρχιερεῖς)*” erau foștii arhierii dimpreună cu actualul Arhieru, cari stăteau în fruntea Sinedriului, supremul for religios și judiciar al iudeilor. „*Fariseii*”, amintiți la acest loc, vor fi fost acei membri ai Sinedriului, cari

aparțineau celui mai puternic partid religios de pe atunci, partidului fariseic.

33. Când slujbașii Sinedriștilor vin la Domnul Iisus și îi comunică, ce ordin au primit, Domnul nu le face nici o opoziție, ci ține să le spună, că El nu jignește pe nimeni și că, momentan, nu este nevoie, ca ei să-L prindă pe Dinsul. „A zis, deci, Tisus: *Încă puțin timp sînt eu cu voi și Mă duc la Acela, Care M-a trimis pe Mine. Mă veți căuta pe Mine și nu Mă veți afla. Și, unde sînt Eu, voi nu puteți veni*”. Domnul le răspunde astfel, pentru că Se gîndește la timpul scurt de numai 6 luni, cît îl mai era îngăduit de pronia divină, ca să mai activeze între noi. Apoi avea să Se înalțe la cer, la Părintele Său, Care L-a trimis în lume. Cît privește, însă situațiunea iudeilor, Domnul le pune în vedere, că vor veni timpuri, cînd ei vor avea mare nevoie de ajutorul Lui cel atotputernic. Atunci vor căuta, ca să-L găsească. Dar, nu-L vor putea afla. Acele timpuri, pe cari unii dintre cei de față aveau încă să le trăiască, erau, înainte de toate, timpurile deosebit de grele, cari au precedat dărimarea Ierusalimului din anul 70 d. H. Atunci ei își vor căuta un Mintuitor, care să-i scape din acea grea nenorocire, care se va abate asupra lor. Și, la fel, va fi și înainte de sfîrșitul acestei lumi. Dar, nu-L vor afla. În fine, le pune în vedere, că ei nici nu vor putea veni acolo, unde Se găsește El. Nu vor putea veni acolo, pentru că Domnul avea să Se înalțe, după învierea Sa din morți, la cer și să petreacă acolo de-a dreapta Tatălui Său. Aclo nu vor putea să vină cei ce l-au fost Lui atît de dușmănoși.

35 s. Cei prezenți nu au putut pătrunde, însă, adîncul înțeles al acestor cuvinte ale Domnului. Ceea ce au putut reține din aceste cuvinte ale Domnului, precum și reflexiunile lor malițioase la adresa Domnului, ni le comunică evanghelistul nostru în v. 35. El scrie: „Deci, au zis iudeii *cătră sine înșiși* *Încotro vrea să plece Acesta, că noi nu-L vom afla pe El? Au nu vrea să plece în împrăștierea elinilor și să-i învețe pe elini? Ce este cuvîntul acesta, pe care l-a zis: Mă veți căuta pe Mine și nu Mă veți afla, și unde sînt Eu, nu puteți veni?*”. Cei ce vorbesc astfel sînt, netăgăduit, iudeii, cari îl erau dușmănoși Domnului (cf. v. 15). Ei grăiau „*cătră sine înșiși* (πρὸς ἑαυτοὺς)”. Domnul, personal, nu i-a auzit. De aceea

El nici nu se simte obligat de a le da vreun răspuns la înșinuările lor malițioase. Evanghelistul nostru va fi fost, însă, prezent și a ținut, să le și înregistreze, fidel, cele ce s-au întâmplat atunci. Iudeii se întrebau: Incotro vrea să plece Acesta? Dacă ar fi voit să creadă, că Domnul este Fiul lui Dumnezeu, ar fi știut, că El pleacă la Tatăl Său din ceruri Care L-a trimis în lume. Dar, cum nu voiau să creadă în misiunea Lui divină, ei nu se gîndesc la ceruri, ci la vreo localitate sau regiune de pe acest pămînt, incotro ar voi să Se retragă și să trăiască atît de ascuns, încît nimeni să nu-L mai poată afla. Și, cîm extensiunea țării lor sfinte a Palestinei, nu era atît de mare, încît ei să nu-L mai poată afla ori în ce loc S-ar fi ascuns, gîndurile lor se îndreaptă către țările păgîne ale marelui imperiu greco-roman. Iudeii trăiau, și pe vremurile de atunci, împrăștiați aproape prin toate orașele mai mari ale acestui imperiu. Populațiunea cea mai cultă a acestor orașe o formau elinii. Iudeii, de cîte ori se gîndeau la frații lor, cari trăiau prin aceste orașe ale imperiului, ziceau, că trăiesc în împrăștirea elinilor (*ἐν διασπορᾷ τῶν Ἑλλήνων*). Iudeii din Ierusalim bănuiesc deci, că Domnul ar vrea să plece în țări păgîne și, mai rău decît atît, ar vrea să se adreseze cu predica Lui către păgîni, respectiv către elini, ca doară i-ar putea seduce pe aceștia (cf. v. 13), ca să primească învățătura Lui. În aceste țări păgîne, cari au o extensiune nebănuît de mare, El, drept că, S-ar putea ascunde, că dinșii să nu-L mai poată afla. Și, cînd mai știm, cît de mult iudeii îi urau pe toți păgîinii, fără deosebire, vom putea înțelege, cîtă răutate zace în aceste cuvinte ale lor. Cu totul neînțelese le rămin lor, însă, cuvintele Domnului, pe cari le-a zis lor, că „Mă veți căuta și nu mă veți afla și, unde sînt Eu, voi nu puteți veni“. Neînțelese le rămin lor aceste cuvinte, pentru că nu puteau bănui, că pentru refuzul, cu care-L întîmpină ei pe Dînsul, vor urma pedepse atît de grele, încît ei nu vor mai putea intra în împărăția cea cerească, unde tronează Domnul.

Auzindu-L pe Domnul vorbind, că El încă numai puțină vreme mai petrece aici și apoi pleacă în alte țări îndepărtate, și înțelegînd apoi și din gura iudeilor, cari erau prezenți, că Domnul se poartă cu gîndul, ca să plece în țări, unde vrea să ducă o viață ascunsă de fața lumii, slujbașii sinedriștilor so-

cotesc, că nu mai este nevoie, ca să intervină și să-L prindă pe Domnul, în bună credință, că chestiunea aceasta se va rezolvi, în curînd, de la sine chiar în sensul ordinului, pe care-l primiseră de la sinedriști. Domnul rămîne, deci, liber. Iar, slujbașii se întorc la mai marii lor, fără să-și fi executat ordinul primit.

3. *In ultima zi a sărbătoarei Colibilor*

(Ioan 7, 37—53)

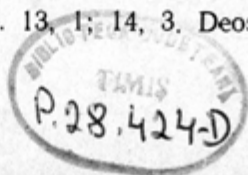
Domnul rămîne în Ierusalim pînă la încheierea sărbătoarei Colibilor, căutînd să Se folosească de orice ocaziune mai binevenită, pentru a cîștiga pentru Sine inimile celor ce se găseau în Ierusalim. O ocaziune deosebit de binevenită I se oferă chiar în ziua ultimă a sărbătoarei. Evanghelistul scrie: „Iar, în ziua ultimă, cea mare a Sărbătoarei, Iisus a stat și a strigat, zicînd: *Dacă cumva insetează cineva, să vină la Mine și să bea!*”. Sărbătoarea Colibilor ținea, după cum am spus și mai sus 7 zile ș. a. de la 15—21 Tișri. La aceste 7 zile de sărbătoare se mai adaugă încă și a 8-a zi ca zi de încheiere a anului (cf. Lv. 23, 35 s., 39; Num. 29, 35; Neem. 8, 18; 2 Macc. 10, 6). Această, a 8-a zi de sărbătoare, ziua de 22 Tișri, se sărbătorea, după mărturia lui R. Iuda (în Succah 4, 9), în mod deosebit de solemn. Ea avea un caracter sabbatic. În această zi poporul se aduna la templu unde se aduceau sacrificii speciale. Ziua aceasta era numită de Rabbinii „Azereth”, adică, încheierea sărbătoarei și era caracterisată că „celeberrimus atque sanctissimus dies” (cf. *Ios. Flav.*, Ant. 3, 10, 4). Cu deosebit fast se serba, mai ales, ritul scoaterei apei, care era poruncit de altfel să se facă în fiecare dintre cele 7 zile ale sărbătoarei Colibilor. În aceasta a 8 a zi un preot anume destinat după sacrificiul de dimineață, pe care l-a adus la templu, însoțit fiind de o asistență numeroasă, se cobora pînă la izvorul Siloah, din valea Chidron. De acolo scotea 3 logi (1 log = $\frac{1}{4}$ litru sau după alții = 0.547 litri) de apă și o turna într-un vas de aur. Cu acest vas de aur, plin cu apă, urca dealul templului și intra prin „poarta apei” în templu. Ajuns în curtea cea mai dinlăuntru a templului, urca treptele altarului sacrificiilor și turna apa, pe care a adus-o, mai întii, din vasul de aur în altul de argint, care era așezat la răsărit

de altar. Pe partea de apus a altarului se afla alt vas de argint. Acesta era plin cu vin. Preotul se întorcea cu fața spre apus și, aplecându-se spre acel vas, scotea din el vin și-l turna în apa din vasul de argint. Din acest vas scotea apoi apă și o turna în vasul cu vin. Apa, amestecată în felul acesta cu vin și vinul amestecat cu apă, se turna apoi în alte două vase de argint, cari erau așezate la răsărit și la apus de altar, pentru a se scurge de aici prin țevile subterane în valea Chidron. Pe calea de la izvorul Siloah și pînă la templu preoții și leviții cântau cuvintele Profetului Isaia (12, 3): „Cu bucurie veți scoate apă din izvoarele mîntuirii”. Pe tot parcursul drumului erau acompaniați de sunete puternice de trîmbiță. În momentul cînd apa se amesteca cu vin și se turna în cele două vase de argint și pînă să se scurgă din celelalte două vase de argint prin țevile subterane în valea Chidron, se cântau Psalmii 112/113—119/118. Aceștia termină cu „Aliluia!”. Ceremonialul acesta era atît de sugestiv și înălțător și deștepta în sufletele celor prezenți nădejdi atît de mari, încît Rabinii numeau această zi „Bucuria legii”. Iar, în Talmud se zice, că „Cine n-a văzut scoaterea apei, acela n-a văzut nicicînd o zi de bucurie!”. Poporul, cu multă bucurie și mulțumire sufletească, își amintea de izvorul de apă vie, pe care Moisi l-a dat cîndva în pustia Arabiei, scoțîndu-l în mod minunat din stîncă (cf. Psalm 77/76; 1 Cor. 10, 4). Scoaterea apei vii din izvorul Siloah și aducerea ei în mijlocul poporului, precum și faptul, că se turna din vase de argint în alte vase de argint, îndreptîndu-se către cele 4 regiuni ale pămîntului, aici, la loc sfînt, în prezența întregului popor, simboliza binecuvîntarea cerească, care se va revărsa cîndva, în măsură abundentă, asupra poporului. Talmudul ne spune, că ceremonialul acesta avea și un înțeles tipic. El prefigura deosebit de bogata revărsare a darurilor Spiritului sfînt asupra întregului popor în timpurile messianice, cîri aveau să vină (cf. Isaia 44, 3; 49, 10; 58, 11; 65, 13; Ioil 3, 18; Zach. 13, 1). În aceste condițiuni putem înțelege, cum de vine, că poporul, venit la Ierusalim, se îmbulzea, ca să asiste, în număr cit mai mare, la această serbare înălțătoare. Și nu odată se va fi întîmplat, mai ales în zilele deosebit de calde, că cei ce participau la ele, timp de mai multe ore, în cele din urmă, erau torturați de sete și vor fi dorit

mult, ca să-și poată uda, cel puțin, buzele cu un strop de apă, pentru a se răcori.

Și Domnul Iisus a luat parte la această înălțătoare serbare și, după ce s-a încheiat ultimul act, stînd în mijlocul popului, strigă, cu voce tare, ca să-L audă toți, că, dacă cumva ar fi însetat cineva, să vină la Dinsul și El îl va potoli setea. Cu aceste cuvinte Domnul a voit să spună celor prezenți, în mod figurat, că El este Acela, Care poate realiza, în măsură deplină, tot ceea ce acest frumos ceremonial al vărsării apei preînchipuia, în mod tipic. El este Mesia, Care își va revărsa toată binecuvîntarea Sa și darurile Sale mari spirituale asupra omenirii lipsite și însetate de ele.

38. După ce i-a invitat pe toți, ca să vină la Dinsul, Domnul continuă a le vorbi astfel: „*Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura, riuri de apă vie vor curge din pîntecele lui*”. Apă vie este apa din izvor spre deosebire de apa de ploaie, care se adună de obicei, în cisterne. Riurile de apă vie se nasc din concursul a nenumărate izvoare de apă vie. Riurile asigură fertilitatea locurilor, pe unde trec. În regiunile lipsite de apă ne putem închipui, cit de mult sînt apreciate riurile de apă vie. „Apa vie” este icoana cea mai plastică a bogatelor Daruri grațiale, cari ne vin de Sus. „Riurile de apă vie” înseamnă, așadar, în mod tipic, revărsarea darurilor spirituale și grațiale de Sus, în măsură deosebit de abundentă, asupra omenirii. Cu cuvintele de mai sus Domnul vrea, să-l asigure pe acela, care va crede într-Însul, că asupra lui se vor revărsa daruri grațiale de Sus, în măsură atît de abundentă, încît îi va stinge nu numai lui, personal, setea, ci și tuturor acelor, cu cari va veni în contact. Ce înseamnă aceste cuvinte ale Domnului, nu putea să le fie necunoscut iudeilor. Domnul însuși le spunea, că „așa a zis Scriptura”. Drept că, în sf. Scriptură noi nu aflăm vreun loc, care ar reda din cuvînt în cuvînt aceste cuvinte ale Domnului. Totuși, în sf. Scriptură se găsesc foarte multe locuri, în cari se descriu sub icoana unor izvoare de apă vie binecuvîntările mari, cari se vor revărsa de Sus asupra întregului popor în timpurile mari mesianice. Dintre acestea amintesc următoarele locuri mai caracteristice: Isaia 41, 18; 44, 3; 55, 1; 58, 11; Ezech. 36, 25; 39, 29; 47, 1—12; Ioî 2, 28; Prov. 5, 15 s.; 10, 11; Zach. 13, 1; 14, 3. Deosebit

de caracteristic este, mai ales, locul de la Ezech. (47, 1—12), care se exprimă în felul următor: „Un izvor de apă va izvorî de pe dealul templului și va crește atît de mare, încît va deveni rîu“ (cf. și Eccl. 21, 16; 24, 40 ss. ș. a.). Termenul „*κοίλα*“ (pîntece)“, pe care-l întrebuințează Domnul se găsește în LXX, adeseori pentru ebreescul chesen (cf. Prov. 18, 20; 20, 27; Iob. 15, 35; Eccl. 51, 21, resp. 29) și înseamnă, în mod figurat, sediul cugetărilor, al sfaturilor și hotărîrilor interne ale omului.

39. Cari erau gîndurile Domnului, cu cari le grăia El lor astfel, ni le comunică evanghelistul nostru, scriind următoarele: „*Iar, acestea le-a zis despre Spiritul, pe Care aveau să-L ia cei ce cred într-Insul. Căci, încă nu era Spiritul sfînt, cînd Iisus încă nu Se preamărise*“. Evanghelistul precizează, că ceea ce a vorbit Domnul (v. 37 s.) se rapoartă la trimiterea Spiritului sfînt asupra acelor, cari vor crede într-Insul. Acest Spirit sfînt li se va împărtăși acestora, la timpul său. Deocamdată trimiterea Spiritului sfînt li se pune în vedere pentru viitor. De prezent aceștia încă nu-L au. Cauza este, că Domnul încă nu S-a preamărit. „Preamărirea Domnului“, despre care este aici vorbă, s-a desăvîrșit după ce Domnul S-a înălțat la ceruri și a trimis Apostolilor Săi pe Spiritul sfînt, în ziua Rusaliiilor (Fapt. Apost. 2, 1 ss.) Pînă atunci Spiritul sfînt nu era cu noi, oamenii păcătoși, ci Se retrăsese din mijlocul nostru ș. a. din momentul căderii lui Adam din rai. Abia după ce păcatul va fi șters de pe contul nostru prin moartea sacrificială a Domnului nostru Iisus Hristos, Spiritul sfînt ne va fi redat nouă împreună cu toate binecuvîntările și darurile Lui bogate. Întrebarea, dacă în timpurile T. V. Spiritul sfînt S-a manifestat în lume sau nu, și-a pus-o încă f. Augustin (Tr. 32, 6). Întrebarea trebuiește răspunsă în felul următor: În timpurile T. V. Spiritul sfînt S-a manifestat numai din cînd în cînd, în mod excepțional, înriurînd numai asupra acelor bărbați, pe cari Pronia divină i-a ales, ca să fie purtătorii descoperirîi divine (cf. II Petru, 1, 21). În timpurile T. N. Spiritul sfînt Se împărtășește, însă, fără excepție, fiecăruia, care crede în Domnul Iisus Hristos. În timpurile T. V. Spiritul sfînt i Se împărtășea unuia sau altuia, pentru a-l pune în situația de

șește celui credincios, pentru a-l îndrepta și sfinți (gratia gratum faciens).

40. ss. Impresia pe care cuvintele de mai sus ale Domnului o face asupra celor prezenți, este următoarea: „Deci, mulți din popor, dacă au auzit cuvântul, ziceau: Acesta este, cu adevărat, Profetul. Alții ziceau: Acesta este Hristosul. Alții ziceau: Căci, au nu din Galilea vine Hristosul? N-a zis scriptura, că din semința lui David și din Bethleem, din satul, unde era David, vine Hristosul?”. Mulți dintre cei cari au auzit cuvintele de mai sus ale Domnului, erau, așadar, de părerea, că El este Profetul, adică acel Profet, pe Care încă Moisi îl pusesese în vedere pentru timpurile mesianice (Deut. 18, 15). Acest Profet avea să fie Insuși Mesia. Totuși, după cum se desprinde și din locul acesta, unii făceau deosebire între acel Profet, pe Care L-a pus în vedere Moisi, și între Mesia Insuși, Care va fi o Persoană deosebită. Unii îl vor fi socotit pe acel Profet, că este înaintemergătorul lui Mesia (cf. 1, 21). Alții sînt de părerea, că Domnul Iisus este chiar adevăratul Mesia (cf. 7, 31). Împotriva acestora se ridică, însă, alții, cari neagă, că Domnul Iisus ar putea fi adevăratul Mesia, pentru că pretindeau, că știu, că Domnul este originar din Nazaretul Galileii, crezînd că El este Fiul natural al lui Iosif. Refuzul lor de a crede în mesianitatea Domnului, ei cred, că și-l pot întemeia pe însăși cuvintele sf. Scripturi, care scrie, că Mesia Se va naște din seminția lui David (vezi 2 Sam. 7, 16; Psălm 30, 37 s.; 89/88, 30, 37 s.; Isaia 11, 1; Ier. 23, 5; 33, 15; Ezech. 34, 24; Osea 3, 5; Amos 9, 11). Tot din sf. Scriptură știu ei, că locul nașterii lui Mesia va fi Bethleemul Iudeei (Mich. 5, 2). Adevărat este, că oamenii aceștia nu aveau de unde ști, că Domnul S-a născut, de fapt, în Bethleemul Iudeii, pentru că Familia sfîntă curînd după nașterea Domnului a plecat la Egipt și S-a întors de acolo după cam $\frac{3}{4}$ de an la Nazaretul Galileii. Și apoi mulți dintre ei nici nu vor fi știut, că Maria, Maica Domnului, își trăgea, de fapt, originea Sa din Familia lui David (cf. Mt. 1, 20; Lc. 1, 27; 2, 4).

43 s. Cum părerile, pe cari unii sau alții le aveau despre Domnul Iisus, erau atît de divergente, nu s-a putut evita, ca să nu se producă sciziuni în popor. Evanghelistul ne spune, deci, următoarele: „Deci s-a făcut dezbinare în mulțime din

a-și îndeplini misiunea, care i se dădea de Sus (gratia gratis data), pe cînd în timpurile T. N. Spiritul sfînt i Se împărtășește pricina Lui. Iar, unii dintre ei voiau să-L prindă pe El, *ci*, nimeni nu și-a pus mîinile pe El". Poporul prezent se dezbină pe chestia, dacă Domnul Iisus este adevăratul Mesia sau nu. Voind să profite de această dezbinare, dușmanii Lui, cred, acum, timpul potrivit, ca să-L prindă. Totuși nimeni dintre ei nu-și pune mîinile pe El. Nu, pentru că Domnul S-ar fi ascuns sau ar fi fost scutit de cătră partizanii Săi, *ci*, pentru că încă nu-I sosise ceasul, ca să fie prins (cf. 7, 30). O putere nevăzută îi împiedică de a-I face Domnului, de astă dată, vreun rău. Și nici slujbașii sinedriștilor, cari aveau însărcinarea expresă, ca să-L prindă, nu cutează, nici acum, ca să pună mina pe El.

45. Ce raport fac slujbașii, cînd în cele din urmă, apar în fața sinedriștilor, auzim în v. 45. Evanghelistul scrie: „*Deci, au venit slujbașii la arhierii și farisei. Și le-au zis lor aceia: Pentru ce nu l-ați adus pe El. Au răspuns slujbașii: Niciodată nu a vorbit um om așa, cum (vorbește) omul Acesta?*” Slujbașii vin de se prezintă în fața arhierilor și a fariseilor, pentru că sint datori, ca să dea raport despre felul, cum au executat ordinul, pe care-l primiseră de la dinșii. Sinedriștii, văzîndu-i că vin, fără să aducă cu dinșii pe Domnul Iisus, se năpustesc asupra lor și le fac reproșul, că de ce nu L-au adus ei pe „Acela”. Termenul „Acela” are în gura lor, înțeles disprețuitor. Slujbașii ar fi putut aduce diferite motive, cari i-au împiedicat de a pune mina pe Domnul, totuși hotărîtor pentru dinșii a fost faptul, că cuvintele Domnului i-a impresionat atît de adînc, încît ei cred, că nu există om pe lume, care să vorbească așa, cum a vorbit și vorbește Omul acesta. Mărturia aceasta a slujbașilor, depusă în fața sinedriștilor, despre cari știau, că-L urăsc pe Domnul, este cea mai ilustră dovadă despre puterea, cu care Domnul știa, să atragă la Sine inimile oamenilor.

47. Răspunsul sinedriștilor la acest raport al slujbașilor lor îl citim în v. 47. Evanghelistul ne spune: „*Deci, le-au răspuns lor fariseii: Au nu și voi ați fost înșelați? Au nu cineva dintre conducători a crezut în El sau dintre farisei? Ci, mulțimea aceasta, care nu cunoaște legea, este blestemată*”. Cei mai

hotărâți dușmani ai Domnului Iisus sînt fariseii. Ei nu-i întreabă pe slujbași, ce a vorbit Domnul, de au rămas atît de impresionati, încît nici nu au cîtezat, ca să pună mina pe El, ci îi întreabă, dacă nu cumva au căzut și ei în cursele acestui mare seducător. În ochii lor Domnul Iisus era un mare și aproape irezistibil seducător al poporului. Ei se tem, că Domnul, de astă dată, i-a cîștigat pe slujbașii lor pe partea Să. Și, cum nu se poate, ca chestiunea aceasta să rămînă în seama slujbașilor, ca dinșii să facă ceea ce vor voi, sinedriștii țin, să le atragă acestora atenția, că, cită vreme stau în serviciul Sinedriului, ei sînt datori, ca să se orienteze după atitudinea, pe care o au membrii Sinedriului față de acest om. Cită vreme n-a crezut în El nimeni dintre căpeteniile Sinedriului sau vreunul dintre farisei, mărturisind, că acest Om ar fi adevăratul Mesia, nici dinșii, fiind slujbași ai Sinedriului, nu au vole, ca să creadă în El. Pentru că nu ei, ci sinedriștii sînt chemați, ca să poarte grijă de chestiunile religioase și naționale ale poporului. Sinedriștii sînt chemați, să spună, dacă acest om este adevăratul Mesia sau nu. Ceea ce gîdesc alții, nu contează. Mai rău decît atît. Poporul, în mulțimea lui, este ignorant. Nu cunoaște legea. Și cel ce nu cunoaște legea este blestemat. De aceea ei numai cu dispreț vorbesc despre „mulțimea aceasta (*ὁ ὄχλος ὁδοῦς*)“. Aceste cuvinte ale lor ne fac, să ne amințim, că și marele rabi de mai tirziu, Maimonides (†1172) îi numea pe toți aceia, cări nu se ocupau cu studiul legii mozaice și nu aveau înțelegere pentru chestiunile religioase, ci socoteau singura lor menire, aici, pe pămînt, să adune averi și să împopuleze pămîntul, îi numea cu un termen plin de dispreț „poporul pămîntului“. Pe unii ca aceștia îi disprețuiește din tot sufletul un adevărat iudeu.

50. Din cauza atitudinii naive, dacă vrem, să o caracterizăm astfel, a slujbașilor, sinedriștii nu au putut nici de astă dată, să-și pună în aplicare planul lor infernal de a pune mina pe Domnul. Cu atît mai mult crește, însă, ura lor împotriva Domnului, dat fiind, că acum au o dovadă nouă, cu cită iscusință știe acest Om să seducă iumea și chiar și pe slujbașii lor. Drept aceea ei sînt acum gata, ca să ia și alte măsuri mult mai drastice și mai eficace împotriva Domnului Iisus. Sinedriul se adună, deci, ca să dezbată, ce trebuie să facă, ca să scape

lumea de acest Om. Dar, iată, unul dintre ei se ridică și cu sfat cumpănit și plin de adânc respect față de legea mozaică, ale cărei porunci nu trebuiesc depășite în nici un caz, îi împiedică de a face vreo nedreptate Domnului. Evanghelistul nostru scrie: „Zice Nicodim către dinșii, cel ce a venit noaptea la El, fiind unul dintre ei: *Au nu legea noastră judecă pe om, de nu cumva l-a ascultat mai întâi pe acesta și a luat cunoștință de ceea ce face?*”. Cel, care le atrage sinedriștilor atențiunea, că, dacă este vorba de judecarea vreunui om, ei nu au voie, ca să treacă peste cadrele îngăduite de legea mozaică, este Nicodim. Acesta era membru al Sinedriului și era chiar acela, care venise cindva la Domnul, noaptea, și se întreținuse cu El asupra misiunii înalte, cu care Domnul a venit în lume (cf. 3, 1 ss.). Nicodim, atrage, acum, atențiunea colegilor săi din Sinedriu asupra acelor locuri din legea mozaică, cari poruncesc, că, dacă cineva ar fi fost acuzat de vreo vină oarecare, trebuie, mai întâi, să fie ascultat, ca să se vadă, cum se desculpă însuși (cf. Exod. 23, 1; Lev. 19, 15; Deut. 1, 16 s. ș. a.). Numai așa se poate face o judecată obiectivă și nepărtinitoare. Urmează, deci, că: cită vreme Domnul Iisus nu a fost ascultat în Persoană, Sinedriul nu este în drept, ca să ia vreo hotărîre definitivă și deplin valabilă împotriva Lui. Nicodim se pune pe punctul de vedere al celei mai stricte legalități. În fond, el, drept că, apără cauza Domnului Iisus. De nu ar fi făcut-o în această formă strict legală, ci, dacă s-ar fi încercat, ca să privească chestiunea din punct de vedere personal, apărîndu-L pe Domnul, el n-ar fi reușit, ci cauza ar fi fost pierdută, pentru că în ura ce o purtau Domnului, sinedriștii ar fi trecut la ordinea zilei peste avertismentul lui Nicodim și majorizîndu-l ar fi luat, chiar atunci, o hotărîre nedreaptă împotriva Domnului. Nicodim, a dat în felul acesta, dovadă de multă circumspecțiune și, în același timp, de simpatie, ce purta Domnului, precum și de multă tărie de suflet, cînd s-a încumetat, ca să ia, în această formă legală, apărarea cauzei Domnului Iisus în această atmosferă deosebit de grea și pornită împotriva Domnului.

52. Sinedriștii înțeleg, că față de protestul atît de bine întemeiat, pe care-l făcuse Nicodim, dinșii nu mai pot lua im-

potriva Domnului, deocamdată, nici o hotărîre. Și, cum Nicodim și-a întemeiat protestul său pe stipulațiunile legii mozaice privitoare la procedura penală împotriva celor inculpați, sinedriștii ar fi trebuit să-i fie lui Nicodim recunoscători, că, încă la timp i-a oprit, ca să comită o infracțiune împotriva legii mozaice. Dar, în loc de aceasta, ei au față de Nicodim următoarea atitudine: „*Au răspuns și i-au zis lui: Au nu și tu ești din Galilea? Cercetează (sf. Scripturi) și vezi, că un Profet din Galilea nu se ridică*”. Sinedriștii își revarsă, deci, acum, toată ura lor asupra lui Nicodim, bătîndu-și joc de sentimentele lui favorabile Domnului Iisus. Mai rău decît atît. Ei îl bănuiesc pe Nicodim, că și el ar aparține poporului neștiutor din Galilea. Numai într-un caz ca acesta, dinșii pretind, că și-ar putea explica atitudinea lui favorabilă lui Iisus, deși știau prea bine, că Nicodim nu este galilean. Totodată ei vreau să-l facă pe Nicodim, să înțeleagă, cît de mult rău își face, cînd se compromite prin această atitudine a sa atît de greu în fața lor. El trebuie să știe și, dacă nu știe, trebuie să cerceteze însuși sf. Scripturi și să vadă, că din Galilea Profet nu se ridică. Prezentul „*ἐψηφεται*” exprimă mai mult decît perfectul „*ἐψηφεται*”, pe care-l întîmpinăm în alți codici grecești. Prezentul neagă faptul, că din Nazaret s-a ridicat, în timpurile de pînă acum vreun Profet și nu numai pentru timpul trecut, ci ne spune, că și în timpul prezent nu poate fi vorbă de așa ceva, înainte de toate, din cauză că în sf. Scriptură a T. V. nici nu este amintit cîndva. Pe cînd perfectul „*ἐψηφεται*”, neagă acest fapt numai pentru timpul trecut. Cu acestea sinedriștii vreau să zică, că Domnul Iisus, fiindcă este din Galilea, nu numai că nu poate fi Mesia, ci nu poate fi nici măcar Profetul, cum îl socotesc unii. În ura lor contra Domnului ei trec mult peste marginile, cari le sînt îngăduite chiar de sf. Scripturi, căci sf. Scriptură nu exclude pe nimeni, apriori, de la grația divină, ci a grăit cătră toți, fără excepție, zicînd: „Profet din neamul tău și dintre frații tăi îți voi ridica ție” (Deut, 18, 15.18). Și nici nu este exact, că din Galilea nu s-ar fi ridicat nicicînd vreun Profet. Profetul Iona, fiul lui Amath, era doară galilean (2 Reg. 14, 25) și totașa și Profetul Naum din Galilea ș. a. din satul Elcoș (cf. Hierom., Prol. in Nah.).

53. Ședința Sinedriului se încheie cu următorul rezultat: „Și a plecat fiecare la casa sa”. În urma intervenției lui Nicodim adunarea sinedriștilor s-a ridicat fără vreun rezultat pozitiv. Fiecare dintre membri Sinedriului se duce la casa sa. Notez, însă, că unii exegeți înțeleg cuvintele acestea nu despre plecarea sinedriștilor de la ședința lor ținută împotriva Domnului ci despre plecarea pelerinilor, veniți de sărbătoare la Ierusalim, pe la vetrele lor de acasă. Părerea aceasta, însă, nu-și are justificarea sa deplină în contextul nostru, pentru că hotărîtor este, înainte de toate contextul imediat, iar nu cel mai îndepărtat. Așa fiind, vom zice deci, că cuvintele de mai sus se refer la cele ce preced imediat, așadar, la plecarea sinedriștilor din Ierusalim.

4. Femeia păcătoasă

(Ioan, 8, 1—11)

8, 1. După episodul, care s-a petrecut în ultima zi mare a sărbătorii Colibilor (7, 37—53), evanghelistul continuă a ne istorisi alt episod deosebit de caracteristic, pentru a ne ilustra moralitatea scăzută a cercurilor conducătoare din Ierusalimul de pe atunci. El scrie: *Iar, Iisus a plecat în muntele Maslinilor*. Sinedriștii, dacă s-au dus pe la casele lor, cu bună seamă, că vor fi fost adînc mîhniți în sufletele lor, că Domnul Iisus le-a scăpat, și de astă dată, din mîinile lor, fără ca dinșii să fi putut lua împotriva Lui vreo hotărîre. Dar, nici Domnul nu rămîne peste noapte în Ierusalim, ci Se retrage în muntele Maslinilor, pentru a fi scutit de oarecare surprize neplăcute, în timpul nopții, din partea dușmanilor Săi atît de inverșunați. La fel vom auzi, că face Domnul și înainte de patimile și moartea Sa (cf. Lc. 21, 37 ss.). Muntele Maslinilor este situat la răsărit de cetatea Ierusalimului. Numai o vale adîncă, parcursă de pârîul Chidron, îl desparte de cetate. Muntele a primit numirea de „Muntele Maslinilor” din cauza numeroșilor maslini, cări creșteau pe vremurile de atunci pe creștetul și pe coastele acestui munte. Dintre acești numeroși maslini se mai găsesc astăzi încă numai 7, resp. 8 maslini bătrîni în grădina Ghetsimani, care este situată la poalele de vest ale acestui munte. Din cetatea Ierusalimului pînă la culmea mun-

telui Maslinilor este cale de o simbătă, adică cam 2000 de pași sau cam 1½—2 klm. Dacă Domnul a petrecut noaptea pe acest munte, sub cerul liber sau într-un cort său a plecat pînă la satul din apropiere, Bethania, unde locuia prietenul său Lazăr, noi nu putem ști.

2. A doua zi Domnul vine, din nou, în cetate și intră în templu. Evanghelistul scrie: „*Dar, dimineața, a venit, iarăși, în templu și tot poporul venia la Dinsul. Și, șezînd îi învăța pe ei*”. Dimineața aceasta va fi fost dimineața zilei de 23 Tișri, care era o zi de vineri. Particula „*πάλιν* (iarăși)” se referă la cele ce ni s-au istorisit în capitolul precedent (7, 37 ss.). Dacă se zice, că Domnul vine „în templu (*εἰς τὸ ἱερόν*)”, atunci noi vom avea să ne gîndim la întreg complexul de clădiri de pe arealul templului, inclusiv curțile, cari înconjurau „sanctuarul (*ὁ ναός*)”. Domnul va fi intrat, mai întîi, în curtea exterioară, care era rezervată pentru popor. Poporul, îndată ce L-a văzut pe Domnul, a venit spre El. Poporul „întreg (*πᾶς*)” s-a adunat în jurul Lui, pentru că din toate, cite s-au petrecut în ziua precedentă, toți au putut reține, cit de înțelept este Domnul și cum a știut, ca să se scape din cursele, cari I le întindeau dușmanii Lui Poporul îl simpatiza mult pe Domnul și acest „popor (*ὁ λαός*)” trebuiește deosebit de acei „iudei” (7, 15) sau „ierusalimiteni” (7, 25), pe cari i-am cunoscut mai sus după atitudinea lor față de Domnul Iisus Hristos. Imperfectul „*ἤρχετο* (venea)” spune, că poporul se aduna mereu în jurul Domnului. Domnul va fi ocupat un loc mai înălțat în porticele lungi și largi ale templului și de aici începe a învăța poporul. Vorbim așa, pentru că este știut, că Rabinii, de cite ori se adresau elevilor lor, obișnuiau a ocupa cite un loc mai înălțat în mijlocul lor.

3. Domnul trebuie să-și intrerupă, însă, activitatea Sa didactică din cauza următorului incident: „*Dar, cărturarii și fariseii aduc la El o femeie, prinsă în adulter, și, așezîndu-o pe ea în mijloc, îi zic Lui: Învățătorule, această femeie a fost prinsă asupra faptului, comîșînd adulter. Iar în lege Moisiă ne-a poruncit nouă, pe unele ca acestea să le ucidem cu pietre. Tu, deci, ce zici?*”. Cum ultima era o zi de mare sărbătoare de bucurie, este explicabil, că bucuria aceasta trece în excese. Aceasta s-a putut face cu atît mai ușor, cu cit și circumstan-

tele erau mai favorabile. În tot decursul celor 8 zile de sărbătoare, iudeii obișnuiau a petrece în corturi în amintirea peregrinării lor de odinioară în pustiul Arabiei. Corturile și le întindeau, cu drag, pe cîmp și pe coasta dealurilor din împrejurime, în afară de zidurile Ierusalimului. În zilele acestea ușor se puteau întîmpla neorînduiei în locuințele lor din cetate (cf. *Bougăud*, Iisus Christos, trad. de C. Ceruleanu, p. 309 s.). „Cărturar (ὁ γραμματεὺς)“ se numea la iudei acela, care se ocupa cu studiul legii mozaice. La Luca (5, 17) întîmpinăm și termenul „νομοδιδάσκαλοι (învățători de lege)“. Aceștia erau profesorii fariseilor. Iar, fariseii erau aceia, cari puneau în practică principiile stabilite de învățătorii și cărturarilor lor. Și unii și alții căutau, însă, să păzească, cel puțin de ochii lumii, cît mai strict legea mozaică. Aceștia prind chiar în dimineața acelei zile o femeie în flagrant delict de adulter. Termenul „ἐπανιορώρω (de la αὐτόρωρος, -ον, compus din αὐτός și ρωρά e furt)“ înseamnă „asupra faptului“. Conform cu orînduirile legii mozaice (Lev. 20, 10; Deut. 22, 22) cazurile de adulter se pedepsesc cu moartea. Pentru o logodnică, care devenea necredincioasă logodnicului ei, pedeapsa stabilită era uciderea cu pietre (Deut. 22, 23 s.). În baza celor ce citim la Ezechiel (16, 40) mulți sînt de părereă, că și femeia adulteră se pedepsește cu mîrtaea ș. a. era ucisă cu pietre. Cît privește pe femeia aceasta, unii exegeți susțin, că ea ar fi fost o logodnică, care a devenit necredincioasă logodnicului ei. Ea a fost adusă înaintea cărturarilor și a fariseilor. Totuși, aceștia nu erau forul competent, ca să o judece și cu atît mai puțin ei erau cei chemați, ca să execute o pedeapsă cu moartea, pe care ar fi hotărit-o. Acest drept suprem îl avea, acum, numai stăpînirea romană. De aceea ei ar fi trebuit, să o predea Sinedriului, ca să o judece și, eventual, să o condamne. Dar pînă a face acest lucru, ei se înțeleg întreolaltă, ca să o ducă mai întîi, înaintea Domnului Iisus, pentru ca să vadă, ce părere își va da „Acesta“ în această chestiune. Ei își fac următorul calcul: Dacă va fi de părerea, că această femeie învrednicește pedeapsa cu moartea, atunci ei îl vor putea învinui, că este un om rău și ucigaș de oameni. Dar, dacă cumva o va declara nevinovată, atunci, îl vor putea învinui, că este lax întru moravuri și protejuește desfrîul. Aducînd ei,

deci, femeia la templu, o așează pe ea în mijloc, ca să o vadă toți, și, adresându-l-se Domnului, îl întreabă, ce crede El, ce pedeapsă merită această femeie adulteră, a cărei vină este mai presus de toată îndoiala. Ei îl numesc, de astă dată, pe Domnul „Învățătorule“, pentru că L-au aflat acum, din nou, învățînd poporul, în templu. Această numire, însă, încă nu înseamnă, că ei îl recunosc pe deplin ca atare, ci vreau să-L măgulească, dîndu-i acest titlu, cu gîndul ascuns, ca doară Domnul, măgulit de încrederea, pe care o are la ei, se va aventura, că să ia o atitudine cît mai liberală față de acest caz. Și, pentru ca să-L poată înfunda cît mai greu, ei țin, să-L atragă, în același timp, atențiunea asupra Legii Mozaice, care fixează uciderea cu pietre pentru crima de adulter.

6. Evanghelistul ne comunică, că ei, de fapt, vin la Domnul nu cu gînduri curate, că să audă părerea Lui înțeleaptă și binevoitoare oamenilor, ci cu gînduri viclene, ca să-L ispitească pe Domnul, aducîndu-l într-o încurcătură, din care să nu poată ieși, decît greu compromis. Evanghelistul scrie: „Iar, acestea ziceau ipitindu-L pe Dinsul, pentru ca să aibă (motiv) de a-L învinui pe Dinsul“. Dușmanii Săi, amintiți mai sus, urmăreau, așadar, un scop anumit, adică, de a-L putea învinui pe Domnul în baza răspunsului, pe care-l va da, în această chestiune. Ispită, consta, prin urmare, într-aceea, că, dacă Domnul S-ar fi exprimat pentru liberarea, resp. achitarea acestei femei, ei ar fi avut motive suficiente, ca să-L învinuiască, că nu are grije de legea mozaică, ci învață poporul, ca să o calce și este prietenul celor desfrînați, protejînd libertinajul sexual. Iar, dacă Domnul ar fi zis, să fie ucisă cu pietre, atunci, ei L-ar fi putut pîri la autoritățile romane, că-i pune la cale, ca să execute în mod tumultuos, pedeapsa cu moartea, ceea ce nu le era îngăduit să facă, mai întîi, pentru motivul, că nu aveau voie să facă tulburări și tumulte, iar, apoi, pentru motivul, că autoritățile romane își rezervaseră dreptul de a aproba, resp. a executa pedepsele cu moartea. În orice caz ei credeau, că îl vor aduce pe Domnul în greu conflict fie cu legea mozaică, fie cu autoritățile romane. Toți așteptau, deci, cu încordare, răspunsul, pe care-l va da Domnul. „Dar Iisus, plecîndu-Se în jos, scria cu degetul pe pămînt“. Domnul, deocamdată nu le dă nici un răspuns. Nu,

pentru că nu ar fi știut, ce trebuie să le răspundă, ci pentru că voia, ca să le dea celor ce aduseseră această femeie la Dinsul, timp de răsgîndire, că doară ar reveni ei înșiși la sentimente mai bune și mai omenoase. Domnul nici nu-i privește față în față, pentru ca să nu le arunce privirea Sa aspră și plină de mustrare, dar nici nu vrea, ca ei să-I interpreteze tăcerea Sa ca semn de mare perplexitate, în care L-ar fi adus cu întrebarea lor. El se pleacă cu fața în jos ca 'omul adînc indignat și mîhnit de cele ce se petrec în jurul său și, ca cel ce se gîndește la cele ce vor trebui să urmeze. Că aceste sentimente îl stăpîneau pe Domnul, pare, că ne indică și faptul, că El nu stă nemișcat, ci scria cu degetul pe pămînt". Dacă ar fi avut vreun baston în mînă, ar fi făcut semne cu bastonul pe pămînt. Dar, Domnul nu avea cu sine nici un baston. Bastoane, sau mai bine zis, toiage purtau oamenii numai în timpul unei călătorii mai îndepărtate, pentru a se sprijini pe ele. Domnul, neavînd cu sine vreun toiag scrie „cu degetul" pe pămînt. Ce a scris, nu ni se spune. Unii exegeți bănuiesc, că Domnul ar fi scris pe pămînt sentința, pe care avea să o dea în această cauză, sentință pe care o citim în v. 7. Alții susțin, că ar fi scris semne, pe cari nimeni nu le putea descifra. Și, iarăși, alții zic, că a scris semne, pe cari le face omul, cînd se gîndește mai intensiv la oarecare chestiune, care îl preocupă, momentan, fără ca asupra semnelor, pe cari le scrie, să-și poată da bine seama. Părerea cea dintîi îmi pare cea mai probabilă. Părerea din urmă nu o putem accepta, pentru că Domnul nu a făcut nicicînd vreun gest fără rost și de prisos.

7. Cărturarii și fariseii, în răutatea lor, nu pot să-și interpreteze tăcerea Domnului altfel, decît în înțelesul, că au reușit, să-L aducă în mare incurcătură. Și, pentru ca să poată ajunge la un rezultat cît mai satisfăcător pentru dinșii, ei stăruie, acum, asupra Domnului, ca să le dea un răspuns cît mai hoiărit din partea Sa. Evanghelistul scrie: „Iar, cum stăruiau a-L întreba pe El, ridicîndu-Se în sus, a grăit către dinșii: Cel ce este fără de păcate întred voi să arunce cel dintîu piatra asupra ei. Și, iarăși, plecîndu-Se în jos, scria pe pămînt". La stăruința lor, Domnul Se hotărește, să le dea un răspuns la întrebarea lor. În acest scop Domnul „Se ridică în sus". Gestul

acesta le spunea, că Dinsul vrea să le dea un răspuns în deplină cunoștință de cauză și, în același timp, și deplin autoritativ. Am arătat mai sus, că legea mozaică stabilește pedeapsa cu moartea pentru cei prinși în adulter. Dar, tot acolo scrie, că martorii, resp. pirișii să fie cei dintii, cari au să ridice piatra și să o arunce asupra celor vinovați (Deut. 17, 6 ss.; 22, 23 ss.; cf. Fapt. Apost. 7, 57 ss.). Aceasta înseamnă că cei ce s-au constituit martori sau piriși, trebuie să fie deplini convinși de vinovăția aceluia, asupra căruia ridică piatra, iar, înșiși să fie liberi de acest păcat. Domnul stă pe același punct de vedere, pe care stă și legea mozaică, și invită, deci, pe acela, care ar fi nevinovat dintre ei, ca să fie cel dintii care se ridică piatră și să o arunce asupra femeii vinovate. Cuvântul ἀναμάρτητος (fără de păcat)“ se găsește în T. N. numai aici. El poate să însemne atât pe unul, care nu poate păcătui, cit și pe unul, care n-a păcătuit. Aici trebuie, să-l luăm în înțelesul din urmă (cf. Hierom., Adv. Pelag. 2, 17: ut interpretationis veritas habet ἀναμάρτητον nihil aliud est nisi sine peccato), pentru că nici un om nu este fără de păcat chiar dacă numai una ar fi zilele lui (cf. Psalm 50/51, 7 ș. a.). În cit privește cazul de față, Domnul știa prea bine, că nu se găsește nimeni dintre cei prezenți, care, cel puțin, în gândul lui, nu s-ar fi făcut cindva vinovat de asemenea păcat. Cu cuvintele de mai sus Domnul voia, să deștepte, așadar, în sufletele celor prezenți, mai întâi, conștiința stării lor proprii păcătoase, conștiință, care să-i oprească, apoi, de a-i condamna și pe alții, fără de a avea milă de ei. Până a le deștepta această conștiință Domnul le dă răgaz. El Se pleacă, din nou, în jos și scrie pe pământ. Gestul acesta al Domnului, de astă dată, nu mai putea fi interpretat de nimeni ca gest făcut din motive de perplexitate, pentru că Domnul Și-a spus deja lămurit, care este părerea Sa: Acela să arunce asupra ei piatra cea dintii, care se socotește a fi fără de păcat.

9. Răspunsul acesta al Domnului i-a adus pe cei prezenți în mare incurcătură, căci nimeni dintre ei nu putea să se simță, cu drept cuvânt, fără de păcat. De aceea nu ne poate surprinde faptul, că evanghelistul continuă a ne comunica acum următoarele: „Iar, cei ce au auzit, ieșeau afară unul câte

unul, începînd de la cei mai bătrîni pînă la cei de pe urmă. *Și a rămas Iisus Singur. Și femeia, fiind în mijloc*". Nimeni dintre cei prezenți nu s-a încumetat, ca să ridice vreo piatră și să o arunce asupra femeii păcătoase. Conștiința este cel dintîi și cel mai imparțial judecător al omului. Aceasta le spunea, că și dinșii au păcătuit la fel. Și muștrați fiind de conștiința lor, nimeni nu se putea sbocoti în drept de a ridica vreo piatră și a o arunca asupra femeii. Sentimentul acesta li face, mai întîi, pe cei bătrîni, ca să părăsească terenul. Ei se strecoară unul cite unul și ies afară din cercul, care se formase în jurul Domnului Iisus Hristos. Domnul rămîne **Singur**. Iar, femeia stătea în mijloc, pe locul unde o așezaseră pîrșișii ei. Ea își aștepta aici pedeapsa cuvenită.

10. s. Dacă pîrșișii femeii s-au strecurat, plecînd cu toții din fața Domnului, situația a devenit, acum, alta. Rămînea, ca Domnul, Care era singur fără de păcat, să o condamne. Totuși, El nu a venit în lume, ca să o condamne, ci să o mintuiască și să o ducă la viața cea în veci fericită. De aceea Domnul nu Se gîndește, ca să o condamne, ci vrea să o salveze. În acest scop El trebuia, mai întîi, să vadă, dacă femeia își dă seama de situația, în care se găsește și simte remușcări pentru păcatul, pe care l-a comis, și dacă poate făgădui, că pe viitor va duce o altă viață, plăcută lui Dumnezeu. Salvarea ei depinde, așadar, de atitudinea ei în situația aceasta schimbată. Evanghelistul scrie: „*Iar, Iisus, ridicîndu-Se în sus și nevăzînd pe nimeni în afară de femeie, i-a zis ei: Femeie, unde sînt? Nimeni nu Te-a condamnat pe tine? Iar, ea a zis: Nimeni, Doamne*". Domnul se ridică în sus, pentru a constata noua situație creată în urma faptului, că toți pîrșișii femeii au dispărut, și pentru a-Și spune cuvîntul Său. Ar fi putut face acest lucru, vorbind către femeie, în mod categoric, ce a hotărît El în chestiunea ei. Dar, cum voia, ca, mai întîi, să o facă, ca ea să-și recunoască vina și să se hotărască, ca pentru viitor să ducă o altă viață, plăcută lui Dumnezeu, Domnul ține, să-i pună, mai întîi, unele întrebări, la care va trebui, să răspundă, dîndu-și seama de situația nou creată. Întrebarea primă sună: „*Femeie, unde sînt?*“ Domnul vrea să audă, așadar, din gura femeii însași, unde s-au dus pîrșișii ei. Intrucît Domnul a stat

toată vremea, cu capul plecat spre pământ. El nu a putut observa plecarea pirișilor ei. Dar, ea, care a stat în mijloc, a putut să observe, destul de bine cum s-au strecurat unul după altul, pînă ce n-a mai rămas nici unul dintre ei. Ea se va fi uitat, acum, în jurul ei și, neobservind pe nimeni, ar fi putut răspunde Domnului: Dacă toți s-au dus, mă duc și eu. Dăr, ea își dă seama, că numai Domnului are să-I mulțumească, că a scăpat teafără din miinile lor. A cuprins-o un sentiment de adîncă recunoștință față de Domnul Iisus Hristos. Și acest sentiment o face, ca să rămînă pe loc și să-și aștepte, acum, plină de încredere verdictul din gura Lui. Domnul îi pune și a doua întrebare: „Nimeni nu te-a condamnat pe tine?“. La această întrebare ea ar fi putut să răspundă, că nu este vinovată. Dar, acest răspuns ea nu-l dă, pentru că ar fi însemnat, că aruncă toată vina asupra aceluia, care a sedus-o, ceea ce nu era adevărat. Ea nu recurge, deci, la acest expedient mincinos, ci este atît de adînc impresionată de înțelepciunea și mărinimia Domnului față de dînsa, încît nu cutează să-I spună cumva vreun neadevăr, ci răspunde plină de adîncă căință: „Nimeni, Doamne!“. În cuvîntul „nimeni“ se răsfrînge mărturisirea, că ea se simte vinovată de păcatul, de care a fost invinuită, și este încredințată, că ar fi învrednicită, ca să fie ucisă cu pietre. Numai intervenției Lui atît de înțelepte și plină de milă față de dînsa, ea îi datorește, că mai trăiește încă. Cu un sentiment de cea mai adîncă recunoștință și admirație ea își ridică, deci, ochii, plină de adîncă căință la Domnul și, apelînd la bunătatea Lui, îi zice: „Doamne!“. În acest „Doamne!“ exprimă, că ea a înțeles din felul, cum Domnul a îndrumat scăparea ei, că este un om, Care este mult superior altora. Nimeni altul nu S-ar fi purtat față de dînsa în felul acesta. Acest „Doamne!“ exprimă totdeodată, și o rugă fierbinte la adresa Domnului, ca să aibă pînă în sfîrșit milă față de ea și să nu o condamne nici El. Domnul a înțeles, care este dorința sufletului ei. Evanghelistul ne spune, deci, următoarele: „Iar, Iisus a zis: Nici Eu nu te condamn. Mergi și să nu mă păcătuiești!“. Cuvintele „nici Eu“ ne spun, că Domnul Se alătură de pirișii ei, cari nu au condamnat-o, retrăgîndu-se, din cauză, că în conștiința lor se simțeau tot atît de păcătoși ca

și această femeie. Domnul a rămas, ca să-și spună cuvîntul Său în această chestiune. Pirișii ei, tot atît de păcătoși ca și femeia, îndepărtîndu-se, s-au sustras pedepsei cuvenite. Dar, atunci, cum putea Domnul, Care este absolut drept, să pedepsească numai pe această femeie, pe cînd pirișii ei să rămînă necondamnați? Trebuia să fie drept. Au scăpat aceia nepedepsiți, trebuie să scape și femeia nepedepsită. Și aceasta cu atît mai mult, cu cît femeia și-a recunoscut și regretat păcatul comis. Și, cum ea a apelat la grația Lui, ea obține de la Domnul iertare. Domnul o demite, impunîndu-i, ca pentru viitor să nu mai păcătuiască, dacă vrea să scape de moarte. Salvarea, pe care femeia a obținut-o în aceste condițiuni, nu putea, să nu-i sădească în adîncurile inimii ei o neștearsă recunoștință, o înaltă admiratie și o caldă credință în Acela, Care S-a dovedit, în mod atît de strălucit, că este Salvatorul vieții ei.

Cît privește interpretarea pericopei acesteia, trebuie să mai spunem, că ea nu a fost interpretată de către toți exegeții în înțelesul de mai sus, ci a fost greu răstălmăcită din partea unora ș. a. în înțelesul, că Domnul ar fi dovedit, în acest caz, prea multă îngăduință față de această femeie, prinsă în flagrantă crimă de adulter. Pentru a nu da nimănui oarecare motive de a răstălmăci în înțelesul din urmă această pericopă, mulți reprezentanți ai Bisericii au socotit, că este mai consult, ca această pericopă să nu facă parte din citirile bisericești. Din cauza aceasta ea nici n-a fost transmisă în mulți codici biblici. În alți codici biblici locul, unde avea să stea această pericopă a rămas liber. Așa se face, că pericopa aceasta lipsește în mulți codici și lecționare biblice. Faptul acesta i-a determinat pe mulți exegeți, ca să fie de părerea, că pericopa nici nu ar fi autentică sau, altfel zis, nu ar fi scrisă de către Apostolul nostru. Dar, atunci am întreba, cum se explică primirea acestei pericope în atîția alți codici, dintre cari unii sînt chiar mult mai vechi, și, apoi, cum de vine, că pericopa noastră se găsește și în cele mai vechi traduceri ale Cărilor T. N. Faptul acesta se poate explica numai atunci, cînd susținem, că pericopa noastră este scrisă de către însuși Apostolul Ioan. Motivele, pentru cari unii au fost contra autenticității

acestei pericope, sînt de natură pur subiectivă și eliminarea ei din text avea să servească numai ca mijloc de precauțiune contra unei interpretări greșite. Motivelor acestora noi nu le putem atribui, însă, nici o importanță hotărîtoare. De fapt, nu există oarecare motive interne, bine întemeiate, nici motive de natură lexicografică și nici de natură cronologică, care ne-ar putea necesita, ca să eliminăm această pericopă din cuprinsul evangheliei noastre. Ba, mai mult decît atît. Ea este necesară în contextul nostru ș. a. din cauza locului 8, 14 s., unde se presupune, de-a dreptul, că iudeii cunosc prea bine episodul acesta (Vezi mai pe larg *Knabenbauer*, o. c., p. 271 ss.; *Pözl*, o. c., p. 222 ss.; *Gheorghiu*, *Introducerea în sf. Cărți ale T. n.*, 1929, p. 325 ss.).

† Prof. Dr. VASILE GHEORGHIU

Limbi orientale de interes biblic

Limba este principalul mijloc de comunicare între membrii unei colectivități.¹⁾ Asigurînd comunicarea între oameni limba are un rol important în dezvoltarea conștiinței omenești. Nu mic a fost acesta și cel al limbilor orientale. În fruntea lor stă limba ebraică.

Limba ebraică este o limbă veche și moartă. Ea a încetat a mai fi grai viu, un mijloc de comunicare. Studiul ei este totuși necesar pentru cunoașterea poporului care a vorbit-o, pentru că limba a fost un mijloc important de luptă pentru progresul social și cultural²⁾ al poporului. Ea face parte din evoluția societății și este o expresie a stărilor și relațiilor reale, existente în societate.³⁾ Adaptînd vorbele profesorului Dimitrie Macrea, din prefața Gramaticii, aș zice că și pentru Israel „limba a fost una din forțele care l-au ajutat să se desprindă de societatea primitivă, să se unească în societăți, să-și dezvolte gîndirea, să organizeze producția socială, să lupte cu forțele naturii și să ajungă la progresul pe care-l are în prezent.”⁴⁾

Așa precum a arătat *Friedrich Engels* în „Anti-Dühring” conținutul și forma limbii „nu pot fi înțelese decît dacă se urmărește nașterea și dezvoltarea ei treptată, ceea ce nu este posibil fără a studia în primul rînd formele sale ieșite din uz și în al doilea rînd limbile înrudite vii și moarte.”⁵⁾

Limba ebraică o vorbeau vechii locuitori ai Canaanului. Avraam venind în Canaan a adoptat limba ebraică, adică limba Canaanului. Cuvîntul „ivri” derivă de la „ever” care înseamnă de dincolo. E înrudit cu verbul „abar” = a trece, a traversa. E vorba despre

poporul situat dincolo, adică de Irodan, sau de Eufrat, Tigru, despre poporul lui Avraam care trăia în Mesopotamia, în Haldea, de unde a emigrat în Canaan. Evreii ar fi cei ai lui Avraam, care au venit de dincolo, sînt trecători. De aceea în Gen. 14, 13 Avraam e numit Avraam trecătorul = „Avraam o peratis“.

Limba ebraică face parte din grupul de limbi semite, numite așa după Sem fiul lui Noe, din care coboară popoarele care vorbesc aceste limbi. Aceste limbi se mai numesc și orientale, numire improprie, căci nu toate limbile orientale sînt semite, dar toate limbile semite sînt orientale.

Limbile semite se împart astfel:

Limbi semite de nord = aramaica: ar. de est/siriaca; de vest (samariteana).

Limbi semite de mijloc: ebraica, feniciană, punica, moabita.

Limbi semite de răsărit: asirobabiloniana (cuneiformă).

Limbi semite de sud = araba: clasică/Coran de sud/vorbită (l. etiopeană).

Cunoașterea limbii este o necesitate din punct de vedere al trebuinții practice. Cel care dorește să studieze orientul antic, în texte originale, trebuie să cunoască limba ebraică. Limba ebraică o vorbeau vechii locuitori ai Palestinei. Avraam venind în Canaan a adoptat limba ebraică, adică limba Canaanului. Timpul de înflorire al limbii ebraice este epoca lui David și Solomon și veacurile imediat următoare sec. X—VIII a Hr. În limba ebraică sînt scrise cărțile Vechiului Testament. Se vorbește atît de mult de „osana“, „pasca“, „aliluia“, „amin“, „șeol“, „mană“, etc. . . .

Limba ebraică are 22 litere. Scrisul și cititul nu se face ca în romînește, de la stînga la dreapta, ci invers de la dreapta spre stînga. Cinci din litere au o formă dublă la sfîrșitul cuvintelor. Ele se numesc litere finale. În limba ebraică cuvintele nu se despart, cum e cazul în limba romînă. Dacă din cauza unui cuvînt prea scurt ar trebui să rămînă loc gol la sfîrșitul rîn-

dului, acel gol se umple dilatându-se ultima consoană, din ultimul cuvînt al rîndului. În lipsa cifrelor, literele țin și locul numerelor. Morfologia ebraică se deosebește mult de cea romînă. Articolul nu se pune la sfîrșitul ci la începutul cuvintelor articulate. Articolul este același fără deosebire de gen, caz sau număr. Lipsește pronumele reflexiv și indefinit. Ele se exprimă prin anumite forme verbale. Substantivul are trei stări: singular, dual și plural. Verbul e alcătuit de obicei din trei consoane. Verbul n-are atîtea forme deosebite pentru toate timpurile, cum e cazul în limba romînă. El are numai două timpuri. Cu ajutorul acestora se exprimă toate celelalte. La verbe nu infinitivul e cea mai simplă formă ci perfectul simplu pers. 3 m. De aceea verbele se conjugă începînd cu pers. a 3-a apoi a 2-a și în sfîrșit întîia. Această metodă se aplică atît la singular cît și la plural. Verbele se împart în verbe cu caracter tare (regulate) și apoi în verbe cu întîia literă o guturală, cu a 2-a literă o guturală, cu a treia literă o guturală, verbe care încep cu a, cu n, cu i, verbe care au a doua consoană un v, verbe care au a treia consoană un a sau un h, verbe cu patru consoane, verbe defective, verbe compuse și verbe cu mai multe neregularități. Verbul are 7 forme, sau conjugări, prin care poate fi trecut. Acestea sînt Kal (forma de bază), Nifal (reflexivă), Piel (intensivă), Pual (intensivă, pasivă), Hifil (sens acuzativ), Hofal (cauzativ pas), Hitpael (sens reflexiv).

În construcția frazelor limba ebraică e foarte modestă. Ea nu cunoaște perioadele lungi, cum e cazul în alte limbi. Subiectul și predicatul nu se găsesc totdeauna în armonia așteptată. În general topica este următoarea: Verbul, subiectul, complimentul direct, complimentul indirect. O propoziție poate fi nominală, verbală, negativă, condițională, relativă, interogativă. Orice silabă începe cu o consoană, nu începe cu două consoane sau cu o vocală.

Pentru studierea limbii ebraice s-au scris o mulțime de gramatici în toate limbile.⁶⁾

Limba ebraică încetează a mai fi grai viu. Locul ei îl ia limba *aramaică*. Ea se numește așa după Aram, fiul lui Sem. Aram mai e și numire geografică (Siria de azi). Ieremia 10, 11; Daniel 2, 4—7, 28 și Ezra 4, 7, 6, 18 și 7, 11—22 sînt scrise original în limba aramaică. Targumele sînt traduceri libere la Vechiul Testament din evreește în aramaică. Așa sînt Targumul Onkelos, Ionatan, Ierusalim I, II din primele veacuri ale erei noastre. Ea e cunoscută și din Noul Testament, unde ni s-au păstrat o mulțime de cuvinte: *abba, mamon, raca, efata, talita, kumi, Eli, lema, sabaktani, maranata, Tavita, Golgota, Betezda, Chefa, Hakeldama*.⁷⁾

Ea a înlocuit limba ebraică, începînd cu sec. V. a. Hr. Termenii de bază sînt cei ebraici. La aceștia s-au adăugat cuvinte din diferite dialecte vorbite în Canaan, apoi din limba greacă și din limba latină. În limba aramaică s-au mai scris în Vechiul Testament două cuvinte din Gen. 31, 47⁸⁾. Studiarea limbii aramaice presupune cunoașterea limbii ebraice și a limbilor greacă și latină.

Inrudirea între limba aramaică și cea ebraică e foarte mare. Doar articolul e în limba aramaică un afirmativ, se pune după cuvîntul articulat și nu înainte, cum e cazul în limba ebraică. Articolul aramaic are ceva comun cu cel din limba romînă. El este „a” la singular. De ex. elah (Dumnezeu) va fi elaha (cu articol). Verbul are 8 forme și nu 7 ca în limba ebraică. Ele sînt: Kal, Hippel, Pael, Hippael, Haffel, Hafal, Safel și Histafal. Multe substantive sînt cu două radicale.

Cu timpul limba aramaică s-a transformat în limbă *siriacă*. Această limbă aparține ramului aramaic al limbilor semite. Se scrie, ca și în limba ebraică, de la dreapta spre stînga. Alfabetul are 22 de litere (ca și în ebraică și aramaică).

Limba siriacă se mai vorbește și în ziua de azi în unele regiuni din Mesopotamia și în Kurdistan și în Liban. Limba a fost în floare în sec. V. p. Hr.⁹⁾

Apocrifele: Cărțile lui Adam, Odele lui Solomon și Apocalipsa lui Baruch ni s-au păstrat în limba siriacă. Aდაუსul necanonic la c. Iov, care urmează după 42, 17 este scris în limba siriacă. Se face aici genealogia dreptului Iov. În limba siriacă s-a tradus Biblia încă în sec. II al erei noastre, este așa numita Peșita, pe care Efrem Sirul mort la 375 o citează și se pare că și scriitorul Bardezane mort la 220. Azi se știe că la 150 d. Hr. exista Vechiul și Noul Testament în limba siriacă. Afară de Peșita mai există în limba siriacă și alte traduceri la Biblie. Este traducerea din 508 a episcopului din Mabug, Filoxen. O altă traducere este a patriarhului nestorian Mar Abba, mort la 552.

Un dialect al limbii siriace este limba *samariteană*. Samaritenii sînt o populație născută din coloniștii asirieni, aduși de regii Asiriei în Palestina după anul 722 a. Hr., surparea regatului nordic, și evreei rămași în țară. Ei se numesc așa după Samaria, centrul politic și religios. În dialectul Samaritean s-a păstrat pînă azi, Pentateuhul, scris cu litere samaritene, adică cu cele vechi ebraice.⁹bis.

Limba feniciană este cea vorbită în regiunea numită de greci Finiki. Romanii îi ziceau Phoenicia, țării situate de-a lungul Mării Mediterane, între munții Liban și întrînda în Mare a munților Carmel. Cuprindea centrele: Tir, Sidon, Bibloe, Ungarit, etc. Varietatea peisagiilor și poziția geografică i-a adus mari dezavantajii Fenicieii, dar și rîvna popoarelor din jur de a se face stăpîne pe această zonă. Condiții favorabile înfloririi a dobîndit Fenicia pe la sfîrșitul mileniului al II-lea în d. Hr. cînd puterea egiptenilor și a hitiților slăbise iar în Mesopotamia nu se ridicase încă o nouă putere amenințătoare.¹⁰) Cea mai mare realizare pe plan cultural a fenicienilor a fost inventarea sistemului de sciire alfabetică. „Necesitățile vieții economice, a transacțiilor economice atît de complexe au impus crearea unui sistem de scriere cît mai simplu și mai expeditiv. Acest sistem a fost creat încă în sec. al XIII-lea în e. n. prin folosirea alfabetului. Pentru a

ajunge la acest sistem fenecienii au folosit atît elementele de scriere alfabetică dezvoltate din cuneiformele babiloniene, care ajunseră să fie reduse la 30 semne alfabetice, cît mai ales scrierea hieroglifică egipteană, în care existau 24 de semne alfabetice pentru însemnarea sunetelor consonantice. Astfel, pe baza folosirii elementelor alfabetice ale scrierii cuneiforme și a hieroglifelor s-a ajuns la alfabetul fenician mai simplificat, dar mai perfecționat, compus din 22 sunete consonantice. Alfabetul fenician a avut o mare influență culturală în antichitate, prin faptul că el a stat la baza altor sisteme de scriere apărute mai târziu, în special a alfabetului grec.¹¹⁾

O inscripție feniciană din sec. XIII-lea î. e. n. arată specimenul alfabetului.

Limba punică e o limbă vorbită de puni, popor african.

O altă limbă semită de nord e și *limba moabită*. Limba se numește așa după Moab, fiul lui Lot, prin ai cărui urmași se întemeiază poporul moabit și imperiul Moabia. Țara era situată în stînga Mării-Moarte. Capitala imperiului era Io-Moab.

O limbă semită de răsărit e *limba asiro-babiloniană*. Era vorbită în Babilonia și o vreme în întreg Orientul apropiat. Alfabetul constă din 100 (una sută) de semne.

Scrierea a fost inventată încă în mileniul al IV-lea de către sumerieni. La început era ideografică. Mai târziu s-a simplificat sistemul de scriere, ajungîndu-se la scrierea cuneiformă (de forma cuielor). La început erau peste 500 de semne, cu timpul semnele scrierii se reduc la 100. Pe la mijlocul mileniului al II-lea cuneiformele au devenit un sistem universal de scriere diplomatică, folosit în corespondența dintre țările din afara Mesopotamiei.¹²⁾

Verbul se împarte în verb cu caracter tare și verbe slabe. Cele slabe se împart în verbe cu întîiul radical în iod, întîiul radical în alef, verbe mediae alef, tertiae

alef, primae vav, mediae vav, etc. Un exemplu de verb cu caracter tare ar fi: „kaşadu”.

Verbele slabe sînt: I. verba primae iod. Aici aparţin verbele începătoare cu un iod, cum sînt ikkiru, issuru, itkulu, itpuşu...

II verba primae alef. Aici aparţin verbele începătoare cu un alef cum ar fi: akulu (a mînca), ahazu (a îndopa).

III verba mediae alef. Aici aparţin verbele care au al doilea radical un alef: şaalu (a întreba), raamu (a iubi). Aici aparţin şi verbele cu al doilea radical un e: belu (=a domni).

IV verba primae u: ubil, ubbol, urrad, care la inf. devin abalu, aradu.

V verba mediae vav: iduk (el a omorît). Imper. duk. Inf.=daku, etc.

Verbul are şi alte forme şi timpuri.

Substantivul are — în epoca lui Hamurapi — următoarele terminaţii:

Singular:	Plural:
Nominativ: masc: um	u
fem: tum	atum (etum).
Genetiv: masc: im	i
fem: tim	atim (etim).
Acuzativ: masc: am	i
fem: tam	atim (etim).

Adjectivele masculine au la plural terminaţia: utum, la genetiv şi acuzativ: utim, uti, ute.

Particule. Cele mai importante particole:

Adverbe: iau, ianu, aina = unde (iştu ianu = de unde?); akkar, aka = cum?; la şi ul = nu; timali = ieri. Prepoziţii: ina = în; ana = după; istu şi ultu = de la; ina kirib sau simplu kirib (kirba) = în; itti = cu;

a) Pronumele personal: anaku = eu; atta = tu; atti = tu (f); şu (u) el; şi-i = ea; aninu, ninu, nini = noi; attunu = voi (m); attina = voi (f); şunu = ei; sina = ele.

b) Pronumele demonstrativ. Acela = şuatu; aceea = şuati, pl. = suatunu (aceia) pl. f. şuatina: acelea.

c) Pronume interogativ. Cine? = manu, mannu.

d) relativ: Pronumele relativ e şa pentru amîndouă genurile şi numerele = care, cari.

e) indefinit. Pronumele nehotărît masculin este manman = un oarecare (sau mamman. Genul neutru este minma sau mimma şi mimmu = oare ceva.

O simplă comparaţie de termeni arată înrudirea cu limba ebraică a limbii asiro-babiloniene. Astfel tată se zice evreeşte „ab“, în l. babiloniană „abu“; frate = „ah“ (evr.), „ahu“ (babil.); nas = „af“ (evr.), „appa“ (bab.); ochi „ain“ (evr.), „inu“ (babil.); binecuvîntare = „barakah“ (evr.), „barikiti“ (babil.); fiică = „bath“ (evr.), „bintu“ (babil.); fiu = „ben“ (evr.), „binnu“ (babil.); genunchi = „birkaim (evr.), „birki“ (bab.); Dumnezeu = „El“ (evr.), „illu“ (babil.); mamă = „em“ (evr.), „ammu“ (babil.); inimă = „leb“ (evr.), „libbu“ (babil.); ureche = „ozen“ (evr.), „azenu“ (bab.); gură = „pe“ (evr.), „pu“ (babil.); cap = „roş“ (evr.), „rişu“ (babil.); semîntă = „zera“ (evr.), „zer“ (babil.).

Un document important al acestei limbi îl constituie codul lui Hammurapi, împărat legiuitor contimporan cu patriarhul Avraam şi amintit în Geneză cap. 14 cu numele de Amrafel. Codul se află azi în Paris. Conţine legi asemănătoare cu cele mozaice.

Un alt document al acestei limbi îl constituie monumentala descoperire făcută în Egipt, cunoscută sub numele de Scrisorile de la Tel-El Amarna. Sînt peste 300 scrisori de caracter politic scrise în limba asiro-babiloniană, în caractere cuneiforme. Datează de prin sec. 14—15 a. Hr.¹³⁾

Cea mai dezvoltată limbă semită este *limba arabă*. Ea e vorbită şi azi de multe milioane de oameni. Araba e soră cu ebraică şi întruneşte toate caracteristicile limbi ebraice. Înrudirea dintre aceste două limbi ar fi ca cea între limba romînă şi limba italiană. Limba

arabă constă din 28 de litere; altcum rînduite ca în ebraică, după asemănarea figurilor, nu după idee

Verbul. În limba romînă cea mai simplă formă a unui verb este infinitivul. În limba arabă nu infinitivul ci perfectul singular pers. 3. masc. e cea mai simplă formă, pentru că această formă nu are aformative sau preformative ci înfățișează verbul în starea cea mai simplă a lui. Orientîndu-se după numărul literelor dintr-un verb, ele se împart în verbe regulate și neregulate, în verbe cu trei litere și cu patru litere, în primitive și derivate, neregulate, etc. Verbul are două stări: activă și pasivă. Timpuri are două: perfectul care indică trecutul și imperfectul care indică prezentul sau viitorul. Moduri. Perfectul nu are decît modul indicativ; imperfectul are șase moduri (indicativ subjonctiv, condițional, forma energică, forma energică ușoară și imperativ). Genul. Este o particularitate a limbii arabe (și semite în general) de a avea în conjugare o formă specială pentru feminin la a 2-a și la a 3-a persoană. Pers. întîia e aceeași pentru toate genurile. Numărul. Limba arabă are singular, dual și plural. Persoane are 3 limba arabă.

Substantivele se împart în primitive și derivate. Cele primitive nu derivă de la nici un alt cuvînt. Cele derivate provin de la un verb sau de la un alt substantiv: a „uni“ a dat naștere la substantivul „reunire“.

Adjectivul se împarte în: simplu: bun, frumos; adjectiv al intensității: foarte frumos; adjectiv al culorii: roșu, alb; adjectiv comparativ și superlativ și adjectiv relativ.

Genul: sînt două genuri, cel masculin și cel feminin. Uneori același substantiv are atît genul masculin cît și pe cel feminin.

Pronumele e: personal, demonstrativ, relativ și interogativ. Pronumele personal e independent și sufix (atașat substantivului sau verbului).

Pronumele personal independent:

Singular:

Plural:

Pers. 1 c. ana = eu

nahnu = noi

„ 2 m. a. (n) ta = tu a (n) tam = voi

„ 2 f. a (n) ti = tu a (n) tuna = voi

„ 3 f. hia = ea huna = ele

„ 3 m. hua = el hum = ei

Pronumele interogativ:

Cine? = man

Ce? = ma, etc.

Numeralul e cardinal, ordinal și fracțional.

Particulele cuprind conjuncțiile, prepoziția, adverbul și interjecția. Cea mai uzitată conjuncție este: ua = și; prepoziția obișnuită tradusă cu în = bi; negație: ma = nu.

Infinitivul este în limba arabă un fel de substantiv. Participii are două: activ și pasiv.

La conjugarea verbelor vocalele variază.

Articolul este invariabil. El se asociază strins cuvântului articulat, încît formează un singur cuvînt. Nu e separat cum e în limba germană — der, die, das — sau în limba greacă. Numele proprii nu se articulează.¹⁴⁾

Din cele cîteva exemple, cu unele cuvinte de bază, se poate vedea gradul de înrudire al limbilor surori:

În ebraică — katal = în l. arabă kutila = el a ucis.

„ „ — ieled = „ „ „ ualadin = copil.

„ „ — abiu = „ „ „ abuhu = tatăl lui.

„ „ — kelev = „ „ „ kalban = cîine.

„ „ — rabbi = „ „ „ rabbi = Domnul meu.

„ „ ala (pe), rama (a arunca), a (n) ta (tu), a (n) ta Musa = tu ești Moise, samșu (soare), ana (eu), anti (tu f.), hua (el), hia (ea), nahnu (noi), atum (voi), atuna (voi f.), hum (ei), huna (ele).

Important este pentru teolog faptul că în limba

arabă s-au păstrat apocrifele Vechiului Testament: Cărțile lui Adam și Legendele lui Solomon și se înțelege Coranul, scris în limba arabă. La Biblie avem traduceri arabe abia din 942, de pe evreește. În 1890 a apărut Biblia întreagă în limba arabă.

Din limba arabă s-a dezvoltat *limba etiopiană*. Locul ei l-a luat în Etiopia limba amhaică, vorbită azi în Etiopia și alcătuită tot din cea arabă vorbită (populară). Cele mai numeroase cărți apocrife ni s-au păstrat în limba etiopiană. Astfel cărțile lui Adam, Mica Geneză, Cartea Enoh, Legendele lui Solomon, Martirul lui Isaia există în vechi texte etopiene. Etiopia, din sudul Egiptului, fu încreștinată de către Frumentie și Edesiu, în s. IV. Tradiția atribui celor 2 apostoli ai Abisiniei traducerea Bibliei în l. etopiană. Se cunoaște un manuscris biblic etiopian însă abia din sec. XIII. Învățatul Dillmann a publicat o ediție critică a Vechiului Testament etiopian în 1853 (I), 1861 (II) și 1894 (vol. III). Biblia etiopiană s-a publicat mai nou în 1926. Superiorul bisericii din Abisinia (Etiopia) se numește Abuna (părintele nostru). Termenul tehnic e semit, tot așa Nasibu, numele comandantului suprem al armatei (ebr. nasi). Se vede structura semită a limbii.¹⁵⁾

Studiul limbilor orientale a luat un avânt deosebit în vremea din urmă. Situația aceasta e și la noi. Ca dovadă este introducerea unor limbi orientale (limba arabă, siriacă, chineză, etc.) la Universitatea Parhon din București. Tot pe linia aceasta a luat ființă în 1957 Societatea de studii orientale, afiliată Societății de studii istorice și filologice a R. P. R.

Ca expresie a preocupărilor orientaliștilor noștri este revista: „Studia et acta orientalia I“. Masivul volum este redactat în limba franceză-engleză de distinsul cărturar prof. Dr. Vlad Bănățeanu și cuprinde valoroase studii de interes oriental.

Pentru teolog și pentru preot cunoașterea limbilor orientale este de mare folos. Cu ajutorul lor se poate

pătrunde în spiritul epocii vechi. Se poate scruta mai cu ușurință sensul cărților biblice. Nu toate nuanțele limbilor orientale se pot reda exact într-o traducere. Adesea traducătorul este un fel de trădător al textului, sau cum zice italianul: „Traduttore, traditore”.¹⁶⁾

Prof. Dr. NICOLAE NEAGA

Insemnări bibliografice

1. Fr. Engels, *Anti-Dühring*, ed. II, 1952, p. 378, cit. după Gramatica limbii, p. 21.
2. Gramatica limbii române, publicată de Academi R.P.R., vol. I, București, 1954, p. 12.
3. Gramatica limbii române, p. 7 și 10.
4. Același op., p. 10.
5. Dicționarul limbii romine literare contemporane, publicată de Academia R.P.R., vol. II, București, 1956, p. 759.
6. În românește lucrări din domeniul acesta sînt: Dr. N. Nițulescu (1887), A. S. Gold (1893) și 1903), M. Mihăileanu (1904), Moses Rath (în trad. lui A. Rappaport, 1920), I. Popescu-Mălăești (1921 și 1927), Mendel P. Mendel (ca anexă la dicționarul ebraic-romin, publicat în 1933 la Piatra Neamț) și T. Negoită (1946).
7. Cf. mai pe larg Hans Baur und Pontus Leander, *Kurzgefasste biblisch aramäische Grammatik*, Halle, 1929.
8. Cuvintele: „iegar şahaduta”.
9. Gramatici sirieni: C. Brockelmann, *Syrische Grammatik*, V, 1899; Rubens Duval, *Grammaire syriaque*, Paris, 1881; E. Nestle, *Syrische Grammatik*, Berlin, 1888. Dicționare: Duval R., *Lexikon syriacum*, Paris, 1901.
9. bis. O gramatică samaritană are I. H. Petermann: *Grammatica samaritana* (nu mi-a fost accesibilă).
10. N. Lascu, *Curs de istoria lumii antice*, ed. II, Cluj, 1957, p. 106 (litografiat).
11. Lascu, o. c., p. 111—112.
12. Lascu, o. c., p. 72.
13. Gramatici asiro-babiloniene mai importante: Delitzsch, *Assyrische Grammatik*, 1886, ed. 2, 1906. Ch. Fosser și W. Schell, *Grammaire assyriene*, Paris, 1901.

14. Gramatici arabe: Dr. C. P. Caspar, *Arabische Grammatik*, ed. V, Halle, 1887, tradusă în l. franceză, după o ediție mai veche și apărută la Bruxelles în 1880; tradusă și în l. engleză, 1875 și 1896; G. G. A. Ewald, *Grammatica critica linguae arabicae*, Lipsca, 1831—1833 (2 vol.); Silvestre de Sacy, *Grammaire arabe a l'usage des eleves* (2 vol.), Paris, 1831; Mortimer Sloper Howell *A Grammar of the classicae arabic language*, 3 vol., Allahabad, 1880, 1883, 1886; P. Donat Vernier, *Grammaire arabe*, Beyrouth, vol. I, 1890, 1891, vol. II 1892; Th. Nöldeke, *Zur Grammatik des klassischen arabisch*, Viena, 1896; Dr. A. Socin, *Arabische Grammatik*, ed. 4, Berlin, London, New-York, 1899; A. Périer *Nouvelle grammaire arabe*, Paris, 1928.

Dictionare arabe:

- W. Treytag, *Lexicon Arabico-Latinum*, 4 vol., Halle, 1830—1837.
- A. Kazimirski, *Dictionnaire arabe-francais*, I, II, Paris, 1960.
- A. Wahrmund, *Handwörterbuch der deutschen und neu-arabischen Sprache*, I, II, Giessen, 1870—1877.
- Un preot misionar/Un pere missionnaire. *Vocabulaire arabe-francais a l'usage des etudians*, ed. 4, Beyrouth, 1896.
- I. P. Belot, *Dictionnaire francais-arabe*, 2 p., Beyrouth, 1890 (ediție nouă, Beyrouth, 1927).
15. Pentru studierea limbii etiopiene (abisiniene) se pot folosi: F. Pretorius, *Grammatica aethiopica* (1886) și G. Steindorff, *Koptische Grammatik* (XV, 1894).
16. De interes biblic sînt și alte limbi, mai mult sau mai puțin orientale. Astfel este limba greacă, a cărei cunoaștere este necesară preotului deoarece a creat termeni și noțiuni de mare importanță teologică. Astfel cuvîntul pneuma, agapi, dogma, Geneză, Exod, Deuteronom, Ecclesiastul, Psaltirea. În limba greacă s-a produs cea dintîi traducere a Vechiului Testament, așa numita Septuaginta și cu excepția Evangheliei după Sf. Matei, întreg Noul Testament e scris în limba greacă și multe cărți necanonice și apocrife ale Vechiului Testament. Din acest punct de vedere este importantă și limba latină. Dar de aceste limbi ne vom ocupa în altă legătură de idei.

Plante și aromate biblice

În multe locuri din Sf. Scriptură se vorbește despre diferite arbori, plante și aromate. Multe din acestea sînt anumite plante a căror rășină și uleiuri, foarte apreciate de vechile popoare din Orient pentru aroma lor, erau întrebuințate în rîndurile slujbelor religioase, în medicină și chiar în viața de toate zilele ca materii pentru îmbalsamarea aerului sau chiar ca articole de toaletă. Aceste plante nouă ne sînt necunoscute în cea mai mare parte, căci fiind plante de climă caldă, mediteraneană, sau chiar foarte caldă, tropicală ori subtropicală, nu pot crește la noi. Doar unele din ele, cum ar fi, spre pildă mirtul se cultivă și la noi, ca plantă de ornament, în ghivece și sere. Deci deși cetim despre ele în Sf. Scriptură, numele lor nu ne spune totuși nimic, căci neexistînd la noi și nevăzîndu-le, nu ni le putem nici măcar închipui. Pentru aceste motive am socotit că ar fi foarte bine, să dăm măcar o cît de sumară descriere a lor, ca astfel, chiar și numai pe această cale, pioșii cetitori ai Sf. Scripturi să ajungă a le cunoaște.

Acum, în diferitele ediții ale Sf. Scripturi, traduceri se poate să difere. Spre exemplu: în diferitele traduceri ale aceleiaș verset, unii traducători zic „mirt“ alții „mirsină“. Tot așa, unii zic „stejar“, alții „terebint“ sau „terevint“. Unii zic „rășină“, alții „balsam“, unii zic „terevint“, alții „fisticuri“, iar alții „curmale“, etc. Ori stejarul și terebintul, sau terebintul, fisticul și curmalul, etc. nu sînt unul și acelaș lucru, aceeaș plantă sau arbore, ci sînt arbori, arbuști, plante și aromate deosebite. Pentru aceste motive am socotit iarăși, ca în articolul nostru să facem amintire despre fiecare din ele, ba să spunem unele lucruri chiar și despre acele plante sau aromate care, deși s-ar putea să nu fie pomenite în Sf. Scriptură, sînt totuși necesare la diferite acte ale cultului nostru creștin orto-

dox, cum ar fi, spre pildă, sfințirea de biserici. Căci nu trebuie să uităm a spune că, întocmai ca și în vechime, aceste plante și produsele lor, încă și astăzi, pe lângă întrebuințarea medicinală și ca articole de lux, se mai întrebuințează și în rinduile cultive ale Bisericii ortodoxe.

În cele ce urmează, vom încerca așa dar, a descrie cîteva din ele, după descrierile pe care noi le-am aflat în diferite cărți, dînd, alături de numirea sub care au fost traduse în limba noastră, după putință, și numirea din limba evrească, precum și numele latinesc din botanică. În unele cazuri am dat și numirea din limba greacă sau arăbă. Tot așa, am ilustrat descrierile, pentru respectivele plante ori arome și locurile ce ni s-au părut mai potrivite din Sf. Scriptură.

1. ISOPUL

(evr. Esob, bot. *Hissopus officinalis*).

Istorisind Sf. Patimi ale Mintuitorului, Sf. Evangh. Ioan spune că ostașii „umplînd un burete cu oțet și în isop puîndu-l, l-au dus la gura lui“ (scil. Iisus), spre a-i potoli setea.

Obîșnuit se admite că isopul bătrînilor este cel din botanica modernă, aparținînd familiei Labiatelor, alături de levănțică, maioran, melisă și rosmarin. El este un arbust, adică crește sub formă de tufiș. În sudul Europei crește și sălbatec, pe dealuri și chiar pe ziduri, avînd frunze înguste în formă de lance, iar florile în ciorchini albaștri.

Evreescul „esob“ ar fi identic cu grecescul „Xissopus“. Acest isop este amintit și de Sf. Ap. Ioan în citatul de mai sus, decarece, pus în condiții prielnice el se dezvoltă bogat, iar cren-gile devin lemnoase și destul de lungi. De altă parte, crucea pe care a fost răstignit Mintuitorul nu a fost prea înaltă, așa că bățul de isop, rupt din tufișurile crescute pe Golgota și folosit de ostașii romani spre a putea ajunge cu buretele la gura Domnului nostru Iisus Hristos, a fost tocmai potrivit.

Floarea albastră, bogată și cu miros plăcut, strînsă în mănunchi, s-a folosit ca stropitoare în diferite slujbe religioase din vechime, tot așa precum noi astăzi facem acelaș lucru cu busuiocul. De altfel cei bătrîni atribuiau isopului putere curățitoare. Așa, la sacrificiul vacii roșii, așezat de Moise pentru curățirea celor deveniți necurați prin atingerea de cadavre, se

prevede că în timp ce juninca va arde pe rug înaintea preotului încredințat cu junghierea și supravegherea sacrificiului, acela „luind lemn de cedru și isop și fire de lână roșie, le va arunca deasupra junincii pe foc” (Numerii 19, 6). În acest sacrificiu, după credința vechilor evrei, puterea de curățire a cenușei de vacă, avea să crească prin adăugarea lemnului de cedru care era simbolul incoruptibilității, a isopului care simboliza curăția și a lînii care, pentru culoarea sa roșie era simbolul vieții.

Credința în puterea curățitoare a isopului nu a pierit nici după Moise. Din contră, ea este exprimată și dorită cu deosebită convingere de David împăratul, în pocăință lui adîncă după păcatul săvîrșit cu soția lui Urie Heteul. El zice: „Stropimăvei cu isop și mă voi curăți...” (Ps. 50, 8).

2. MIRTUL

(evr. Hadaș, bot. *Mirtus communis*).

Spre sfîrșitul celei de a doua paremii ce se citește înainte de sfințirea apei la praznicul Bobotezii, se aude: „Că munții și dealuri vor sălta așteptîndu-vă pe voi întru bucurie, și toți copacii țarinei vor bate cu ramurile; și în locul scaiului se va înălța chiparosul, și în locul urzicii va crește mirsina...” (Isaia 55, 12—13).

Unele traduceri folosesc în loc de „Mirsină”, cuvîntul „mirt”.

Mănunchiurile de mirt erau considerate de vechii evrei ca un semn de plăcută aducere aminte a vremurilor bune, făgăduite de Domnul poporului său. Crenguțele mlădii, coaja lor fragedă și roșie plină de frunzișoare lucitoare și totdeauna verzi, sînt parcă anume creiate spre a se face cununi din ele. Întreaga plantă răspîndește un miros plăcut, dar mai ales minunatele ei flori albe-roșietice cu cinci petale.

În Palestina ca și în întregul Orient, mirtul ajunge la înălțimea de 3—4 m. În Betleem, în Hebron, pe coastele Carmelului și ale Taborului precum și în văile Ghileadului cresc multe tufișuri cu arbuști de mirt. Lemnul de mirt este tare, fiind potrivit pentru strungărie. De demult, boabele negre-vineții ale fructelor, puse în vin, dădeau un medicament întăritor de stomac. Mai erau întrebuințate și ca condiment, avînd gust ase-

mănător cu piperul, precum și la facerea unei ape de toaletă. În țările reci el se cultivă în ghivece și sere.

În zilele de sărbătoare izraeliții împodobeau cu mirt colibe de frunze ce și le făceau: „Și să se trîmbițeze cu trîmbiță în toate cetățile lor și în Ierusalim, și a zis Esdra: ieșiți la munte și aduceți frunze de măslin, frunză de lemn de chiparos, frunză de mirt, frunză de finic și frunză de lemn tufos, să facem colibi, precum este scris”. (Neemia 8, 17).

În antichitatea păgînă în mod special, mirtul era plantă închinată zeiței Afrodita. Tot la păgîni, ramura sau cununa de mirt a fost simbolul învingerii în lupte și întreceri.

În creștinism el e simbolul biruinței asupra morții și se plînta pe morminte. Fiind apoi considerat și ca simbol al frumuseții, tinereții și fecioriei sau castității, mirtul este încă purtat în jerbe și cununi de miri și nuntașil.

3. BALSAMUL

(evr. Basem; bot. Amyris balsamodendron; Balsamodendron gileadense; opobalsamon)

În multe părți ale Sf. Scripturi se vorbește, pe lingă alte produse și materii cunoscute și întrebuintate de vechii iudei și despre balsam.

În general, numele de balsam sau de plante balsamice se dă tuturor acelor plînte care secretează, fie de la sine, fie prin creștături făcute în coajă, fie prin presare, uleiuri eterice și rășini. Sint apoi multe specii de plante balsamice răspîndite în regiunile de climă caldă din Asia, Africa și America. Iar din inscripțiile templelor egiptene s-a aflat că, încă din cele mai vechi timpuri, plînte balsamice au fost întrebuintate nu numai la ceremoniile religioase ci și în viața privată, precum și în medicină în special la purificarea aerului. În urma analizelor s-a constatat că mirha sau mira, mastixul, tămîia, ca și alte rășini și gome sau cleiuri rășinoase, au fost folosite și la îmbalsamarea cadavrelor. Tot din acele inscripții se știe că aceste materii proveneau, fie din Arabia, fie din răsăritul palestinian. Numirile evreești ale unor din aceste plante s-au aflat scrise cu ieroglife în laboratoarele templului din Edfu. Iar în tezaurul lui Ramses al III-lea, alături de însemnarea „grăunțe de rășină arabică” se poate citi și „grăunțe de rășină canăanitică”.

adică din proveniență palestiniană, avind date și cantitățile respective.

Dar în afară de numele generice de balsam dau tuturor acestor specii de rășinoase, încă cei vechi cunoșteau și o altă plantă cu numele specific de balsam.

Plinius și Diodor cunosc opobalsamul ca pe o materie rășinoasă foarte aromată și cu deosebite proprietăți curative, produsă de arbustul de balsam ce creștea în Iudeea și Arabia. Tacit și Plutarh invidiază și fericesc Palestina pentru acest produs. După Plinius, Strabo și Diodor, arbustul de balsam se cultivă pe terenuri anumite din jurul Ierihonului.

Planta se aseamănă, în general, cu vița de vie, avind o înălțime de aproximativ doi coți. Frunzele, asemănătoare cu cele ale rutei se păstrează tot anul verzi. O cît de mică și ușoară zgîrietura în scărta plantei, face să curgă din ea picături de balsam, Iosephus Flavius spune că regina din Saba a adus în dar lui Solomon cel dintîi arbust de balsam, din care apoi s-au crescut ceilalți. După o altă informație regina Cleopatra ar fi transplantat această plantă din Iudeea în Egipt. Toate străduințele depuse însă, de a o împămînteni aici nu au dat nici un rezultat. Dar nici în Palestina nu se mai găsește adevăratul arbust de balsam, ceea ce pare a da dreptate informației și afirmației lui Iosephus, că planta nu este originară din Țara Sfîntă.

Adevăratul arbust de balsam „Amyris balsamodendron” sau bals. giliadense sau și opobalsamum, face parte din familia Terebentinae și produce balsamul de Mekka, care însă, după cum se spune, nu ajunge nici odată la noi nefalsificat. El crește numai în regiunea Imenului din Arabia, precum și în India din Răsărit. Are ramuri rare și cu coajă sau scoarță netedă și verde. Fructul este o bobită de mărimea bobului de mazăre. Mirosul balsamului de Mekka, care de altcum se produce în cantități mici, ține mijlocul între rosmarini și salvie. Gustul lui este astringent, amar și iute. Proba de calitate a balsamului se face picurindu-l în apă, care trebuie să devină de culoare lăptoasă.

În orient nu există medicament care să fie atît de mult întrebuintat ca balsamul, în special la vindecarea rănilor, contra mușcăturilor de șerpi și școrpioni, etc.

Rămâne indoielnică afirmația că arbustul de balsam ar fi crescut în stare sălbatecă și în altă parte decît în Arabia și, din contră, foarte probabilă că el numai pe timpul romanilor a fost adus din Arabia în Palestina ca plantă de cultură și că, încetînd de a mai fi îngrijit cum trebuie, a dispărut.

Cuvîntul de balsam a fost luat de greci de la fenicieni, cu intercalarea literei „l“.

4. MASTIXUL

(evr. Zori; bot. *Pistacia leaticus*).

Este cel mai apropiat neam al adevăratelor pistacee: *Terebintul* și *Fisticul*. Face parte din familia plantelor balsamice, atît de des amintite și mult prețuite mai ales în V. T. Propriu țărilor cu climă mediteraniană, el formează principala cultură a insulei Chios. Deși are formă de arbust, el poate ajunge chiar 5 m. înălțime. Frunzele penate sînt puternic mirositoare și totdeauna verzi. Florile sînt de culoare roșie pală, iar fructele sînt drupe-roșii de mărimea bobului de mazăre. Simburele conțin un ulei foarte prețios. Din tăieturile făcute în coaja arborelui curge rășină de mastic care, în contact cu aerul se întărește în bobite de mărimea celor de mazăre și care puse pe jăratec scot un fum bine mirositor.

Lemnul de mastic este foarte rezistent, fiind întrebuințat la lucrări de mare durabilitate. Frunzele se întrebuințează în tăbăcărie, la vopsirea pieilor de safian, iar rășina și în farmacie la facerea plasturilor, alifiilor, etc.

Orientalii obișnuiesc să mestice în gură mastic spre a-și întări gingiile și a da gurii un miros plăcut.

5. TĂMIIA

(evr. lebonah, lat. thus, olibanum, grec. Hymiana).

Tămîia este o rășină aromată care arde ușor și repede, cu flacără luminoasă, degajînd un puternic și plăcut miros.

Vechii evrei o întrebuințau ca un articol absolut necesar în ceremoniile religioase. De altfel, cu aceeaș întrebuințare ea a fost cunoscută și religiilor păgîne și tot așa a rămas și în creștinism.

Arborele din care ea curge, atît singură cit și prin tăieturile ce i se fac în coajă, crește în India, Arabia, Egipt și Abi-

sinia. În limba indiană tămîia se numește „Kuanduru” și în cea arabă „Gandur”. Arborele se cheamă în indiană „Schalaki”, iar în botanică este cunoscut sub numele de „Boswelie thurifera”. Destul de mare și cu frunze dese și ascuțite, el are flori mici de culoare brună.

Tămîia are diferite forme și culori, după locurile de unde provine. Astfel, tămîia de Arabia, Egipt și Abisinia, are culoare puțin gălbuie și formă de lacrimi, iar cea de India, superioară celei dinții, este galbenă și cristalizează în lacrimi mari.

La evrei tămîia se întrebuința fie curată, cînd se ardea pe altarul exterior, fie amestecată cu alte materii aromate, cînd se tămîia interiorul templului. În această privință Sf. Scriptură scrie: „Și au zis Domnului către Moise: ia ție mirosoari, stactie, onih, halvan mirositor și tămîie curată, una cit alta să fie. Și vor face dintr-acestea tămîie mirositoare, lucru tocmît de făcător de mir, amestecat, curat, lucru sfînt. Și vei tăia dintr-aceasta mărunt și vei pune în preajma mărturiilor în cortul mărturie de unde mă voi arăta ție de acolo. Sfîntă sfinților va fi vouă tămîia. După tocmirea aceasta să nu vă faceți vouă înșivă, că vezi vouă sfințenie Domnului. Orice va face asemenea, ca să se mirosească cu aceea, va pieri din poporul său”. (Eșire 30. 34—38).

În Sfînta Scriptură tămîia se privește ca icoana mirosului de bună mireasmă a rugăciunilor pioase și ca unul din cele mai prețioase daruri ce se pot aduce lui Dumnezeu.

Ca însemnare simbolică, tămîia este expresia adorațiunii lui Dumnezeu. Pentru aceea se tămîiază mai ales în acele momente ale serviciului divin, unde este vorba despre adorarea lui Dumnezeu și venerarea Sfinților Lui. Mai departe tămîia simbolizează cererea și dorința celui ce se roagă, ca rugăciunea sa să fie bine primită de Dumnezeu. În fine, tămîia mai simbolizează și darul Duhului Sfînt.

Adusă ca dar de către magi la Nașterea Domnului, ea simbolizează recunoașterea de către aceia, a dumnezeirii pruncului Iisus.

6. STIRAXUL

(evr. Mataf; bot. *Styrax officinalis* St. tinkinese, St. benzoides)

„Iuda și Israilul făceau negoț cu tine și dădeau în schimb

griu, stirax, ceară, miere, untdelemn și balsam“ (Ezechiel 27, 17).

În unele ediții ale Bibliei se află tradus și „stacte“ sau „stactie“.

Se spune că nimic nu este mai plăcut ca prveliștea oferită de copacii de stirax în cursul lunii martie. Atunci ei sînt cu totul acoperiți de flori care imbată cu plăcutul lor miros văile Carmelului și ale Galileii.

În Siria și Palestina, în Siam și în insulele arhipelagului indonezian, Italia și chiar în sudul Franței, crește stiraxul. Obișnuit el este un arbust, dar poate avea și forma unui copac asemănător gutuiului, cu o înălțime de 4—5 m. Scoarța lui este foarte netedă. Frunzele sînt ovale, iar partea inferioară le este acoperită cu perișori albi.

Prin culoarea albă și miros, florile arborelui amintesc pe cele de portocal și cresc în ciorchini deși la capătul ramurilor. Din ele se desvoltă niște nuci mici, tari și grase. Acestea sînt semințele cu gust iute și piperat.

Din coaja stiraxului curge o rășină cu miros plăcut de vanilie și gust iute care se folosește în medicină și tămăluit.

Această rășină este mai cunoscută sub numele de smirnă, și ea a fost și este încă întrebuințată în religiile vechi cit și în creștinism. Și ca și la tămăuire, pentru mirosul și fumul ei deosebit de aromat, ea este simbolul faptelor bune și al rugăciunilor către Dumnezeu. Iar pentru amărăciunea ei, smirna este simbolul abnegației, al mortificării trupului și al patimilor. La vechii evrei ea era considerată ca fiind simbolul iubirii nevino-vate. Ca dar al magilor, ea a simbolizat firea omenească a Mintuitorului. Grecii și romanii obișnuiau să amestece vinul cu smirnă, dînd acestuia un gust mult apreciat, în special, de doamnele antichității.

7. MIRHA

(evr. Mor; bot. *Balsamodendron myrrha*)

Numele „mirha“ sau „mira“ este de origine arabă și înseamnă „cea amară“.

Unii învățați socot că materia cunoscută de noi sub numirea de „smirnă“, ar fi produsul rășinos al arborelui, care în botanică poartă numele de *Balsamodendron myrrha*.

El crește în părțile Arabiei, prezentându-se atît ca arbore cit și ca arbust, cu ramuri și rămurele verzi și mult răsfirate, spinoase la vîrf și acoperite cu mănunchiuri de frunze.

Rășina arborelui este la început uleioasă. În contact cu aerul devine untoasă și gălbuie. Încet, încet culoarea devine aurie, pentru că atunci cînd rășina este bine întărită, ea să fie roșiatică sau brună. Curge fie de la sine, fie prin tăieturile făcute în scoarță, ca și la celelalte rășinoase. Se vindea în mai multe calități și de multe ori falsificată. În antichitate mira era un articol de comerț foarte căutat, cu livrarea căruia se ocupau, în special, negustorii nabatei și fenicieni.

Rășina de miră are spărtura neregulată poroasă, miros caracteristic și gust iute-amar. În vechime ea era unul dintre cele mai scumpe articole de drogherie, numai regii și femeile celor bogați putîndu-și permite a o folosi pentru tămîiere, fie pentru parfumarea hainelor și a paturilor. Se mai întrebuița ca medicament, precum și la înbalsamarea celor morți. Rufin de Aguilera spune: „Mira este mai mult de un gust amar; cu ea se unge corpul mortului ca să nu putrezească și să depărteze viermii“ (apud Dr. Cireșanu, Tezaurul liturgic, t. II, pg. 403).

În ce privește discuția că smirna ar fi rășina de stejar sau cea de miră, credem că ea nu se poate rezolva decît în favoarea celor dintîi, după care smirna este rășina de stirax. Farmacopeea romînă, ed. V-a, Buc. 1943, la pg. 71, are un titlu: Rezina benzoe. Benzoe, Smirnă. Ori rezina benzoe este cum am văzut mai înainte rășina stiraxului. Așa că după precizările farmacopeii, tămîia poartă numele de „Gummi alibanum“, smirna de „Rezina benzoe“, iar uirha sau mira de „Rezina myrrhae“.

8. HALVAN

(evr. Chelbenah; bot. Galbanum Officinale)

Din versetele citate la art. Tămîia (Eșire 30, 34), s-a văzut că cea de a treia materie cerută de Domnul ca necesară la compunerea materiei de tămîiere, era „Chelbenah“-ul, pe care unii traducători romîni ai Bibliei îl redau sub numele de „halvan“, iar alții de „galbăn“. Aceasta este o gumă rășină ce se extrage fie din planta numită Galbanum officinale, fie din cea numită Ferula galbanifera originară din Persia. În comerț ea se pre-

zintă sub formă de grăunțe galbene sau albe sau și în bucăți unsuroase la pipăit și cu spărtură sticloasă. Are gust iute-amar și miros neplăcut. În medicină se întrebuințează ca stimulent extern precum și în compoziția a diferiți plasturi.

Deși avea miros neplăcut, ea a fost totuși și ca materie pentru tămiiere, deoarece, după cum afirmă Plinius, ea făcea ca aromele celorlalte materii din amestecul de tămii, să dureze mai mult. S-ar putea și nu este exclusă ca cei vechi să fi găsit mirosul de halvan mult mai plăcut decît socotim noi. Or fi cum se zice „Chestie de gust“.

9. TRAGANTUL

(ev. Nehat; bot. *Astragalus gummifer*)

Între produsele aromate, mult apreciate atît de vechii evrei ca și, de altfel, de toate popoarele orientului apropiat, produse care constituiau o parte însemnată a comerțului palestinian, se află goma sau cleiul de tragant sau tragacant.

Este adevărat că traduceri românești ale Bibliei nu pomenesc despre el în mod special, ci îl trece sub numele generic de balsaam. Dar cercetătorii socot ca sub numele evreesc „Nehot“ sau „Nekh'oth“, trebuie să se înțeleagă tragantul. În limba arabă el se numește „Nakhat“ și se prezintă sub forma unui mic arbust avînd doar 2—3 picioare înălțime. El trăiește în Siria și Arabia. Vechii egipteni întrebuințau goma de astragal pentru a încheia feșile cu care legau membrele mumiiilor, precum și la fabricarea vopselelor de perete.

10. LADANUM

(bot. *Cistus helianthemum*, *C. creticus*)

Este un arbust tufos, răspîdit în țările cu climă moderată și caldă. Sînt mai multe soiuri unele avînd frunza rotundă, iar altele în formă de lance. Florile au cinci petale. În Palestina el crește mai ales în regiunea colinelor. Ținutul Carmelului este acoperit, în aprilie, cu flori roz, roșii, albe și gălbur ale cistușilor de diferite specii. Din cauza căldurii puternice, frunzele acestui arbust transpiră un suc lipicos, care se recoltează prin diferite metode.

Cel mai curăt ladan se adună, încă și astăzi, în Arabia, după o metodă milenară, menționată chiar de marele istoric al

antichității Herodot. El spune că, la vreme potrivită, se mină caprele printre tufișurile cistușilor, iar roua de ladan aromată se prinde de bărbile lor de unde păstorii o culeg apoi. În medicină ladanul se folosește ca fortificant. Se mai întrebuințează și în parfumerie, iar alături de mastix și aloe, ca prețioase arome în prepararea materiei necesare pentru adăpostirea Sf. Moaște în Sf. Prestol, cu ocazia sfințirii bisericilor.

11. ALOE

(evr. Ahalium; bot. *Agave* *aloe*)

„Și a venit și Nicodim, cel ce venise mai înainte noaptea la Iisus, aducând ca la o sută de litre de amestecătură de smirnă și aloe“ (Ioan 19, 39).

„Nard și șofran, trestie și scorțișoară cu toate lemnurile, iavanului, smirnă și aloi cu toate mirosurile cele de frunte“ (Cînt. Cîntărilor, 4, 16).

Arbustul de aloe care crește în Arabia, India de răsărit, Siam, Cochinchina și în insulele Moluca, are un puternic dar totuși foarte plăcut miros. Pentru această calitate, încă din vechi timpuri el a fost întrebuințat ca parfum precum și la imbalsamarea celor morți. Lemnul de aloe a rămas pînă în ziua de azi un articol de mare lux. La gust este amar dar foarte aromă. Se zice că această deosebită aromă s-ar datora unei maladii, de pe urma căreia planta și moare.

Aloe este simbolul nemuririi. Evreii vechi puneau în mormint, alături de alte materii aromate și aloe, închipuind prin aceasta iubirea celor rămași în viață față de cel adormit. Obiceiul acesta are ca corespondent obiceiul creștin de a pune atît în sicriu, cît și de a arunca în groapă, înainte de a coborî sicriul, tămîie.

Farmacopeea română, ed. V-a, Buc. 1913, pg. 38, 39 spune că aloe e suc obținut prin evaporarea din diferite specii de aloe, ce fac parte din familia Liliacee. Tot de acolo știu că numele popular al acestor plante este „Sabur“.

12. NARDUL

(evr. Nerd; bot. *Nardus* *spica*)

„Și fiind El în Vitania în casa lui Simon leproșul, și șezînd El, a venit o femeie avînd un alavastru cu mir de nard

curat de mult preț și sfărîmînd alabastrul, l-a turnat, pe capul Lui" (Mc. 14, 3).

„Deci Maria luînd o litră cu mir de nard de credință, de mult preț, a uns picioarele lui Iisus, și a șters cu părul său picioarele Lui, iar casa s-a umplut de mirosul mirului" (Ioan, 12, 3).

Nardul este o plantă ca de o palmă în mărime, care crește pe dealurile Indiei de est, făcînd parte din familia Valerianei și Baldrianului. Rădăcina are grosimea unui deget, fiind bine mirositoare și amăruie la gust. În vechime din ea se storcea mult apreciatul ulei de nard, folosit de cei vechi la parfumat. Cel mai bun ulei de nard se prepara în orașul Tars din Cilicia, fiind apoi ermetic închis în vase scumpe de alabastru, al căror gît lung se spărgea cînd cineva dorea să folosească mirul.

În afară de acest ulei sau mir, nardul se întrebuița și sub formă de alifie, care era tot așa de prețioasă ca și mirul.

Se presupune că nardul se cunoaștea în Țara Sfîntă doar ca plantă de import, deoarece condițiile oferite de aceasta creșterii lui, nu erau cele mai potrivite. De altfel nici arheologia biblică, înșirînd plantele ce compuneau odinioară flora Țării sfînte, nu-l pomenește.

13. CASSIA

(evr. qezitah sau gugiddah; bot. *Cassia senna*)

„Și tu ia mirosuri de floare de smirnă aleasă cinci sute de sicli și de scorțișoară mirositoare jumătate atîta două sute cincizeci, și de trestie mirositoare două sute cincizeci, și de cassia cinci sute de sicli de cei sfinți și untdelemn de masline un hin" (Eșire, 30, 23—24).

Cassia este un arbust ce crește în Arabia de sud, în Persia și în Egiptul de sus și chiar în partea de jos a Italiei. Are flori galbene, iar fructul este o păstaie în formă de seceră. Frunzele de cassia senna se folosesc și astăzi în medicină ca purgativ.

14. SCORTIȘOARA

(evr. Kinnamon; bot. *Cinnamomum Cassia* Blumme și *C. Zeylanicum* Nees)

În versetul de la Eșire 30, 23, se amintește despre „scor-

țișoară mirositoare“, ca materie cerută la prepararea mirului necesar pentru „sfântă ungere“ cu care Moise a fost îndatorat a unge cortul mărturiei și obiectele din el.

Acest produs nu este altceva de cit scoarță bine mirositoare a unui gen de plante lemnoase, cu frunzele totdeauna verzi, care fac parte din familia Laurineae. Acestea cresc în insula Ceylon, pe coasta Malabar din India, precum și în Australia.

Planta are frunze pielose, flori în formă de spic de culoare gălbui și fructul ca ghinda.

Țările din bazinul mării Mediterane, primeau scorțișoara prin intermediul Arabiei. Cea mai bună și de fapt, adevărata scorțișoară provine din Ceylon și India. În antichitate, egiptenii, grecii și românii o foloseau ca materie de tămiiat, ca mir și medicament, precum și la aromatizarea vinului.

15. CALAMUL

(evr. qāneh; bot. *Calamus aromaticus*, *C. adoratus*,

Acoms calamus L.)

Gen de plante cu tulpina înaltă, subțire și flexibilă ca o trestie ce crește în mlaștinile Arabiei și Indiei de răsărit. Rădăcina acestei trestii e lungă de grosimea unui deget, cu miros de rășină și gust iute-amar. Din această rădăcină tiritoare și spongioasă sau buretoasă, se extrage uleiul de calam în mare cantitate, ulei ce se întrebuințează ca medicament. Rădăcina de calam zaharisită se consumă foarte mult, iar uscată și pisată se folosește ca materie de tămiiat.

„Și iarăși a grăit Domnul către Moise și a zis: Ia-ți din mirodeniile de frunte cinci sute de sicli de smirnă aleasă; pe jumătate adică două sute cincizeci de sicli scorțișoară mirositoare și două sute cincizeci sicli trestie cu bun miros“ (Eșire, 30, 22—23).

În acest verset ca și în altele unde ar mai apare, prin „trestie cu bun miros“ sau „trestie mirositoare“, trebuie să se înțeleagă totdeauna trestia de calam.

În unele traduceri apare și sub numirile de „cane“, „Calamus“, „Calan aromatic“.

16. TEREINTUL

(Evr. Elah sau El; bot. Pistacia terebinthus)

„Și a zis Israil tatăl lor: de este așa aceasta faceți: luați din roadele pământului în vasele voastre și duceți daruri: rășină și miere și tămâie și smirnă aleasă și terevint și nuci“ (Facere, 43, 11).

La înfățișare terebintul seamănă cu stejarul, fără însă a atinge înălțimea aceluia. Se crede că el este un arbore ce rămâne pururea verde, dar s-a constatat că și frunzele lui cad. Rar se întâlnesc asocieri mai mari de terebint și niciodată păduri. Crește mai mult singuratec, în văi pustii sau pe coastele dealurilor unde sînt numai tufișuri joase. Terebintul înlocuiește, în general stejarul în locurile în care acesta nu se poate desvolta din cauza căldurii sau a secetei.

Tăietura care se face la începutul verii în coajă spre a ajuta la scurgerea rășinii priește foarte mult copacului, deoarece se zice că terebintul moare dacă se neglijează a se face cit mai regulat această operație.

Dealtfel, viabilitatea arborelui de terebint este foarte mare. Astfel, se povestește că în Hebron era un loc numit „Ad. Terebinthum“ în care, pe timpul lui Iosefus și chiar a lui Ieronim, se afla un terebint despre care legenda spunea că era acela sub care patriarhul Avram și-ar fi întins cortul.

Terebintul este simbolul celei mai trainice fericiri pămîntești.

17. FISTICUL

(evr. Beten; bot. Pistacia vera)

Unii traducători romîni ai Bibliei, redau, în traducerea de la Facere 43, 11, termenul pe care alții îl tîlmăcesc prin, „tere-vint“ cu acela de „fisticuri“ (vezi Biblia trad. de P. N. Radu și Pr. G. Galaction, Buc. 1938).

Deosebit de terebint, dar asemănător cu el, este fisticul pistața sau pistacia. Din Palestina aproape că a dispărut, deoarece se găsește foarte rar. Puternice culturi de fistic se găsesc însă în jurul Damascului și Beirutului.

Pomul are înălțimea de 5—10 m, cu tulpină netedă și verde. Frunzele sînt de un verde murdar, iar florile de culoare albă. Frunzele au forma migdalelor și au gust asemănător cu

al nucilor. Ele se coc în luna octombrie și închid într-o coajă roșietică, un miez verde și uleios cu gust aromatic deosebit.

18. ONIH

(evr. Șechelet; lat. Unquis odoratus)

„Și au zis Domnul către Moise: ia ție mirosuri, stactie, onih . . .” (Eșire 30, 34).

În Marea Roșie și în Oceanul Indian trăiește un melc a cărui cochilie sau căsuță nu se aseamănă deloc cu aceea a melcilor cunoscuți de noi, căci ea pare a fi întocmai ca un ac înfipt într-un deget, de unde vine și numirea din l. ebraică. În limba germană acest melc se numește „Seenagel”.

Încă înainte cu mii de ani, popoarele ce trăiau pe țărmurile Mării Roșii și a Oceanului Indian, au descoperit că, cochilia sau căsuța acestei viețuitoare are un miros foarte plăcut, mai ales atunci când este aprinsă. Iar cum orientalii sînt mari iubitori de mirosuri aromate, era natural ca și găbăcea acestui melc să devină unul din articolele cele mai căutate și mai scumpe, atît pentru a fi întrebuințate ca materie de tămîiat, cît și ca medicament. Din versetul din Facere 30, 34 reiese că, această materie sau, mai bine, praful provenit din pisarea acestei scoici, făcea parte din amestecul sfînt, folosit numai la tămîierea interiorului cortului și templului și a cărui folosire spre alte scopuri se pedepsea cu stîrpirea din neam, a celuiia care comitea acest delict sau vină.

Atît traducerea greacă, cît și cea latină a Bibliei numesc această materie „oni”, fără însă a se confunda cu piatra semi-prețioasă cu acelăș nume.

Traducerile românești o redau sub mai multe numiri: onix, onih, onice, unghișoară sau unghie aromată.

19. CHIPRUL

(evr. Kopher; lat. Lausonia alba l. inermis)

„Strugur de chipru este frățiorul meu mic, din viile Engadi” (Cînt. Cînt. 1, 13).

Chiprul sau Ciprul este un arbust din familia Lytraricee și crește în Africa de nord în țările bazinului răsăritean al Mării Mediterane și în India estică, fiind mai cunoscut sub numele arab dehenna sau alhannā. Dacă nu este mereu tuns, el poate

atinge înălțimea de 3—3,5 m., fiind o podoabă a grădinilor și caselor.

Culoarea închisă a coajei, contrastează plăcut cu verdele deschis al frunzelor, iar amindouă cu galbenul și albul florilor în formă de spic. Ele apar din luna mai pînă în august, atrînd ca niște ciorchini, de unde li se dă și numele de struguri de chipru, și se transformă în mici capsule ce conțin semințele.

Coaja și frunzele de chipru servesc la extragerea unei culori galben foarte frumoase, care se întrebuintează la colorarea celui mai fin safian.

Cea mai de seamă întrebuintare ce se dă de către orientali acestei plante, este de a scoate din ea un dres sau suliț man de culoare portocalie și cu miros plăcut, cu care femeile își vopseau palmele miinilor, unghiile de la miini și de la picioare și părul. Despre deosebita vechime a acestui obicei mărturisesc încă și mumiiile, ale căror unghii s-au aflat a fi vopsite cu henna. Dar nu numai femeile o foloseau, ci și bărbații, dar ei numai pentru a-și vopsi barba.

În trecut în orașele turcești unde mai dăinuia vechiul fanatism mahomedan, femeilor creștine și evreice, le era interzis a ieși pe stradă cu flori de cipru. Aceasta pentru că ciorchinele florilor de cipru, cu mirosul lor îmbalsamat, era considerat ca cea mai de preț podoabă pe pieptul unei femei și, ca atare, împodobirea cu el era rezervată numai femeilor mahomedane.

Aroma plăcută a prafului de chipru devenea și mai plăcută prin amestecarea cu nard. Iar despre această veche datină vorbește și Cîntarea Cîntărilor: „vlăstarii tăi clădesc un parădis de rodii, cu roduri desmierdate, cu cipru și cu nard“ (4, 13).

20. RODIERUL

(evr. Rimmon; bot. *Punica granatum*)

Rodierul, rodiul sau granatul, face parte din grupul pomilor fructiferi ai orientului în general și a Țării Sfinte în special, fiind caracteristic climei mediteraniene. De altfel el și este socotit ca fiind podoaba grădinilor din Palestina.

Rodiul este un pom ce crește pînă la o înălțime de 5—6 m. Frunzele sînt în formă de lance de un verde puternic, iar florile ca niște găroafe, de un roșu aprins și cu patir adînc. Fruc-

mul este un măr care, în partea opusă corzii, este împodobit cu o coroniță rămășiță a caliciului. De fapt acest fruct este o boabă, al cărei interior este împărțit printr-o piele albă sau gălbuie, în 6—9 căsuțe neregulate. Aceste despărțituri ascund între pereții lor un număr de bobite așezate una lângă alta, în al căror interior plin de suc, se află semințele.

Aceste fructe sînt de un roșu strălucitor și de aceea, inspiratul autor al Cărții sfințe Cîntarea Cîntărilor le-a găsit a fi cele mai potrivite pentru a asemăna cu ele obrajii iubitei sale Sulamita: „Ale tale buze sînt cordeluți de porfiră, gura ta-i încîntătoare, iar obrajii tăi: inima unei rodii despicate, sub mahramă-ți” (C. C. 4, 3).

Contrastul dintre verdele frunzelor și roșul strălucitor al fructelor, face ca acest pom să fie podoaba tuturor grădinilor.

Cînd fructul este copt, el se desface în trei părți, lăsînd să se vadă boabele ce stau înfipite în carne zămoasă, de o aromă minunată, cu gust dulce-acrișor și efect răcoritor.

Aspectul deosebit de atrăgător și bogat al rodiei, o face simbolul bogatelor daruri și haruri ale lui Dumnezeu. Iar cu acest înțeles simbolic a rămas granatul chiar pînă azi în orient. Se povestește că atunci cînd regele Otto al Greciei a ajuns într-una din călătoriile sale prin țară, la strîmoarea Termopylei, i-a eșit înainte o bătrînă, care avînd în mînă o rodie, astfel i-a urât: „Să fie numărul anilor tăi, o rege, atît de mulți, cite semințe are acest fruct frumos”.

Tot așa însă, se considera că o deosebită pedeapsă a lui Dumnezeu, lipsa rodiilor: „Vița de vie este uscată, smochinul veșted, rodii ca și finicii, ca și merii: toți copăcii de pe cîmp s-au uscat, astfel că veselie a amuțit între fiii oamenilor (Ioil, 1, 12).

Atît de apreciate, alături de alte fructe, au fost rodiile de către vechii evrei, se vede din faptul că lipsindu-le acestea în timpul rătăcirilor lor prin pustiul Sinai, ei murmură împotriva lui Moise: „Și pentru ce ne-ai scos din Egipt, să ne aduci pe noi la locul acestă sălbatec, unde nu se poate semăna, unde nu e nici vie, nici smochini, nici rodii și nici apă de băut?” (Num. 20, 5). Mai multe orașe și orașele din Țara Sfîntă, își aveau numele după rodii. Spre ex.: Beth Rimmon — Casa rodiilor, din partea sudică a Iudeei. Gath-Rimmon —

Teasc de rodii în șesul filistenilor și Hadad-Rimmon în șesul Iesrael.

În creștinism mărul granat, prin mulțimea semințelor sale într-un fruct, este simblul Bisericii cu mulțimea credincioșilor săi.

21. MĂSLINUL

(evr. Zait, sailh; bot. *Olea europaea*)

Unul dintre cei mai importanți, dacă nu chiar și dintre cei mai frumoși pomi fructiferi din Țara Sfântă, este măslinul sau olivul. Alături de piine și vin, uleiul de măsline este cunoscut ca cel de al treilea articol al binecuvântării lui Dumnezeu. „Și te va iubi, te va binecuvînta, te va înmulți și va binecuvînta rodul pîntecelui tău, rodul pămîntului: grîul, vinul, untdelemnul...” (Deut. 7, 13).

Măslinul are înălțimea de 6—12 m. Trunchiul său este adesea strîmb, iar din cauza încolăciturilor nodurilor și rănilor, nu arare ori are înfățișare fantastică. Lemnul este galben cu dungi negre, întrebuintîndu-se în diferite lucrări. El este un pom ce aparține florei mediterane și se cultiva în antichitate mai mult ca acum. Se planta în locuri înălțate plăcîndu-i pămîntul uscat, arinos. Frunza măslinului în formă de lance e verde și iarna iar ramurile sînt foarte numeroase.

Fructele se dezvoltă din flori albe în formă de cruce. Au forma cireșelor, puțin alungite, culoarea fiind la început verde, apoi purpurie și în urmă neagră.

Pomul poate ajunge o vîrstă foarte mare. Unii chiar spun că el nu moare niciodată, deoarece mlădițele ce dau din rădăcini se pot dezvolta și rodi. Pentru aceea și Psalmistul zice: „Femeia ta va fi ca o viță plină de rod înlăuntrul casei tale iar copiii tăi ca niște mlădițe de măslin în jurul mesei tale” (P. 128, 3).

Uleiul de măsline sau untdelemnul nu se extrage din simbură, ci din pulpa sau carnea fructului, deși cu cit acesta este mai cărnos, cu atît mai puțin și mai inferior ulei iese din el. Din această împrejurare și constatare, vechii preoți egipteni ziceau despre învățăceii lor întocmai cum se zice și despre măslină — cu cit mai multă carne pe ea, cu atît mai puțin

ulei, adică cu cât este corpul mai mare, cu atât este mai puțin suflet, mai puțină minte în el.

Cel mai bun și mai fin ulei, se recolta din măslina încă necoapte. Iar pentru a nu strica crengile cele fragede, măslinile erau culese cu mână, fie că se bătea cu mare grijă pomul. Procedul acesta făcea însă ca, mai ales, în vârful măslinului să rămână încă multe fructe, care apoi provocau un al doilea cules. Prorocul Isaia, în profeția sa contra Damascului, și a Samariei, vorbind despre ziua în care „mărirea lui Iacov se va împuțina și grăsimea trupului său se va mistui” zice că aceasta va fi „atunci cind mai rămân câteva roade la scuturatul măslinului, două-trei măslina pe vîrf, patru-cinci pe ramuri” (Isaia 17, 4 și 6).

În „legiurile casnice” ale lui Moise, se poruncește anume ca să nu se scuture măslinul de tot, ci să se mai lase și pentru orfani și văduve: „Cind vei bate măslinul tău, să nu scotocești apoi prin crengi ci să lași ce a mai rămas pentru străini, pentru orfan și văduvă” (Deut. 24, 21).

Am citat aceste locuri din Sf. Scriptură, pentru a ilustra procedul prin care vechii evrei obișnuiau să recolteze măslina.

Măslinul era cultivat în toate colțurile Țării Sfinte în așa cantitate că, pe drept cuvînt, se putea spune că el este emblema Palestinei. Minunată priveliște ofereau pădurile de măslina ce se întindeau pe distanțe de ore, spre nord și pre nord-est de Gaza, spre ținuturile vechilor filisteni și spre seșurile Șaronului. Prielnic culturii măslinului era și șesul de coastă fenician și nu era neînsemnată creșterea lui nici în Efraim. Valea Sicheem este un loc dintre cele mai minunate în această privință. Culturile de măslina făceau bogăția Belleemului și acopereau coastele joase ale văilor Hebronului.

Singura îngrijire pe care acest pom o cere este aceea de a-l oltoi atunci cind e sălbăteac, osteneală pe care el o răsplătește bogat. Țăranii din Palestina — felahii — spun că vița de vie este o „sitt” — o delicată doamnă dela oraș care necesită multă îngrijire și atenție. Smochinul este o „fellahă” — o țărăncă deja bine întărită, care nu are nevoie de cît de puțină îngrijire. Măslinul este însă o „bedawije” — o beduină, care și în locuri pustii și neumbrate, este încă destul de tare și capabilă de muncă.

În Ierusalim era vestit pentru culturile de măslin, așa numitul Muntele măslinilor, cu grădina Getsemani, care în traducere românească înseamnă „teasc de untdelemn“. Aceasta este grădina mult iubită și de Mintuitorul, Care foarte des venea aici să se roage și unde, de altfel, a și fost prins. Încă și astăzi sînt aici un număr de măslini foarte bătrîni, despre care tradiția spune că ar fi chiar din aceia sub care Domnul se ruga. Unii scriitori socot însă că, deși se poate ca acești pomi să fie cei mai vechi din țară, ar fi totuși greu de admis că ei să fie încă din acele timpuri, mai ales că se știe că, dela asediul și distrugerea Ierusalimului de către oștile lui Titus, nu a mai rămas în oraș și împrejurimi nici un copac netăiat.

În antichitate Palestina exporta untdelemn Tirului și Egiptului. Uleiul de măsline era întrebuințat mai întîi pentru mincare, apoi la sacrificii, la fabricarea mirului, la arderi, precum și pentru alinarea și vindecarea rănilor.

Măslinul este simbolul mindriei. După frunzele totdeauna verzi el închipuie nemurirea. Ramura de măslin e simbolul păcii, iar ramurile multe și stufoase sînt simbolul familiei numeroase.

Măslinul sălbatec sau aleastrul se numea în l. ebraică *Es semeu*, iar în botanică *Elaeagnus angustifolia*. Din fructele lui se scotea un ulei de calitate mult inferioară. Era însă mult prețuit pentru lemnul său fin și virtos, care se întrebuința la diferite lucrări. Astfel, din el au fost ciopliți heruvimii, ușile cornișele și stîlpii templului lui Solomon (I Regi, 6, 23, 31, 32, 33).

22. SMOCHINUL

(evr. *Teenah*; bot. *Ficus carica*)

Deși este o plantă de climă mediteraneană, smochinul sau ficul se cultivă și prin grădinile noastre din ce în ce mai mult, așa că este destul de bine cunoscut.

Face parte din familia celor mai nobili pomi cultivați în Palestina încă din timpuri foarte îndepărtate.

În locurile de origină el ajunge la înălțimea de 5—10 m. fiind foarte frunzos, este apreciat și pentru umbra pe care o oferă celor înferbințați de arșița zilelor de vară mediteraneană.

Prăpădirea smochinilor a jucat un mare rol în vestirile

profetice ale judecății lui Dumnezeu asupra lui Israil: „El va minca secerișul și plineă ta, pe fiii și pe fiicele tale, turmele și cirezile tale, via și smochinii tăi“ (Ier. 5, 17).

Trunchiul smochinilor este scurt, dar ramurile sînt lungi și împodobite de frunze mari, lobate, ca degetele unei mîini. Coaja lui este netedă, verde închis. Floarea de smochin este astfel dispusă că nu se poate vedea. De aceea se spune că smochinul face fructe fără să înflorească.

Tradiția creștină numește smochinul „pomul Sf. Fecioare“.

Frunzele de smochin sînt simbolul pocăinței, deoarece ele au fost întrebuințate ca primă îmbrăcăminte de către protopărinți, după ce și-au recunoscut păcatul (Gen. 3, 7). După dulceața sa, fructul de smochin este simbolul plăcerii: „Atunci copacii grăiră către smochin: „Vino tu și fii împărat peste noi!“ Dar smochinul le răspunse: „Să mă lipsesc eu oare de dulceața mea și de prea gustoasele mele roade, și să vin să mă leagăn peste copaci“ (Judec. 9, 10—11).

23. SICOMORUL

(evr. Șicma; bot. *Ficus sycomorus*; grecește *Sykamīros* sau *Sykomorus*)

„Și a răspuns Amos și a zis lui Amasia: Eu nu sînt proroc și nici ucenic de proroc, ci sînt cioban și cultivator de sicomare“ (Amos, 7, 14).

„Atunci el, alergînd înainte, s-a suit într-un sicomor ca să-l vază, că pe acolo avea să treacă“ (Lc. 19, 4).

Unele ediții ale Bibliei au tradus în loc de sicomor — dud Mai cunoscut este și sub numele de „smochin egiptean“ sau smochin sălbatec. Face parte din aceeași familie cu smochinul adevărat, numai că fructele nu-i sînt așa de arome, nici așa de sănătoase ca ale aceluia.

Ca înfățișare exterioară, precum și în ceea ce privește frunzele, sicomorul seamănă cu dudul. Trunchiul său este foarte noduros, de înălțime considerabilă (2—16 m), cu multe și întinse crengi, dispuse orizontal, care fac foarte multă umbră. Frunzele sînt de un verde frumos, în formă de inimă, iar pe partea inferioară păroase.

Pentru ca să se poată desvolta sicomorul are nevoie de foarte multă căldură, așa că în Palestina el nu crește decît în

văile adinci ale Iordanului, ale Chişonului, precum şi în şesul de pe coastă. Caracterizînd Ţara Sfîntă după arborii săi, Tal-mudul spune: Nota distinctivă a munţilor o formează terebin-tul, a văilor palmierul, iar al şesurilor adinci sicombrul.

Fructele acestui pom sînt asemenea smochinilor, dar nu se pot consuma în formă în care sînt din cauza sucului ce-l con-ţîn şi care este inecăcios. Pentru aceea, orientalii obişnuiesc să le zgîrie puţin coaja, spre a li se scurge o parte din suc, devenind prin această operaţie comestibile.

Lemnul arborelui este uşor dar foarte rezistent, aşa că el era întrebuinţat de evrei la edificii şi în lucrări de tîmplărie, iar de egipteni la facerea sicriilor.

Între ruinele din Heliopolis ar fi un astfel de arbore cu o circumferinţă de 26 picioare, dar nu mai înalt de 9, cu foarte puţine crăci verzi, dar despre care tradiţia spune că ar fi sicomorul sub care odinioară dreptul Iosif cu Sf. Fecioară şi pruncul Iisus, în fuga lor în Egipt, şi-au avut locuinţa.

24. FINICUL

(evr. Tamar; bot. *Phoenix dactylifera* L.)

„Şi au ajuns la Elim şi erau acolo douăsprezece izvoare cu apă şi şaptezeci de palmieri. Şi ei şi-au aşezat tabăra lângă apă“ (Eşire, 16, 27).

„A doua zi, mulţime de norod, care venise la praznic, auzind cum că Iisus vine în Ierusalim, luat-au stîlpări de finic şi au ieşit întru întîmpinarea lui şi strigau: Osana! Bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului, împăratul lui Israil (Ioan, 12, 12--18).

Curmalul sau finicul a fost, alături de viţa de vie, de smochin şi maslin, unul din copacii caracteristici Palestinei. Grecii şi romanii numeau mai adese ori această ţară Fenicia, ceea ce înseamnă „Ţara palmierilor“ dela cuvîntul grecesc „phoenix“ = palmier.

Curmalul creşte foarte uşor din seminţe, dar atunci este sălbatec şi de aceea se înmulţeşte mai bine prin butaşi. Cînd trunchiul s-a înălţat într-atît, încît frunzişul nu mai ajunge la pămînt, se atîrnă de frunze greutăţi sau chiar se tae, lucru care se continuă pînă în momentul în care pomul începe a

rodi, ceea ce foarte rar se întâmplă înainte ca el să atingă vîrsta de 15 ani. La 30 de ani curmalul este în deplinătatea puterii sale de rodire, menținînd această calitate timp de 70 de ani, după care începe să îmbătrînească, murind în jurul vîrstei de 200 ani. În acest timp el atinge înălțimea de 25 m, numai la vîrf avînd un buchet de 40—80 frunze în formă de pene, ce rămîn întotdeauna verzi.

În mijlocul arzătoarelor zile ale verii din țările unde el crește, cînd toți ceilalți pomi fructiferi își pierd frunzele și fructele, curmalul este de un verde mereu proaspăt, iar fructele i se coc încet. Ele cresc din coroana pomului în forma unui mare cîrchine. Un palmier dă pînă la 50 kg. curmale. Copiii taie cîrchinii și îi aruncă jos pe o pinză.

Curmalul intrunește în fructul lui dulceața smochinului, gustul acrișor al rodiei și răcoreala strugurelui. Aceste calități sînt încă ridicate prin faptul că fructele se pot conserva timp foarte îndelungat, cît și pentru că dintr-un palmier nu se pierde nimic, ci totul poate folosi începînd cu fructele și simburii lor și sfîrșind cu frunzele. Un proverb persan spune că el are atîtea întrebuintări cîte zile sînt într-un an. Astfel simburii sînt macinați spre a se stoarce ulei din ei, se dau spre hrană animalelor, sau sînt folosite de ferari în loc de cărbuni. Fructele ce nu se mănîncă sînt stoarse pentru vin. Tot un fel de vin curge timp de 10—14 zile și din coroana tăiată a copacului. Din frunze se fac rogojini, saci, funii, coșuri, scaune, sandale, etc.

Curmalii fac bogat pe orice arab, care nici nu-și poate închipui un trai mai îmbelșugat fără ei. Următoarea anecdotă este ilustrativă, un arab care a făcut o călătorie în Anglia, nu se mai sătura povestind, la întoarcerea acasă, despre minunățiile văzute la Londra. Dar, sfîrșea el povestea, în tot orașul și în întreagă țară, eu nu am putut vedea nici măcar un singur palmier. O, sărmană țară fără curmali, strigară cei ce-l ascultau, ne mai voind să știe apoi nimic despre ea. Credința arabilor este că finicul nu crește decît acolo unde stăpînește islamismul. Iar despre nevoia curmalului după apă și căldură, ei zic că „această“ regină a oazelor își scaldă picioarele în apă, iar creștelul în focul cerului.

La vechii ebrei, precum rodiul era simbolul bogatelor da-

ruri și haruri ale lui Dumnezeu, curmalul sau finicul era simbolul abundenței, al plinătății puterilor și al frumuseții.

Avind în vedere deosebitele calități, cu numele acestui palmier atît de iubit, se însemnau multe fiice din Israel: Tamar, Tamara. Dreptii cu el sînt asemănați: „Dreptul ca finicul va înflori“ (Ps. 92, 13). Arabii îl mai numesc și „sora oamenilor“.

În creștinism înălțimea lui simbolizează învingerea asupra morții la care nimeni n-a putut ajunge afară de Mintuitorul. Ramurile totdeauna verzi, înseamnă că această învingere va fi veșnică, iar împărăția Domnului nostru Iisus Hristos nu va avea sfîrșit.

Ramura de finic este semnul morților, ca simbol că ei au învins patimile și moartea.

25. MANDRAGORA

(evr. Dudaïm; bot. *Mandragora officinarum*, *Atropa mandragora*, *Mandragora vernalis* Bertol)

„Și Ruben s-a dus la cîmp la secerișul griului și a găsit merișoare de mandragoră și le-a adus mamei sale Lia. Atunci Rahila a zis către Lia: „Dă-mi te rog din mandragorele aduse de fiul tău!“ (Fac. 30, 14).

În textul citat se socotește că este vorba despre planta *Atropa mandragora*, care este foarte răspîdită în Palestina.

Frunzele ei au aproape 25 cm. lungime, de un verde închis, încrețite și cu marginile ondulate. Rădăcina este dreaptă, groasă și lungă de peste 1 m. În afară ea are culoare brună-cenușie, iar înlăuntru roșie, cu miros neplăcut, respingător, fiind și otrăvitoare. Florile sînt roșii sau albe, iar fructul este o boabă galbenă de mărimea unei nuci, care are proprietăți adormitoare, fiind întrebuințat în antichitate ca stimulent, precum și ca leac contra sterilității.

Mandragoarele sînt simbolul frumuseții și al amăgirii. Simbolul iubirii și al fericirii.

26. CHIPAROSUL

(evr. beres, gopher; bot. *Cupressus sempervireus* L.)

În nenumerate locuri și cu deosebite ocazii, Sf. Scriptură amintește despre acest arbore pururea verde, răspîdit din regiunea mediteraneană pînă în Japonia și America.

Chiparosul sau chiparisul este un arbore rășinos din clasa coniferelor. Crește înalt de 10—13 m., svelt, cu coroană piramidală și cu frunzele scâmoșate de un verde închis. Inflorește în februarie și martie, fructul fiind un glob alungit, lemnos, format din 4—6 bractee, sub care se află mai multe semințe. Lemnul chiparosului, de culoare galben-roșiatică, este mirositor și nu putrezește, calitate care a făcut ca el să fie întrebuințat în lucrările la care erau necesare materiale deosebit de rezistente. De ex. edificii, sarcofage, corăbii, etc. Prima amintire ce se poate face, de altfel, în Sf. Scriptură, este cu ocazia poruncii dată de Dumnezeu lui Noe de a-și construi arca: „Fă-ți corabia din lemn de chiparos...” (Fac. 6, 14).

Mirosul balsamic al chiparosului este tot atât de plăcut pe cât este și de sănătos, iar înfățișarea sa sărbătorească a făcut ca, în orient, el să fie sădit mai ales în cimitire, simbolizând viața veșnică. Tot așa însă el este și simbolul morții, deoarece, odată retezat, nu mai odrăslește. După calitatea de a nu putrezi și de a nu-i cădea frunza, cu el se aseamnă dreptii lui Dumnezeu, cari sînt în veșnică fericire. La egipteni chiparosul era chipul întristării, iar la vechii greci, eroii căzuți în luptă aveau dreptul să fie înmormîțați în sicrie de chiparos.

27. CEDRUL

(evr. Ereș; bot. Cedrus Libani)

„Și eu am gonit pe Amoreu dela fața lor, a căruia înălțime era ca înălțimea cedrului...” (Amos, 2, 9).

„Că ziua Domnului Savaot peste tot semețul și trufașul și peste tot cel înalt și măreț și se vor smeri. Și peste tot chedrul Libanului cel înalt și ridicat...” (Isaia, 2, 12—13).

Cedrul este mîndria Libanului și cel mai tare și mai mare dintre toți copacii țării sfinte și nenumărate sînt locurile din Sf. Scriptură în care el este pomenit.

Apartine familiei coniferelor, adică se aseamănă cu bradul și pinul. Ramurile cedrului sînt întinse orizontal, au frunzele ca niște ace, iar fructele forma de conuri drepte. Cedrul este un uriaș al regnului vegetal, deoarece tulpina lui poate ajunge chiar și la 13 m. în circumferință.

În timpurile vechi el creștea în păduri mari pe munți

Liban, dar din cauză că tăierea lui s-a făcut fără nici-o grijă și măsură, astăzi n-au rămas de cit puține exemplare. Despre unele din acestea se spune că ar fi fost chiar martori cind lucrătorii regelui Hiram doborau pe ceilalți frați ai lor spre ai trimite regelui Solomon, pentru templul din Ierusalim. Palatul lui David ca și templul lui Zerubabel au fost făcuți tot din lemn de cedru.

Lemnul de cedru este de culoare galbenă cu vine roșiatice. De aceea și pentru deosebita lui tărie și netezime, precum și pentru faptul că nu putrezește și nici nu poate fi atacat de viermi, el a fost mult căutat ca lemn de construcție. Și tot pentru trăinicia sa, el a fost considerat a fi simbolul puterii, al nemuririi, al mindriei și măririi.

NOTE

Pr. V. Aga, Simbolica biblică și creștină, Timișoara, 1935.

Dr. Badea Cireșanu, Tezaurul liturgic, t. II. Buc., 1911.

Diac. Dr. Chialda, Sacrificiile V. T., Caransebeș, 1911.

Acad. R.P.R., Dicționarul limbii române moderne, Buc. 1958.

Dr. C. Diaconovich, Enciclopedia română, Sibiu, 1898.

Farmacopeea română, ed. V-a, Buc, 1943.

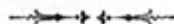
Ad. Kinzler, Biblische Naturgeschichte, Calv. n. Stuttgart, 1884.

Dr. M. Novack, Lehrbuch der Hebräischen Archeologie, B. T. Freiburg i. B. u. Leipzig, 1894.

Dr. M. H. Schmidt, Naturgeschichte für das Volk, Frankfurt a. M., 1871.

Dr. V. Tarnavski, Arheologia biblică, Cernăuți, 1930.

Pr. Gh. GEȚIA

Episcopul Iosif

AL MEDIEI, SEVERINULUI ȘI CARANSEBEȘULUI
(—1596—1618—1628)

— Legăturile cu Rîmnicul. Mănăstirea Mrăcunea.
Mihai Viteazul în Banat —

I.

Al 12-lea și ultimul episcop (cunoscut din secolele XIV—XVII-lea) al Mehadiei = Mediei pron. Mediia), Vlădica Iosif administrează, între anii 1612—1618, și vacanta episcopie a Caransebeșului. În *Pomelnicul* vechi de la Caransebeș, figurează „alu Mediia și prăstă Caransăbeș și prăstă tot Severinul, dăla 1618 să mută la Caransăbeș“.

Ca înaintași are la Mediia pe episcopul *Pamfilie* (†1560) — care avea jurisdicție peste Mediia și Caransebeș —, iar la Caransebeș pe vlădica *Simeon* (†1612), venit de la Virșeț.

Nu cunoaștem motivele care determină pe vlădica Iosif să-și părăsească scaunul vechiu de la Mediia. În scrisoarea sa de la 29 iunie 1618, „episcopul Iosif din Mediia“ a „scris către iguminu Atanasie, ca să rînduiască toate pră Sf. Ilie, că vine la Caransăbeș“. Egumenul este îndrumat să cheme „nobilii și chinejii și norodul la primirea Episcopului. Și să facă înțelegerea pră cum or scris castelanii în numele obștei (universității) nobililor și chinejilor. Și toate așa să vor face cum or cerut ei“.

Instalarea vlădichii Iosif la Caransebeș, la 20 iulie 1618, se face în același cadru sărbătoresc și cu aceleași tradiționale ceremonii religioase și naționale, cu participarea clerului și poporului, în frunte cu conducătorii lui politici și administrativi.

Prin transferarea episcopului Iosif la Caransebeș, străvechea episcopie a Mediei (=Ad Mediam) își încheie istorica ei existență, poate milenară, cu începuturi probabile în epoca lui *Justinian I* (527—565). *Restitutor Daciarum*.

În corespondența purtată de vlădica Iosif cu egumenul Atanasie al mănăstirii sf. Gheorghe din Caransebeș, se oglindește activitatea de bun organizator și chivernisitor al eparhiei, de care a dat dovadă noul episcop. Nevoile multiple, ca și sarcinile de tot felul, cărora trebuie să le facă față, îl determină să ia măsuri și de ordin gospodăresc.

Astfel, la 20 iulie 1622 „iguminu Atanasie scris lu episcopu Iosif în Caransăbeș, că a orînduit toate cu prota *Isaia* în Logoj și s-o înțăles cu Banu dăspră averea episcopoească, prăcum o pohtuit episcopu, și bună înțălegere o rămas întră Banu și Prota“.

La 15 august aceleași egumen a „scris lu episcopu *Iosif* la Caransăbeș, că au orînduit toate treburile cu popii pînă la Făget și o astrîns banii episcopești și trămite 175 galbeni cu fratele *Teofil*“.

La sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului sau la Sîntă Măria Mare, același an, egumenul *Atanasie* a „scris lu episcopu *Iosif* în Caransăbeș, că o orînduit toate trăburile cu popii pînă la Margina, și trămite banii episcopești pră fratele *Isaia* 143 galbini. Iară pră popa *Lațcu* din *Rominești* l-o mutat la *Țăla*, c-așa o vrut el“.

Egumenul *Atanasie* se vede că a îndeplinit și funcțiunea administrativă de Vicar și consilier al episcopului, pe care l-a ajutat la organizarea și conducerea administrativă a eparhiei.

II.

Ajuns la adînci bătrînețe, pierzîndu-și vederea, vlădica Iosif se retrace la mănăstirea *Mrăcunea*, ctitoria familiei și a sa personală, de unde, la 8 noiembrie 1627, trimite ultima sa *scrisoare pastorală*, adresată credincioșilor săi de toate categoriile sociale.

Vlădica Iosif se întitulează: „*Kyr Iosif ot Mediia, cu mila lui Dumnezeu episcop a tot Mediia și Severin*“. Prin *Severin* înțelege *Caransebeșul*, eparhia care cuprinde o bună parte din teritoriul Banatului Severinului. După mutarea în Ardeal la 1479 a ultimului

Mitropolii al Severinului, *Kyr Daniil*, episcopul sufragan al Mediei și-a luat titlul și „de Severin“, recunoscînd, după 1508, jurisdicția „arhiepiscopului“ de la Rîmnic, ce se considera succesor legitim al Mitropolitului Severinului, bejenit din cauza fatalităților istorice.

Adresîndu-se tuturor credincioșilor, „lu toți orduri (nobili), chineji și gloată (popor) și lu proți (proto-popi) și toți popii, precum arhiepiscop (ul) Rîmnicului (a) (h)otărît“, Kyr Iosif le face cunoscut că „bătrîneți m-a agiuns, nu pot umbla, ochi(i) m-au lăsat, pierdut vederea, am lăsat scamnul în grija *Arhiepiscopului*, eu m-am așezat la mănăstirea *Mrăcunea*, cea ctitorită de Măria Sa Banul *Nicola Girlișteanu*, cu soția sa *Anca* și fica lor *Irina*, Bănășița lui *Ubul*, cu fica lor *Nasta*, la anul 7031 (1523), și împodobită nouă dă omilit eu episcop, cu frate meu *Gheorghe Zăcan*, strănepot *Nastei*, la an 7120 (1612) ...“

În continuare, vlădica Iosif (Zăcan) înșiră daniile făcute, mănăstirii *Mrăcunea*, de dînsul împreună cu fratele său *Gheorghe*: sesia *Lățconi*, pruniștea *Oraviții* și „sesia moștenită la moartea lu *Gheorghe* fără copii, cu tot *Bogdanii* și *Valea Mare*, pră veci să fie a Mănăstirii și nimeni dîn neamuri sau alții să nu strice voia mea, să rămînă pe veci așa, și Mănăstirea să aibe tot folosul, ca averea ei, și Banul (Severinului, acum al Caransebeșului și Logojudului) și orduri(le) să nu careva să strice astă voe și lăsare a mea“.

După ce face aceste categorice dispoziții testamentare, care ni-l înfățișează pe Kyr Iosif așa cum a fost, plin de rîvnă sfîntă pentru neam și biserică, invocă harul Celui de sus: „Și Dumnezeu să dăzleage pră robul său Iosif și să-l astruce cu mila lui în veci. Amin“.

Scrisoarea o datează „v leato 7136 la Sfinții Arhanghelii Mihail și Gavril“, din care, după cronologia sau era constantinopolitană, scăzînd 5509 pentru intervalul dintre 1 septembrie și 31 decembrie ne dă anul 1627. Autorii *Pomealnicului* din Caransebeș, avînd la

îndemînă această scrisoare, au scăzut numai 5508, și așa au ajuns probabil la anul 1628, socotit ca an al morții episcopului Iosif, — dacă nu cumva vor fi avut și alte mărturii, pe baza cărora și-au putut formula convingerea că într-adevăr Kyr Iosif a murit la anul 1628.

Considerînd vîrsta vlădichii Iosif, pare și mai mult probabil că el este episcopul căruia la 1596 i se adresează egumenul mănăstirii Partoș. La acea dată (la 1596) singurul episcop bănățean rămas în viață, după dezastrul de la Becicherecul-Mare, din 1594, era cel de la Medii, — toți ceilalți vlădici bănățeni, în frunte cu mitropolitul *Teodor* al Timișorii, fiind morți, scaunele lor erau vacante: „Scamn vădov dela vlădica Doțian și Teodor al Temișvarei. Nice Lipa n-are, vlădica mort“, — scrie egumenul Pamfilie de la Partoș.

III.

Ca și colegul și înaintașul său *Procopie* (1599—1610) de la Caransebeș, amîndoi sufragani ai Arhiepiscopului Rîmnicului Noul Severin, Kyr Iosif a trăit măreția clipelor de mîndrie națională, prilejuite de epocalele evenimente create de răsunătoarele învingeri ale lui *Mihai Viteazul*, Domn și al Banatului Caransebeșului și Logojului.

Încă din primul an al domniei sale, marele Voevod a ajutat pe Bănățeni să scuture trecător jugul osmanliilor. Prezența lui la Vîrșeț, la 1594, în mijlocul răsculaților romîni, de sub conducerea mitropolitului *Teodor* al Timișorii, și a episcopului *Doțian* al Caransebeșului, este o realitate istorică, nesubliniată îndeajuns pînă acum.

„*Vrem să vestim pe Domnia Ta* (pe Moise Székelyi) *că a venit între noi Mihaiu Voievodul și ne a găsit adunați în tabără, vreo mie*“ — „Ezt akarok Kegyelmednek tudtára adni, hogy jöve közinkbe Vayda Mihály és együtt találta bennünket táborba, ugy mint ezeren“, — scriu răsculații romîni de la Vîrșeț.

Legăturile cu Rîmnicul și desigur și cu bănia

Craiovei, i-au dat posibilitate episcopului Iosif să fie la curent cu tot ceea ce se petrece, se făurește și se crează acolo, în țara liberă, pe plan cultural, bisericesc, politic și național.

Favorizați de autonomia largă de care se bucura Banatul Caransebeșului și Logojului în cadrul principatului Transilvaniei, ierarhii bănățeni de la Caransebeș și Media au fost scutiți de convulsiiunile, de frământările și persecuțiile ce-au urmat în Ardeal după căderea providențialului Domn Mihai pe Cîmpia Turzii.

Hotărârile Dietei de la *Létzfalva* din octombrie 1600, ce a urmat după nenorocirea de la Mirislău: „*Fiindcă stricăciunea și primejdia noastră de acum s-a urzit în cele două țări românești... nici popă românesc să nu poată intra în Ardeal niciodată din cele două țări române. Iară călugării cu totul să fie izgoșiți din toată țara, de va intra vreunul contra acestei hotăriri, să fie prins și despoiat oriunde*”, — n-au atins Biserica din Banat, cu totul independentă de cea a Ardealului, deși urmașii vlădichii *Marcu* (1587—1590) al Caransebeșului au recunoscut, din cauza împrejurărilor politice schimbate, jurisdicția Mitropolitului român al Bălgradului (Albei Iulii).

La adăpostul acestei autonomii, Banatul a fost mai puțin sguduit de dese schimbări de domni, care s-au perindat la cîrma Transilvaniei, după decapitarea, prin oamenii lui *Basta*, a lui Mihai Viteazul.

Dună trecătoarele domnii ale lui *Sigismund Báthori* (1601—1602), *Moise Székely* (1603), *Ștefan Bocskay* (1604—1606), *Sigismund Rákoczy* (1606—1608), — între care trebuie socotit și regimul militar și abuziv al comisarilor împărătești în frunte cu generalul asasin *Basta* —, a urmat domnia singeroasă a lui *Gabriel Báthori* (1608—1613) „Domnul Ungurilor, om foarte fără de rușine și lacom de sînge... ridicîndu-se pe neașteptate contra noastră, prădă toată țara Ungrovlahilor (Romînilor)... și cite ticăloși și văr-

sări de sînge și profanări de biserici și jafuri de mănăstiri . . .” a făcut el în iarna anului 1610, cînd porni — cum scrie *Matei al Mirelor* — campania ce-a durat 3 luni pe pămîntul Munteniei, pentru a-și realiza aspirațiile la scaunul Țării Romînești.

IV.

Vlădica *Iosif ot Mediia* a fost martor și al unei alte încercări de a se reedita, pe alt plan, marea operă a lui Mihai Viteazul, venită de astădată din partea succesorului lui Gavril Báthori, calvinul *Gabriel Bethlen* (1613—1629).

Rîvnind tronul Daciei și militînd spre a ajunge rege al Daciei, noul principe maghiar transilvan preconiza o *Dacie protestantă*, la realizarea căreia a solicitat sprijinul patriarhului ecumenic *Chiril Lucaris* al Constantinopolului.

Răspunsul categoric negativ al patriarhului ecumenic, care a vizitat și Țările romîne, a spulberat visurile nebunești ale acestui principe calvin, care pe căi piezișe voia să smulgă din inima Romînilor credincioși comoara legii străbune ortodoxe. Patriarhul, bănuind de simpatii față de calvinism, luînd apărarea Romînilor ardeleni, considerați ca unii ce „nu au nici un fel de religie” — după cum scria Bethlen —, răspunzînd principelui îi scrie că, dacă i-ar da într-un fel oarecare concursul pentru „convertirea” Romînilor, ar „săvîrși un păcat, pe care nu ni l-ar putea șterge toate chinurile iadului”. Făcînd abstracție de rezistența, de turburarea și marea întăritare a sufletelor, ce s-ar produce printr-o astfel de încercare, patriarhul Chiril avertizează pe principele Bethlen în chipul următor: „Dară pentru a putea îndeplini aceasta în mod norocos și pacinic, înainte de toate ar trebui ruptă *legătura de sînge* și de simțiri care trăiește, deși în mod *tainic*, dar cu atît mai puternic, între Romîni din Țara Transilvaniei și între locuitorii țării Munteniei și Moldovei. La aceasta, de bună seamă, dacă nu cu

arma, cel puțin prin îndemnuri tainice vor pune piedici“.

Printre cei ce au lucrat ca „legătura de sînge și simțiri“ să trăiască în mod tainic, dar puternic, în inima Romînilor bănățeni și ca această legătură cu frații de dincolo de Vîrciorova și de Milcov să se afirme viguros, a fost desigur și vlădica Iosif al Mediei și Severinului-Caransebeșului. Prin restaurarea și prin împodobirea mănăstirii Mrăcunea, el a ținut să-și afirme dorința și voința sa de a călca pe urmele marilor săi înaintași, punînd la îndemîna Romînilor credincioși bănățeni instrumentul spiritual, care să întărească și să cimenteze și mai mult „legătura de sînge și de simțiri“ cu frații din celelalte Țări Romînești nord- și sud-dunărene, libere ori subjugate.

În scrisoarea din 20 noiembrie 1628, egumenul mănăstirii Mrăcunea, scrie egumenului Atanasie, „alu mănăstirea Sf. Gheorghe din Caransăbeș, dăspră moartea episcopa Iosif alu Caransăbeș, care s-o așezat (în mănăstirea Mrăcunea) ș-o făcut lăsămînt (testament) prîntu (pentru) sf. mănăstire Mrăcunea în zioa dă Sf. Arhangheli Mihail și Gavril, și-a cincia zi o murit și s-o îngropat în besereca sf. mănăstiri alături de ctitori“.

Pe baza acestei scrisori, *Pomealnicul* vechi de la Caransebeș înregistrează astfel sfîrșitul vlădichii Iosif: „Iară la ani 1628 să rătrage la mănăstirea Mrăcunea dă boală și bătrîneță și neputință și au murit la 5 zile după ce au ajuns la Mrăcunea și au fost îngropat acolo“.

Prot. Dr. GH. COTOȘMAN
Vicar arhiepiscopesc

BIBLIOGRAFIE

1. Cotoșman Gh., *Episcopia Caransebeșului pînă în pragul sec. XIX-lea*. Caransebeș, 1941.

2. Crăciun Ioachim, *Știri despre episcopii Ioan Cernea al Vadului, Teodor al Verșeșului și Sava al Inăului la cronicarul ardelean Ștefan Szamosközy*, în *Inchinare lui Nicolae Iorga*, Cluj, 1931.
3. Drăgălina Patriciu, *Din istoria Banatului Severin*, II. Caransebeș, 1900.
4. Iorga Nicolae, *Istoria Românilor*, V. Vitejii. București, 1937.
5. Iorga Nicolae, *Istoria Bisericii românești și a vieții religioase a românilor*. I. ed. II. Vălenii de Munte, 1908.
6. Lupaș Ioan, *Documente istorice transilvane*. I.
8. Viasiu-Lupaș Marina, *Aspecte din Istoria Transilvaniei*. Sibiu, 1945.
9. Pamfilie, *Protocolul actelor Sf. Episcopii a Caransebeșului și Verșeșului*, mss., Srediștea Mică, 1755.
10. Pesty Frigyes, *A szörényi bánság és Szörény vármegye története*. I, Budapest, 1877.
11. Popovici Gheorghe, *Istoria Românilor bănățeni*. Lugoj, 1904.
12. Makkai Ladislás, *Histoire de Transylvanie*, Paris, 1946.
13. Sirbu Ion, *Istoria lui Mihai-Vodă Viteazul*. București, 1904.
14. Schwicher H. J., *Geschichte des Temeser Banats*. ed. II, Pest, 1872.
15. Udra Domaschin și Iromonaca Ion, *Pomealnicu alu Mitropoliei și Episcopi din Țara Banatului*, mss., Caransebeș, 1696.
16. Veress Andrei, *Documente*. IV, București, 1938.

Implinirea a 500 de ani de la înființarea orașului București

de PETRE Ș. NASTUREL

și PANAIT I. PANAIT

Sărbătorim anul acesta în toată țara cei cinci sute de ani de vechime dovedită a orașului București. Aceasta nu înseamnă nici că vechea cetate de pe malurile Dimboviței a fost întemeiată în 1459 și nici că ea este capitala țării Muntenesti încă din acel an. O întâmplare ne-a păstrat un hrisov de la voievodul Țării Românești Vlad Țepeș scris slavonește „vă grad București“ adică în cetatea București la 20 septembrie ale anului 1459. Acest hrisov mărturisește astfel dincolo de veacuri că în a doua jumătate a veacului al XV-lea făceau Bucureștii.

Despre întemeierea Bucureștilor s-au scris multe. Astfel un călător turc care a văzut orașul București pe la 1664—66 Evlia Celebi ne-a lăsat știri unde istoria adevărată se împletește uneori cu povești scoase parcă din Halima.

Asemenea scorniri sînt departe de a avea farmecul a ceea ce bucureștenii de odinioară spuneau despre obirșia orașului: cîndva ar fi venit cu turmele de oi un cioban cu numele Bucur și poposind pe malul apei Dimbovița și sălășiuind acolo înființă o mică așezare cu o bisericuță purtîndu-i numele. În 1953 cercetări arheologice au dovedit însă, că așa zisa biserică Bucur a fost clădită prin veacul al XVIII-lea, că nu a mai fost alta înainte vreme în acel loc, și că ea a fost de fapt paraclisul cimitirului învecinatei minăstiri Radu Vodă (Sf. mîn. Sf. Troiță veacul al XVI-lea). Scriitorul Pelimon ne-a lăsat un roman întreg de cîteva sute de pagini, în care un Bucur fiul lui Laie Vodă, întemeiază Bucureștii, după unele vitejii împotriva tătarilor.

Sînt istorici care au crezut că se poate vorbi de București încă din veacul al XIV-lea. Cronica latinească a lui Ioan de Kükülö știe de Dragomir pircălabul cetății Dimboviței care a înfrînt oastea maghiară în 1368.

În aceeași cetate la anul 1397 Stibar voievodul Ardealului l-a luat prins pe Vlad Vodă care fusese înscăunat domn al Țării Românești de către oștile otomane în locul neînfricatului lor vrăjmaș Mircea cel Bătrîn. Dar cercetări mai noi au izbutit să arate că această cetate de Dimbovița se afla în susul riului Dimbovița pe la Rucăr și Bran, undeva la hotarul dintre Ardeal și Țara Muntenească. Prin urmare nu poate fi vorba de București.

Dar în cetate de Dimbovița sînt întocmite cîteva scrisori latinești ale lui Vlad Țepeș către brașoveni. Istoricii socot că de data aceasta este vorba de București. Și într-adevăr, la 1473, letopisețele Moldovei istorisesc despre cucerirea cetății Dimboviței, orașul de scaun (capitală am spune azi) al lui Radu cel Frumos, de către Ștefan cel Mare. Că cetatea Dimbovița este acum orașul București, nu mai încapе îndoială, căci Radu cel Frumos nu a stat în vechile capitale ale Țării Românești, ci la București, iar un hrisov al lui din 14 octombrie 1465 spune că este scris „în cetatea de scaun a domniei mele București“.

Prin urmare, Bucureștii au ajuns repede capitală, după septembrie 1459 și înainte de octombrie 1465. Ei nu au fost însă de atunci singurul oraș de scaun al Munteniei. În veacul al XIV-lea după întemeierea statului feudal muntean, cetatea Argeșului (viitoarea Curte de Argeș) este capitală. Arsă de craiul ungar Carol Robert în 1330, în ajunul prăpădului oastei sale la Posada, este înlocuită cu Cîmpulungul, unde au domnit și s-au îngropat Basarab cel Mare și Nicolae Alexandru voievod. Vlaicu Vodă s-a întors la Argeș, unde urmașii lui — mai ales Mircea cel Mare — și-au avut orașul de scaun. Mihail I, cu care tatăl său Mircea a împărțit o parte din domnie, a stat la Tirgoviște pe la 1414. De atunci acest oraș este în fruntea celorlalte din țară, chiar sub Vlad Țepeș.

Creșterea apăsătoare a jugului turcesc asupra economiei și politicii Țării Românești este una din pricinile care au ridicat Bucureștii în dauna celorlalte orașe de scaun. Așezarea se afla într-adevăr aproape de Dunăre — hotarul dintre Țara Turcească și Țara Românească. Otomanii stăpîneau chiar Giurgiu și Turnul încă din 1417, pe malul cel stîng al Dunării. La București se încrucișau nu numai drumurile străbătînd țara în lung

și în lat, ci și căile mari ale comerțului dintre lumea Balcanică, Ardeal, Europa de mijloc, Moldova și nemărginitele pământuri rusești. În sfârșit, cingătoarea de lacuri și mlaștini care înconjurau Bucureștii, dădeau orașului multă siguranță la vremi de restriște.

Cind Țepeș a hotărât să înalțe pe malul Dimboviței de jos o nouă cetate, el a ales o ridicătură deasupra apei și în apropierea unei așezări — să fi fost un tirg ori un sat, nu se știe — care se chema desigur București. Cetatea domnească a dat atunci imbold dezvoltării acestor București care s-au întins în spre cetate, dându-i chiar numele lor. Treptat Bucureștii au crescut prin alipirea unor sățuce vecine, poate chiar mai vechi. Săpăturile arheologice care din 1953 se desfășoară sistematic pe tot cuprinsul orașului de azi au scos la iveală în multe locuri, numeroase urme de viață pe la sfârșitul veacului al XIV-lea și din cel următor. De altfel însăși așezarea Bucureștilor a fost încă din străvechime locuită de oameni. Rădăcini și cuțite de piatră fac dovadă că omul paleolitic nu a ocolit locul viitorului oraș. Epoca bronzului și iniția epocă a fierului (prin veacurile al XVIII- -VI î. e. n.) au lăsat și ele unelte și vase caracteristice. Locuințe geto-dacice au fost descoperite pe dealurile de la Radu Vodă și Mihai Vodă. Se cunosc și urme ale mișcării popoarelor — sarmați, goti, huni, bulgari, maghiari — răspândite pe veacurile IV—XI ale erei noastre. Pe dealul de la Mihai Vodă sînt mărturii lăsate de locuitorii băstinași, strărominii din veacurile XII—XIII. Uriașii mamuți păroși, zimbrii și bourii sălbatici, sălbatic încornorați, sălbăticiuni de tot soiul trăiau și ei în părțile Bucureștilor în vremile cele de demult. Ei au fost treptat înlăturați de oameni care prin muncă dirză și singerindă și-au lărgit mereu stăpînirile în dauna pădurilor dese unde aceste dihanii își aveau vizuinile lor.

Dar să ne întoarcem la Vlad Țepeș. Meșteșugurile s-au dezvoltat și înmulțit pentru a putea răspunde atunci la nevoile noii cetăți unde îi plăcea ctitorului să poposească. Neguțătorii se opreau și ei acolo spre a-și desface mărfurile. În asemenea împrejurări nu este de mirare că după cîțiva ani, la 1465, Bucureștii înlăturară Tirgoviștea ca oraș de scaun al Țării Românești. Dar voivodul nu mai era Țepeș, dușmanul cotropitorilor

Hrisovul slăvonesc de la Vlad Țepeș din 20 septembrie 1459, unde apare pentru întâia oară în istorie numele Bucureștilor.

lor, ci Radu cel Frumos, prietenul sultanului Mahomed al II-lea și viitorul socru fără de voie al lui Ștefan cel Mare. De atunci se obișnuiește ca domnii munteni înscăunați de turci sau plecați lor să șadă la București, în apropierea pașei Giurgiului de la care ei pot primi ajutor grabnic și la care îi aștepta oricând un adăpost. În schimb voievozii care vor să scuture jugul turcesc sau să se arate mai stăpîni în țară la ei aleg Tirgo-

viște ca oraș de scaun: acolo sprijinul ardelenilor le este mai la îndemină sau la nevoie ei pot fugi în bejenie peste munte.

Cetatea București nu a întârziat să fie bătută de război. La 23 noiembrie 1473 Ștefan cel Mare o cuceri, prinzând o pradă bogată, iar ostașii lui se deteră trei zile „veseliei” spune letopisețul, cu alte cuvinte jefuind orașul. Iar la 13 noiembrie 1476 Ștefan Báthory, voievodul Ardealului, intră în București după cinci zile de luptă, înscăunându-l iarăși domn pe Tepeș.

Rănile orașului le-a oblojit în curînd Basarab cel Tânăr zis și Tepeșuș. El a făcut din nou cetatea, care cuprindea curtea domnească și o biserică.

Încet, încet, Bucureștii s-au dezvoltat, cu toate luptele dintre domnii și domnișorii care se iveau mereu, peste tot, în țară, la Țarigrad, în orașele săsești, la curtea voievodului ardelean sau a domnului Moldovei. Pe la mijlocul veacului al XVI-lea Mircea Ciobanul hotărînici cu cruci de hotar marginile orașului pe care la 1545 l-a înconjurat cu pari de stejar. Tot el a clădit noua biserică domnească Buna Vestire (cunoscută de bucureștenii mai noi sub numele de Sf. Anton), care este acum cel mai vechi monument istoric din oraș. Dar la 1554 turcii veniți să-l așeze domn pe Pătrașcu Vodă deteră foc Bucureștilor. Dar orașul s-a ridicat din cenușă. Călători străini vorbesc în 1574 de porțile orașului și de curtea domnească care sînt bine întărite.

În veacul al XV-lea Bucureștii au fost cîrmuiți de un pîrcălab și de marele vornic. În a doua jumătate a veacului următor, vedem însă cum tirgul este sub oblăduirea unui județ (primar) ajutat de un sfat de 12 pîrgari, după pilda orașelor ardelenesti și moldovenesti. Știri răslețe spicuite în scrierile unor călători străini și în unele zapise și hrisove de demult ne ajută să ne închipuim înfățișarea Bucureștilor. Ei arătau ca un mare sat, cu case multe și mici înecate de verdeța copacilor și livezilor, printre care se iveau ici pe colo curți boierești și mînăstiri, unele din piatră ca și curtea domnească. Prăvăliile și dughenile erau strînse în apropierea acesteia din urmă într-un bazar, cuvînt turcesc ce înseamnă tirg. Mulți dintre neguțatori erau greci și turci. Unele uliți erau podite cu birne de lemn. Cîteva poduri uneau între ele malurile Dimboviței. Clădirile erau, după însemnătatea lor, acoperite cu stuf, cu paie sau cu

olane. Arareori tablă de plumb, foarte grea și costisitoare se folosea la învelirea unor biserici mai bogate. La București se întâlneau fel de fel de meseriași și meșteșugari — cojocari, măcelari, zidari, zugravi, cizmari, miedari, potcovari, săbieri, arcași, bărbieri, etc. —. Cetatea era străjuită de fustași, de doboranți și de pușcași.

Documentele, foarte puține la număr, care s-au păstrat cu privire la viața orășenească dau de gândit că sub orînduirea feudală de atunci și de mai târziu au fost conflicte sociale. Țiganii robi treceau din stăpîni în stăpîni, ajungînd adesea să crească zestrea mănăstirilor. Boierii răscumpărau oameni osîndiți la moarte, făcîndu-i astfel robi și mărînd mina de lucru în slujba lor. Boierimea își dezvoltă mereu stăpînirea de bunuri nemișcătoare, cumpărînd case, prăvălii, locuri, vii, etc. din care scoteau venituri mari. Cumpărăturile de acest soi aveau însă nevoie de învoiala vecinilor și de întărirea județului și uneori a voievodului. Închinările de moșii și de minăstiri în folosul clerului grecesc scoteau din țară bogății nu puține. În sfîrșit, birurile grele și haraciul care se plătea Porții otomane apăsau norodul bucureștean ca și pe cel din întreaga țară. Cărmătarii turci și de alt neam, storceau și ei singele și nădușeala oamenilor de orice stare. De aceea, într-o zi din luna noiembrie 1594, Mihai Vodă Viteazul a strîns la un loc pe toți neguțătorii turci și pe ienicerii din București sub cuvînt de a le plăti datoriile. Și le a plătit pe loc cu ghiulele de tun slobozite în casele vistierului cărora le și dăde foc. Acesta a fost semnul luptei contra împilării turcești. Marele vizir Sinan pașa deși a fost bătut la Călugăreni, a izbutit să pătrundă în țară. Înainte de a-și părăsi orașul de scaun, Mihai porunci în august 1595 ostașilor săi să jefuiască Bucureștii. Turcii intrară în orașul părăsit printr-un pod făcut de ei anume și întăriră Bucureștii, minăstirea Sf. Troiță fiind prefăcută în cetățuie iar biserica ei în geamie.

Peste puțină vreme, Mihai Viteazul alungă pe năvălitori din Tirgoviște și coborî fulgerător în spre București. Era în noiembrie 1595. Sinan vîzîndu-se nevoit a se adăposti în Giurgiu, arse orașul în întregime, dînd foc caselor, bisericilor, curților boierești și grădinilor.

Nimicirea Bucureștilor ridică iarăși orașul Tirgoviște care ajunse din nou scaunul domniei.

Dar munca dirză a bucureștenilor — țirgoveți, neguțători, meseriași — sprijiniți de un număr de boieri și de egumeni ale căror interese economice erau legate de refacerea orașului distrus a înălțat la loc Bucureștii. Pe la 1620 domnia se mută din nou pe malul Dimboviței. Totuși de acum înainte nu toți voievozii vor rămânea în București. Astfel, Matei Basarab șade în acest oraș la începutul domniei lui, iar pe urmă se duce la Tirgoviște unde și moare. Cînd el era în fruntea boierilor de țară hotărîți a alunga pe streinii așezați în dregătoriile înalte ale domniei, o luptă se dădu la marginea Bucureștilor între aceștia și oastea lui Leon Vodă Tomșa, la 23 august 1631, lingă locul unde s-a ridicat după aceea biserica Slobozia. Biruința fu a lui Tomșa. Dar un an mai tîrziu aga Matei din Brincoveni s-a întors din nou, de data aceasta cu ajutorul ardelenesesc și s-a așezat domn în scaunul țării, înfrîngîndu-l lingă minăstirea Plumbuita de la marginea Bucureștilor pe Radu Vodă Iliaș. Sub domnia lui Matei, comerțul și meșteșugurile s-au dezvoltat, voievodul a clădit din nou curtea domnească și unele așezăminte bisericesti. În piețele și ulițele orașului se întilneau neguțători greci, italieni, armeni, turci, care aveau de vînzare mărfuri scumpe și felurite. La 1 septembrie 1636 Matei hotărînici la rîndul lui moșia orașului din spre satul Văcărești, în partea de miază-zi a Bucureștilor.

Sfîrșitul domniei lui Matei Basarab a cunoscut răscoala „zurbaua” — seimenilor și dorobanților, la Tirgoviște. Seimenii erau niște lefegii sirbi, bulgari și arnăuți alcătuiind o parte din oastea țării. Înrudirile lor cu dorobanții, cu mici meseriași, cu țărani slobozi, i-au făcut să sufere și ei împilarea fiscală a vremii. Ei s-au ridicat atunci împotriva păturii feudale. Sub Constantin Vodă Șerban, urmașul lui Matei, mișcarea lor a cuprins și Bucureștii, în februarie 1655 au dat foc caselor de boieri, egumeni și neguțători, ucigîndu-i pe cîpete și mișcarea nu a putut fi înăbușită decît prin oastea otomană chemată de domn.

Dar în 1658 Mihnea al III-lea, pornește la rîndu-i o răzvrătire împotriva Porții. Cu tot sprijinul din Ardeal și Moldova,

cu toată biruința sa de la Frătești (lingă Giurgiu) voievodul nu putu stăvili puhoiul turcesc care, împreună cu tătari potoposte țara și Bucureștii. Noului voievod Gheorghe Ghica sultanul îi poruncește ca de acum înainte scaunul domnesc să rămîie pentru totdeauna Bucureștii, mai apropiați de raiaua Giurgiului. Aceasta a ajutat dezvoltarea orașului. Mitropolitul și-a mutat și el scaunul său de la Tirgoviște în noul oraș, ajuns cel mai însemnat din țară din punct de vedere economic, politic și curînd cultural. Astfel, în afara vechii lui ținîg din apropierea curții domnești (Tirgul dinlăuntru), s-au ivit încă două, Tirgul Cucului (lingă biserica Sf. Gheorghe Nou de azi) și Tirgul de Sus pe ulița mare (viitoarea str. Lipscani). Hanurile unde neguțătorii străini în trecere prin București își adăposteau mărfurile venite de la Constantinopol, din Asia, Africa, Rusia, Europa de mijloc, apar și ele în viața orașului și se înmulțesc. Unele din ele erau ale domniei (Hanul Șerban Vodă), altele ale minăstirilor închinat (cel de la Sf. Gheorghe Nou al patriarhiei Ierusalimului) sau ale boierilor și neguțătorilor avuți. Boierii încep a-și ridica curți și case în București. Se podesc ulițele mari ale orașului. Mitropolia înființează cea dintîi tipografie din București unde la 1678 apare o carte tălmăcită din rusește „Cheia Înțeleșului“. Se întemeiază în chiliile minăstirii Sf. Sava (pe locul Pieții Universității din zilele noastre). Academia domnească, unde dascălii vestiți predau în grecește și unce veneau din străinătate să învețe, se știe că țarul Petru cel Mar a trimis cîndva doi tineri ruși să învețe acolo limba grecească și cea romînească. Pe la 1700, Constantin Vodă Brîncoveanu ridică palatul de la Mogoșăia. Unchiul său spătarul Mihai Cantacuzino întemeiază spitalul Colțea, cel dintîi din întreaga Muntenie. Voievodul schimbă felul de cîrmuire al orașului, care trece în mîinile marelui agă și a marelui căpitan de dorobanți.

În veacul al XVIII-lea, cînd sub domnia fanarioți jugul turcesc se face din ce în ce mai greu, iar împilarea fîșșcală din ce în ce mai nesuferită, orașul se întinde. El cunoaște însă molimi, focuri, războaie, cutremure, răvărsări ale Dimboviței. La 1770, oștirea rusească întocmește cel mai vechi plan cunoscut al Bucureștilor, descoperit de curînd la Moscova. Ascuțirea

luptei de clasă se dezvoltă printre țirgoveții săraci, breslași și meșteșugari. Răscoala rufeturilor (breslelor) din 1765 răstoarnă de la putere pe Ștefan Vodă Racoviță. Acesta părăsește orașul însoțit de blestemele norodului care arunca cu tină și ta-legă în rădvanul lui.

Pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea, Bucureștii capătă o înfățișare cosmopolită. Alături de mocani, sași și unguri, veniți din Ardeal, se așează levantinii, grecii, sirbi, bulgari, albanezi, evrei, spanioli. Moravurile, îmbrăcămintea aduce a Constantinopol. Pătura sus se fălește că vorbește limba greacă a domnilor fanarioți. Simigii, bragagii, rahagii își strigă mărfurile în toate colțurile din oraș.

Lungile războaie dintre Rusia și Turcia din 1768—1774, 1788—1792 și 1806—1812 au avut o covârșitoare însemnătate pentru istoria țării noastre și deci și a Bucureștilor, căci trepta! ele au slăbit ajutorul turcesc, înlăturat cu totul odată cu războiul de neatîrnare din 1877. La aceste războaie au luat parte mulți locuitori din București. Din rindurile lor s-au recrutat „volintiri“, organizați după felul oastei rusești. Iar în toamna anului 1769, mulțimea tirgului a izgonit doar cu pistoalele, pietre și cărămizi, peste 5000 de oșteni otomani.

Prin tratatul de pace de la Kuciuc-Kainargi (1774) descompunerea feudalismului românesc a fost grăbită. Apar atunci anumite fenomene precapitaliste în economie și în viața socială. Comerțul cu Rusia ia un avînt deosebit: se aduc blănuri, postavuri, obiecte de metal din Rusia. Case de comerț franțuzești, nemțești se înființează la București desfăcînd mărfuri de la Paris, Marsilia, Lyon, Viena și Lipsca.

Bunăstarea comercială îngăduie unele înfăptuiri edilitare. Alexandru Ispilanti clădește pe dealul Spirii o nouă curte domnească. Apar ateliere manufacturiere (de postav, hirtie, etc.) la Fundeni, Pociovaliște, Ciorogirla și Mărcuța care sînt ale unor boieri mari sau ale unor neguțători. Oameni datornici, femei și copii lucrau acolo muncă foarte grea. Conflicte puternice izbucnesc atunci în 1796, 1799 și 1803.

În 1798 Bucureștii, care se dezvoltau neîncetat aveau peste 6000 de case și vreo 50—60.000 de locuitori.

În 1807, sub cîrmuirea oastei rusești, se ridică un nou pian al orașului. Bucureștii sînt împărțiți în cinci „despărța-

mente", zise și „Boielle". Se repară străzile mari. Se înființează un serviciu de curățire a uliților și unul de luptă împotriva focului.

La 1812 generalul rus Kutozov și doctorul Constantin Caracaș întemeiază spitalul Filantropiei.

La începutul veacului al XIX-lea apare codul Caragea. Ardeleanul Gheorghe Lazăr deschide, în chiliile de la Sf. Sava o școală cu limba de predare românească.

Stoarcerile de bani la care s-a dat Ioan Vodă Caragea (1812—1818) au stîrnit nemulțumirile poporului. Țăranii, meșteșugarii și tirgoveții obidiți s-au ridicat sub steagul lui Tudor Vladimirescu în 1821. Bucureștenii i-au primit pe panduri. Dar turcii veniți să lupte împotriva eteriștilor au pirjolit două mahalale din oraș, omorînd oameni și jefuindu-i. Totuși răscoala a prilejuit înlăturarea regimului fanariot.

În răstimpul de la 1821 pînă la revoluția din 1848, Bucureștii au cunoscut mari prefaceri și îmbunătățiri. Guvernatorul rus Pavel Kiselev a dăruit țării Regulamentul Organic, cea dintîi constituție a Munteniei, care a dat un nou imbold meșteșugarilor și comerțului, deși menținea vechile relații de producție feudală și înăsprea exploatarea țăranimii.

La 1 ianuarie 1831 a luat ființă „Sfatul Orășenesc al Poliției Bucureștilor". În 1842 s-a făcut un nou plan al orașului. Străzile mai mari s-au pietruit. Locuitorii din București ajunseră în 1831 la aproape 70.000 de suflete, trăind în peste 10.000 de case. Orașul număra 98 fabrici și ateliere manufacturiere. Învățămîntul se reorganizează. În 1834 se înființează Biblioteca Națională și Muzeul de Arheologie și Științe Naturale. Apar cele dintîi ziare românești scoase de Ion Heliade Rădulescu.

Ideile revoluționare care de mult străbăteau Europa, ajung și la noi. Astfel, urmărind desființarea privilegiilor boierești și înscăunarea unei Republici, Mitiță Filipescu, Ion Cimpineanu, Nicolae Bălcescu și alții încearcă să răstoarne domnia. Dînd greș, ei sînt întemnițați în 1840 pentru cîțiva ani.

Și iată că în 1848 o revoluție uriașă cuprinde treptat toate țările din Europa.

Orașul București a fost centrul pregătirii și desfășurării

revoluției de la 1848 din Țara Românească. La chemarea membrilor Comitetului Revoluționar, masele populare din București, au invadat în ziua de 11 iunie străzile orașului. Pe strada Lipscani și în actuala Piață 1848 s-a dat citire articolelor constituției care prevedeau desființarea rangurilor boieresti, drepturi egale, improprietărea țăranilor și altele. Speriat de impunătoarea ridicare a populației Capitalei, voievodul Gheorghe Bibescu sancționează Constituția, recunoscând noul guvern revoluționar și două zile mai târziu se grăbi să părăsească orașul. În ziua de 15 iunie avu loc pe cîmpul Filaretului numit de atunci cîmpia Libertății, o uriașă adunare la care participă orașeni, țărani, ostași. Dar reacțiunea munteană nu putu rămîne pasivă în fața acestor evenimente. Către mijlocul zilei de 19 iunie, marii proprietari organizează arestarea guvernului revoluționar. Un grup de ofițeri din garnizoana Capitalei condus de colonelii Odobescu și Solomon se prezintă în casa lui Dinicu Golescu (pe locul actualului palat al Republicii) pentru a „complimenta” guvernul, în realitate pentru a-l aresta. Fără a se aștepta la un asemenea fapt, cîțiva din miniștri căzură în miinile reacțiunii. La vestea că la palat guvernul a fost „arestat” masele populare din oraș au asediat îndată clădirea. În urma salvelor trase de ofițerii reacționari, poporul dădu năvală în prăvăliile de arme din mahalaua Crețulescu și se înarmă cu puști și săbii. În fața palatului au fost ridicate baricade. Din listă celor morți și răniți rezultă că în fruntea acestor acțiuni care au zdrobit complotul reacționar, se aflau mici meseriași, vizitii, negustori, sărăcimea venită din toate mahalalele orașului. Zece zile mai târziu, aceleași mase vor înlătura al doilea complot boieresc, iar în august, cînd Soleiman pașa intra în fruntea armatelor sale în București peste 40.000 de locuitori ai orașului și țărani manifestau pentru constituție și pentru cuceririle revoluției. Aceleași mase își vor arăta dirza lor rezistență în cursul zilelor de 12—13 septembrie cînd se petrece la chemarea boierimii reacționare cea de a doua intervenție osmană. Înăbușită cu ajutorul trupelor străine, revoluția de la 1848 a constituit totuși o puternică lovitură dată orînduirii feudale. În primele decenii ce au urmat a avut loc o creștere a relațiilor capitaliste, dezvoltarea pieții interne creînd condiții favorabile unirii Moldovei cu Țara Românească. Eveniment pe-

trecut în prima lună a anului 1859, actul unirii a fost înfăptuit ca rezultat al acțiunii prompte și entuziaste a maselor populare. Legându-și aspirațiile de îmbunătățirea situației lor de actul unirii, orașenii de rînd, mici meseriași și țărani au sprijinit cu multă dirzime dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza. Martorii oculari relatează că încă înainte de 24 ianuarie s-a observat în rîndurile populației Bucureștilor o mare fierbere. În zilele de 22—24 ianuarie peste 30.000 de oameni de rînd au înconjurat dealul mitropoliei și au silit majoritatea Adunării Elective să acorde votul lui Al. I. Cuza. Atît unirea celor două Țări Românești, cît și războiul de independență din 1877 au creat condiții favorabile dezvoltării capitalismului în România.

În București au luat ființă o serie de întreprinderi mari ca moara Asan, atelierele Lemaître, Pirotehnia și Arsenalul Armatei, fabrica Wolf ș. a. Orașul a rostit legat de Dunăre prin calea ferată București—Giurgiu. Dezvoltarea capitalismului a fost însoțită însă de continua ruinare a micilor proprietari — meșteșugari, negustori — și de o exploatare nemiloasă a muncitorilor. În atare condiții, clasa muncitoare deși aflată în perioada de formare, începe să se organizeze și să lupte împotriva capitaliștilor. Astfel, în 1872 a fost creată în București „Asociația generală a lucrătorilor din România”, iar la Regia de tutun au avut loc acțiuni greviste. În cel de al optulea deceniu al sec. XIX au luat ființă în Capitală cercuri socialiste de activitate a căroră se leagă numele lui Nicolae Zubcu Petrovici, Codreanu, dr. Stincă, Dobrogeanu Gherea ș. a. Datorită avîntului luptei clasei muncitoare în 1893 s-a ținut în București congresul de constituire a P. S.D.M.R. Ultimele decenii ale sec. XIX au adus prefaceri nu numai în raporturile sociale ale orașului dar și în aspectul său edilitar. A fost introdusă lumina electrică pe străzile centrale, în 1880 au început lucrările de canalizarea Dimboviței, s-a îmbunătățit transportul în comun prin folosirea tramvaiului electric (1894). În centrul orașului au fost tăiate bulevarde largi. Cu ocazia deschiderii arterei principale ce leagă Universitatea de piața Unirii de azi a fost dărîmat vestitul turn al Colței. Capitala a fost dotată cu o serie de clădiri impunătoare ca palatul Poștelor, C. E. C.,

Ațeneul ș. a. Populația orașului a crescut de la 142.000 cît era în 1860 la 276.000 în 1899.

În primele decenii ale secolului XX România trece la ultimul stadiu al capitalismului, la imperialism. Are loc în întreaga țară un proces de concentrare a capitalului. În Transilvania și în Banat unde dezvoltarea capitalismului s-a făcut mai devreme, concentrarea s-a desfășurat mai rapid. După 1919 din cele 2.278 întreprinderi care aparțineau industriei de prelucrare, 1.164 se găsea în Transilvania și Banat.

Și capitala cunoaște o însemnată dezvoltare industrială care asigură uriașe profituri unui număr restrîns de îmbogățiți dar care adîncește și mai mult mizeria maselor largi populare. Istoria primelor două decenii ale sec. XX. marchează o continuă luptă pentru organizare, sub conducerea elementelor înaintate (I. C. Frimu, Ștefan Gheorghiu ș. a.).

Un puternic ecou l-a avut în rîndurile muncitorimii bucureștene revoluția burghezo-democrată din Rusia din anul 1905.

La 24 ianuarie în sala Băilor Eforia mii de muncitori au protestat împotriva țarismului și pentru sprijinirea proletariatului rus. În cursul aceluiaș an, oamenii muncii din București au sprijinit prin colete și bani pe marinarii răsculați pe vasul Potemkin. Impunătoare au fost grevele și demonstrațiile organizate pe străzile orașului ca semn de protest împotriva intervenției României în războaiele Bălcenice și în primul război mondial imperialist. Neținînd seama de atitudinea clasei muncitoare, guvernării burghezo-moșierimii au azvirlit țara în conflictul mondial. Cucerit de către trupele germano-bulgare, orașul București a fost jefuit în mod crunt de către ocupanți. Ca urmare a greutăților de război și sub influența Revoluției din Octombrie se creiază în țară și în București, ajunși acum capitala unei țări la care se alipiseră și Banatul și Ardealul, o situație revoluționară. Căutînd să pună stavilă numeroaselor acțiuni muncitorești la 13 decembrie 1918 guvernării organizează măcelul din Piața Teatrului Național. Acțiunea soldată cu uciderea a peste 100 de muncitori, masacrul nu a putut frînge avîntul de luptă al maselor bucureștene. În 1920 la chemarea muncitorimii din Capitală se trece la greva generală. Ca o incununare a acestor lupte, la 8 mai 1921 ia ființă în cadrul primului său congres ținut în Bucu-

rești P.C.R., partid marxist, afiliat Internaționalei a III-a leniniste. Înarmat cu învățătură marxist-leninistă P.C.R. a devenit conducătorul clasei muncitoare, dind linia strategică și tactică a luptei împotriva exploatării. În anii grei ai crizei din 1929—1933 P.C.R. a mobilizat proletariatul, țărănimea și intelectualitatea la o luptă comună împotriva căilor prin care burghezia preconiza să iasă din acest impas. Proletariatul din Capitală a stat mereu în fruntea acestei lupte, fiind un imbold pentru întreaga clasă muncitoare din România. Orașul a trăit atunci luptele C.F.R. din ianuarie-februarie 1933. Peste 7.000 de muncitori de la Grivița au ocupat la 14—15 februarie atelierele și au infruntat cu dirzenie atacul armat al jandarmilor și Siguranței. Luptele ceferiștilor au avut un puternic ecou în întreaga țară. Condușe de comuniști, ele au constituit o puternică ripostă dată politicii de fascizare a României și de influențarea ei față de imperialismul străin. Proletariatul din Capitală a sprijinit cu mult eroism propunerile P.C.R. de creiere a frontului antifascist și de neaderare a României la coaliția războinică înjghebată de Germania hitleristă.

În iunie 1941, dictatura antonesciană aliată Germaniei hitleriste aruncă România în războiul antisovietic. Capitala a avut de suferit povara grelelor impozite, a lipsei de alimente, iar după 4 aprilie 1944 teroarea bombardamentelor aeriene anglo-americane. La chemarea Partidului, masele muncitorești din oraș au dus o continuă luptă împotriva războiului și a provocatorilor lui.

Au avut loc numeroase acțiuni de sabotaj la fabricile Malaxa, Lemaitre, la C.F.R. Manifestele scoase prin tipografia ilegală a C.C. al P.M.R. din str. Școala Floreasca au avut un puternic rol mobilizator. În condițiile înaintării armatelor sovietice la 23 august 1944 P.C.R. conducind masele largi populare ale Bucureștilor și unitățile militare, a declanșat insurjecția armată. În după amiaza acelei zile au fost arestați în palatul regal membrii guvernului antonescian și s-a trecut la ocuparea principalelor instituții de stat. Prezența trupelor hitleriste în craș și împrejurimile sale, puneau capitala într-o grea situație. Raidurile sălbatice ale aviației germane terorizau populația.

Pe șoseaua Alexăndria se îndreptau spre Capitală unități mecanizate germane. Mobilizate de partid, formațiunile de luptă patriotice alături de armată au lichidat aceste formațiuni, capturându-se importante materiale de luptă și făcându-se prizonieri numeroși soldați și peste 370 ofițeri germani.

Ziua de 23 august a marcat începutul revoluției populare în patria noastră.

În ultimii 15 ani, Bucureștii s-au transformat devenind nu numai cel mai mare și mai frumos oraș al țării noastre, dar și unul din puternice centre industriale și culturale. Noua sa înfățișare este rezultatul nestăvilitei creații al miilor de oameni ai muncii. Astăzi Capitala concentrează aproximativ 21% din totalul producției globale a țării. Au fost create numeroase fabrici, s-a trecut la dotarea cu noi mașini a celor existente. Întreprinderile industriale bucurestene produc astăzi o serie de produse care altori erau procurate cu bani grei din străinătate. La uzinele Mao Tze Dun se fabrică utilaj petrolier și cazane, la uzinele Tudor Vladimirescu autobuse, troleibuse, la uzinele 23 August linii de ciment, la I.O.R. aparataj optic ș. a.

Economia orașului a fost dotată cu unități industriale noi, fabrica de confecții Gheorghe Gheorghiu-Dej, Uzinele Dinamo, Combinatul de Cauciuc Jilava ș. a. Urișe transformări au survenit și în edilitatea orașului. În locurile pe care cu ani în urmă se îmbulzeau maghernite insalubre, se ridică astăzi mărețe cartiere muncitorești. S-a schimbat radical aspectul Ferentarilor, ale cartierelor Floreasca, Vatra Luminoasă, Bucureștii Noi, etc. Întregul oraș s-a transformat într-un adevărat șantier. Machetele centrului orașului și al Gării de Nord, precum și lucrările ce au început a fi executate, arată haina nouă pe care orașul București o va îmbrăca în scurt timp. Capitala noastră își schimbă înfățișarea.

Ca urmare a revoluției culturale, se desfășoară astăzi în București o intensă activitate științifică, artistică, editorială și de învățămînt. În Capitală funcționează 46 facultăți (față de 13 cîte erau în 1938), 16 teatre, 37 muzee, 48 cinematografe, numeroase biblioteci. Orașul a fost dotat cu o serie de așezăminte de cultură, sport sau odihnă cum sînt Combinatul Poligrafic, Casa Scintei, Teatrul de Operă și Balet, Complexul

Bucureștii de astăzi. B-dul N. Bălcescu.

sportiv 23 August ș. a., stadionul Dinamo, etc. În anii puterii populare au fost create în București înalte institute de cercetări științifice, ca Institutul de Fizică Atomică, Institutul Pasteur, etc.

*

S-au împlinit așa dar cinci sute de ani!

Peste un veac nepoții și strănepoții noștri vor sărbători al șaselea centenariu al orașului București. Încă de acum le lăsăm moștenire această sarcină de cinste. Iar urmașilor lor le do-

rim ca să ajungă a serba peste încă cinci veacuri o mie de ani de la ivirea pe harta lumii a cetății București, păstrind și ei vechile monumente istorice ajunse până la noi, dar înmulțite și cu tot ce va rodi mai bun în mintea și iscusința clăditorilor de azi și mâine...

INDRUMĂRI OMILETICE

CINA DOMNULUI*)

„Iată, stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine“. (Apoc. III. 20)

Sfântul Ioan Gură de Aur, care prin cuvântările sale neîntrecute în frumusețe, pline de înțelepciune adâncă și de putere convingătoare, trece ca cel mai strălucit predicator bisericesc din toate veacurile, compară Sf. Evanghelie cu o mare adâncă. Intocmai precum din aceasta scoatem prețioase perle, tot așa și evanghelia — depozitara cuvântului dumnezeesc, absolut și etern — conține sublime și neprețuite învățături mintuitoare de suflet.

Din slova pericopei evanghelice de astăzi desprindem una din cele mai însemnate învățături ale Bisericii noastre: învățătura despre Sfânta Împărtășanie.

Sfântul Evanghelist Luca ne zugrăvește patetic pilda celor chemați la cină (XIV, 16—24). Un om a făcut cină mare și a chemat pe mulți. Iar la ceasul cinei a trimis pe robul său ca să spună celor chemați: „Veniți, iată sînt gata toate“. Cei chemați însă nu au venit, scuzîndu-se cu diferite pretexte.

Cina cea mare din Sf. Evanghelie de astăzi simbolează ospățul mîntuirii și înnoirii spirituale, ospățul duhovnicesc, ce ni-l oferă cu dărnicie Sf. noastră Biserică, ocrotitoare tuturor credincioșilor.

*) Predică pentru duminica XXVIII-a după Rusalii.

Este masa cea tainică și spirituală, Cina Domnului, Sf. Impărtășanie, la care ne cheamă neîncetat și cu atîta duiosie glasul divin al Mîntuitorului: „Iată stau la ușă și bat, de va auzi cineva glasul Meu și va deschide, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine“ (Apoc. III, 20).

Cucernici ascultători,

Pericopa evanghelică din duminica de astăzi, ne pregătește calea pentru primirea cu vrednicie a Pruncului divin, născut din Preacurata Fecioară.

După ce ne-am făcut un riguros examen al conștiinței și ne-am mărturisit păcatele în Taina Sf. Mărturisiri, Biserica ne oferă cea mai de seamă cinste, culmea cea mai înaltă a vieții duhovnicești: cina Sf. Cuminicături, Sf. Impărtășanie. Dacă în celelalte Taine ni se împărtășesc darurile Duhului Sfînt, în Taina Sf. Impărtășanii primim „pe însuși Vistiernicul acestor daruri, comoara întru care încapă toată bogăția darurilor“. (Nicolae Cabasila, Despre viața în Hristos).

Sf. Impărtășanie este Taina prin care creștinul primește, sub chipul pîinii și a vinului, însuși trupul și sîngele Domnului. Sf. Impărtășanie se numește „Cina Domnului“, „Cina sacramentală și dumnezească“ și „mulțumire“ (euharistie), întrucît Domnul nostru Iisus Hristos a instituit această Sf. Taină la cina cea din urmă ținută cu ucenicii Săi, joi înaintea patimilor și morții Sale. Intr-un foișor din Ierusalim, șezînd cu apostolii la masă, le-a spălat întîi picioarele, dîndu-le prin aceasta pildă de umilință, apoi luînd pîinea s-a rugat și a binecuvîntat-o zicînd: „Luați, mîncăți, acesta este trupul Meu“. Și luînd paharul și mulțumind le-a dat zicînd: „Beți dintre acesta toți, că acesta este sîngele Meu, al Legii celei noi, carele pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor“. (Matei XXVI, 26—28). A poruncit apoi: „aceasta s-o faceți întru pomenirea Mea“ (Luca, XXII, 19).

Materia Sf. Impărtășanii este pîinea dospită și vi-

nul, deoarece Iisus a întrebuințat pîine dospită la instituirea euharistiei. La fel și în Biserica apostolică și postapostolică s-a întrebuințat tot pîine dospită la săvîrșirea Sf. Taine a cuminecturii.

Elementele euharistice se sfințesc și se prefac în trupul și sîngele Domnului, cînd preotul rostește rugăciunea invocării Sf. Duh (Epicleza): „Trimite Duhul Tău cel Sfînt peste noi și peste aceste daruri ce sînt puse înainte“ și binecuvîntează Sf. daruri, zicînd: „Și fă pîinea aceasta cîstit trupul Hristosului Tău, iar ce este în potirul acesta, cîstit sîngele Hristosului Tău, prefăcîndu-le cu Duhul Tău cel Sfînt“.

Sf. daruri se prefac în chip real și nu simbolic, în trupul și sîngele Domnului nostru Iisus Hristos „și rămîn numai chipurile (pîinea și vinul) care se văd și aceasta e după dumnezească tocmeală“ (Mărturisirea Ortodoxă p. I, răsp. la întreb. 107). Cîntea care trebuie să o dăm acestei înfricoșate Taine se cuvine să fie aceeași, ce o datorăm lui Hristos însuși. Căci precum pentru Acela a zis Petru prin rostul tuturor apostolilor: „Tu ești Hristos, Fiul Lui Dumnezeu celui viu“, în acelaș chip să zicem și noi credincioșii fiecare, închinîndu-ne: „Cred Doamne și mărturisesc, că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu...“ (Mărt. ort. idem).

Intocmai ca și misterele insondabile ale divinității, nu putem percepe cu mintea noastră mărginită adîncimea acestei Taine: prefacerea pîinii și vinului în trupul și sîngele Mintuitorului. Dar sîntem încredințați că așa este! Cine crede fără îndoială, că Domnul nostru Iisus Hristos s-a născut din Fecioara Maria, că a redat vedere orbilor, surzilor auz și a înviat pe cei morți, acela nu se poate îndoii o singură clipă de sublimitatea și grandoarea cuvintelor lapidare rostite de Iisus: „Luați, mîncăți, acesta este trupul Meu“ și

„Beți dintru acesta toți, că acesta este sîngele Meu...“ (Matei XXVI, 26—28). Apoi: „cel ce mîncă trupul Meu și bea sîngele Meu, are viața veșnică

și eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Căci trupul Meu este adevărată mîncare și sîngele Meu adevărată beutură. Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu, rămîne întru Mine și Eu întru el (Ioan VI, 54—56).

Iisus Hristos este în sf. euharistie cu adevărat real și ființial prezent. Acelaș Iisus, care propovăduia acum două mii de ani sublimele sale principii evanghelice, acelaș Iisus, care a pătimit pentru păcatele noastre și a înviat, tronînd de-a dreapta Tatălui.

Această dogmă fundamentală a Bisericii noastre reiese din cuvintele Mintuitorului și din referatele sf. evangeliști și e confirmată de Sf. Tradiție. Sinodul I ecumenic se exprimă: „pe masa cea dumnezească nu avem de văzut numai pîinea cea pusă înainte și paharul, ci ridicîndu-ne cu duhul, trebuie să înțelegem prin credință, cum că pe masa cea sfîntă zace mielul lui Dumnezeu, care poartă păcatele lumii și care de către preoți se aduce întru sacrificiu; și primind în adevăr prea curatul trup și sîngele Lui, trebuie să credem, cum că acestea sînt semne ale învierii noastre”.

Sf. Ioan Gură de Aur accentuiază: „Deoarece Domnul a zis: „acesta este trupul Meu...” să nu ne mai îndoim, ci să credem fără împotrivire”.

Iar Sf. Ioan Damaschin spune: „După cum pîinea prin mîncare, iar vinul și apa prin beutură se prefac pe cale naturală în trupul și sîngele aceluia, care mănîncă pîinea și bea vin și apă..., tot astfel și pîinea punerii înainte, vinul și apa, prin invocarea și pogo-rîrea Sf. Duh asupra lor, se prefac în chip mai presus de fire în Trupul și Sîngele Domnului Hristos” (Dreapta exp. a cred. ort. C. IV, cap. 13).

Episcopul Samona din Gaza peregrinînd la locurile sfînte, a fost întrebat de către un mohamedan în fața pelerinilor: Cum e cu puțință ca din pîine și vin să se facă trupul și sîngele lui Hristos? Episcopul răspunse: cînd ai văzut lumina zilei nu erai atît de mare. Ai crescut în cursul timpului și ai devenit mai mare. Corpul tău a prefăcut în carne și sînge alimen-

tele, care le-ai consumat. Deci, dacă corpul omenesc a prefăcut pîinea și vinul în carne și sînge, cum n-ar putea-o face aceasta Dumnezeu.

Mahomedanul ne putînd riposta întrebă apoi: Cum e posibil că în pîrticica aceea să fie prezent întreg trupul lui Hristos? Episcopul îi răspunde iarăși cu o asemănare. Privește înălțimile și șesurile Palestinei. Cît de uriașe sînt acelea și cît de mic ești tu. Și totuși ai în ochii tăi mici imaginea întinsei țări. Crezi că Acela care a făcut minunea ochiului tău nu e în stare să facă și aceea minune?

În Sf. Impărtășanie, Hristos „vine întreg în noi; nu primim numai cîteva raze de lumină, ci însuși soarele întreg, astfel în cît ne pătrunde peste tot; sufletul se unește cu Sufletul, trupul cu Trupul, și sîngele cu Sîngele (ale lui Hristos), iar trupul nostru, sufletul și facultățile noastre se fac duhovnicești” (Nicolae Cabasila, Despre viața în Hristos), în cît cum spune Sf. apostol Pavel: „De acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește întru mine” (Galateni II, 20).

Sf. Cuminecătura este lumină pentru cel care odată s-a curățit, putere care dinamizează pe cei ce vreau să lupte împotriva duhului rău și a patimilor (N. Cabasila).

Roadele Sf. Cuminicături în viața duhovnicească a credincioșilor sînt: unirea în chip tainic cu Mîntuitorul Iisus Hristos, precum însuși ne învață: „Cel ce mînîncă trupul Meu și bea sîngele Meu, rămîne întru Mine și Eu întru el” (Ioan VI, 56). Sf. Impărtășanie ne întărește în viața sufletească, căci razele de lumină ale potirului euharistic pătrund întunerecul vieții noastre și în sfîrșit ne dă garanța învierii și a vieții de veci, cum ne accentuiază Mîntuitorul: „Cela ce mînîncă trupul Meu și bea sîngele Meu, are viață veșnică și eu îl voi învia în ziua cea de apoi” (Ioan VI, 54).

Roadele acestea se dobîndesc numai de către acei credincioși, care primesc cu vrednicie Sf. Impărtășa-

nie, iar „ori cine va mânca pâinea sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi Trupului și Sîngelui Domnului“ (I. Cor. XI, 27).

Sf. Euharistie este nu numai Sf. Taină, ci și jertfă adevărată și reală a Noului Testament, care se aduce lui Dumnezeu pentru toți creștinii, atât pentru cei vii cât și pentru cei morți, cum ne spune Hristos Mîntuitorul: „... Pîinea pe care o voi da, este trupul Meu, pe care îl voi da pentru viața lumii“ (Ioan VI, 51). Iar Sinodul I ecumenic zice că pe altar se află mielul lui Dumnezeu, care se aduce de către preoți ca jertfă nesîngeroasă. Sf. Împărtășanie este o jertfă de împăcare și de mijlocire, care are darul de a ne împăca cu Dumnezeu și concomitent de a ne dobîndi de la Părintele luminilor diferite bunuri, necesare pentru suflet și pentru trup.

Apropiați-vă deci iubiților credincioși cu lacrimi fierbinți de pocăință! Gustați și vedeți, că e bun Domnul! Amin.

Prot. VICTOR VLADUCEANU

Viața bisericească în cuprinsul MITROPOLIEI BANATULUI ARHIEPISCOPIA TIMIȘORII ȘI CARANSEBEȘULUI

SĂRBĂTORIREA

SF. IERARH IOSIF CEL NOU DE LA PARTOȘ

În ziua de 16 septembrie s-a sărbătorit, în Catedrala Mitropolitană, Sfântul Banatului, Sf. Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș, fost mitropolit al Timișorii și a toată țara Banatului între anii 1650—1656. Sf. Liturghie a fost pontificată de I.P.S. Mitropolit Vasile, asistat de un sobor de preoți și diaconi. În predica ținută, pr. Romul Radu a relevat viața și minunile săvârșite de Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș.

După Sf. Liturghie s-a făcut înconjurarea Catedralei cu moaștele Sfântului.

SFINȚIRI DE BISERICI

În scopul cunoașterii stării religioase-morale a eparhioșilor și pentru a îndruma viața credincioșilor pe linia unei adevărate trăiri duhovnicești, I.P.S. Mitropolit Vasile a descins în mai multe parohii din cuprinsul Arhiepiscopiei.

Datorită jertfelniciei credincioșilor, în multe parohii s-au efectuat lucrări de reparații și s-au înfrumusețat bisericile.

Cu prilejul acestor vizitații I.P.S. Mitropolit a tirnosit bisericile renovate din respectivele parohii.

PIRVOVA

În duminica din 6 septembrie 1959, I.P.S.S. Mitropolit Vasile însoțit de prot. Ic. Stavr. Dr. Marcu Bănescu, cons. adm., a descins în parohia Pîrvova, raionul Bozovici, sfințind biserica renovată. Răspunsurile liturgice au fost date de corul bărbătesc din Iablanița, condus de cîntărețul Ilie Artinescu. La priceasnă parohul locului Valeriu Popescu, a bineventat pe Arhipăstor și a făcut un scurt raport asupra situației parohiei.

I.P.S.S. Mitropolit Vasile a rostit o substanțială predică, scoțind în evidență îndatorirea credincioșilor de a se îngriji de mîntuirea lor sufletească.

La sfîrșit I.P.S. Mitropolit îndeamnă pe cei prezenți, ca să-și îndeplinească și îndatoririle de buni cetățeni și fii ai patriei.

După inspecția Oficiului parohial, Înaltul Ierarh s-a reîntors la reședință.

DRĂGOIEȘTI

Duminică 13 septembrie a. c., parohia Drăgoiești din raionul Lugoj a îmbrăcat haină de sărbătoare. La orele 8,45, I.P.S.S. Mitropolit Vasile, însoțit de cons. adm. Dr. Marcu Bănescu, a sosit în parohie, pentru a sfinți biserica recent reparată.

În fața bisericii, credincioșii și soborul de preoți, în frunte cu protopopul raionului, Bujor Toma, cu o vădită bucurie așteaptă pe I.P.S.Sa.

După actul sfințirii a urmat Sf. Liturghie arhierască. Parohul locului Sergiu Eftodie în raportul făcut a subliniat jertfelnicia credincioșilor din această parohie pentru împodobirea bisericii lor.

I.P.S.Sa în predica ținută a vorbit despre Sf. Cruce, a cărei înainte prăznuire se începe din această duminică. De încheiere I.P.S.Sa își manifestă bucuria pentru realizările înfăptuite în sectorul socialist în această comună și îndeamnă pe toți credincioșii să lucreze cu aceiași rîvnă și dragoste de patrie, îndeplinindu-și cu prisosință îndatoririle de conștienți cetățeni ai patriei noastre Republica Populară Romînă. Înnoirea Sf. biserici — spune I.P.S.Sa — să aducă și înnoirea vieții sufletești a credincioșilor din această parohie.

SECEANI

Între parohiile, care au fost învrednicite de vizita Arhipăstorului se numără și parohia Seceani, din raionul Lipova.

În duminica din 4 octombrie, după ritualul sfințirii

bisericii, a urmat Sf. Liturghie arhierească pontificată de I.P.S.Sa însoțit de un sobor de preoți în frunte cu Ic. Stavr. Dr. Marcu Bănescu, cons. adm., Vitalie Pereteatcu, protopopul raionului și de diaconul Catedralei mitropolitane I. Botău. La priceasnă a luat cuvîntul Traian Iorghii scoțînd în relief străduințele parohienilor pentru repararea și înfrumusețarea sf. biserici și a casei parohiale. A mulțumit apoi Arhipăstorului, pentru osteneala de a se deplasa în parohie și a sfinți sf. locaș.

După raportul parohului I.P.S.S. Mitropolit tîlmăcind Sf. Evanghelie reliefează virtutea iubirii creștine — esența creștinismului. Azi popoarele — continuă I.P.S.Sa — caută să se înfrățească întreolaltă pentru a pune o temelie solidă unei păci trainice. Iubirea deci e necesară între oameni și popoare, ca astfel frontul păcii să se întărească tot mai mult.

EPISCOPIA ARADULUI

CONFERINȚE DE ORIENTARE PREOȚEASCĂ

În cursul lunii septembrie a. c., la protopopiatele din Eparhia Aradului s-au desfășurat o serie de conferințe de orientare preoțească.

Astfel, la data de 15 septembrie 1959, preoțimea din protopopiatul Arad s-a întrunit într-o conferință cu tema: „Atitudinea preotului față de problemele economice, politice și sociale din patria noastră”. Din referatele citite și din discuțiile purtate asupra temei, s-a tras concluzia că, preoțimea nu trebuie să fie numai propovăduitoarea învățăturii: „Dați cezarului cele ce sunt ale cezarului...” și: „Fiecare om să se supună stăpînirii, căci toate stăpînirile care sînt, dela Dumnezeu sînt rînduite”, iar „Cel ce se împotrivește stăpînirii, rînduiei lui Dumnezeu se împotrivește”. ci față de toate problemele care frămîntă patria noastră astăzi, după noile tendințe ale vremii,

să aibe o atitudine de ținută creștinească, de colaborare activă și loială cu statul nostru democrat-popular, ca scumpa noastră patrie să progreseze și să prospere, ridicându-se la nivelul celor mai înaintate țări din lume.

La sfârșitul conferinței, s-au trimis telegrame de atașament față de guvernul țării și Onor. Departament al Cultelor, iar Academiei de Înalte Științe din U.R.S.S., sentimentele de cea mai sinceră admirație pentru epocala realizare a rachetei cosmice care a atins suprafața lunii, realizare care demonstrează categorica superioritate a științei și tehnicii sovietice, ca urmare a politicii de pace pe care o duce guvernul sovietic.

Aceeași temă a fost prelucrată și în conferințele de orientare din celelalte protopopiate ale eparhiei. Astfel, la data de 12 septembrie a. c., la conferința din protopopiatul Brad, s-au citit două referate cu aceeași temă de către preoții: Giurgiu Liviu și Vrăbicescu Aurel, care au scos foarte bine în evidență noțiunea de dragoste față de patrie în înțelesul doctrinei statului socialist, marile înfăptuiri politice, economice, sociale și culturale din patria noastră după 23 august 1944, poziția Bisericii Ortodoxe Române în munca de sprijinire a acțiunilor social-culturale inițiate de regimul nostru democrat popular, și rolul preotului în cultivarea sentimentelor de dragoste și jertfă față de patrie, pentru ridicarea bunei stări materiale a credincioșilor.

La conferința protopopiatului Criș din 15 septembrie a. c., referatele cu aceeași temă, au fost expuse de preoții: Handra Teodor din comuna Crișana, și Stoica Iosif din comuna Comlăuș, după un amplu cuvînt de deschidere pe marginea aceluiaș teme a protopopului local Cuzman D. La sfârșitul discuțiilor, P.C.S. protopop a tras concluzia că preoții raionului Criș, își fac în acest sens datoria lor de cetățeni față de patrie și popor cu aceeaș rivnă cu care și-o fac și față de altar, activitatea lor fiind orientată spre pace și progres. S-a arătat de asemenea și contribuția lor personală la acest lucru.

În acelaș spirit patriotic și de disciplină — în sensul socialist al cuvîntului —, s-au desfășurat și conferințele din cadrul celorlalte protopopiate ale Eparhiei: Gurahonț, Hațeg, Orăștie, Petroșani și Hunedoara, la care participarea preoților

a fost aproape sută la sută — excepție făcând numai cei motivați — și unde, mulțimea celor care au luat cuvîntul, pe lângă discutarea și complectarea referatelor, au arătat și aportul personal al lor la opera de construire a socialismului la sate, demonstrînd prin fapte atașamentul lor față de acest mare ideal.

În cursul ședințelor, au mai fost dezbătute și alte probleme administrative la ordinea zilei.

La sfîrșitul lor, s-au trimis apoi diferite telegrame de mulțumiri guvernului și Departamentului Cultelor pentru mărirea salariului clerului cu 20%, și de felicitare către Înalta Academie de Științe a U.R.S.S.-ului, pentru lansarea cu succes a rachetei cosmice care a atins suprafața lunii.

SĂRBĂTORIRI DE HRAM LA MINĂSTIRILE DIN EPARHIE

La Minăstirea Hodoș-Bodrog. Ca în fiecare an, și anul acesta, vechea minăstire de călugări de la Hodoș-Bodrog și-a sărbătorit hramul, conform tradiției în două etape: 1-a în zilele de 5—6 august a. c. la Praznicul Schimbării la Față; și a 2-a în zilele de 14—15 august a. c. la Praznicul Adormirii Maicii Domnului. Accentul s-a pus ca întotdeauna pe cel de al doilea praznic. Cu această ocazie, pentru oficierea serviciilor divine de la ambele sărbători, au fost delegați din protopopiatul raionului Arad mai mulți preoți și diaconi spre a se servi sfintele slujbe în sobor. Ele au fost asemănătoare la ambele praznice, desfășurîndu-se în felul următor: în ajunul Sfintelor Praznice, în zilele de 5 — respectiv 6 — august, după sf. Vечernie care s-a oficiat la orele 15 și taina Sf. Masclu la orele 16, de către un sobor de preoți, s-a făcut Drumul Sfintei Cruci cu cele 12 popasuri la care au fost rostite 12 meditații în legătură cu Patimile Domnului. Apoi au urmat spovedanii și alte servicii cerute de credincioși, iar la orele 22 Privegherea de noapte, în cadrul căreia s-a servit utrenia praznicului respectiv. În cadrul fiecărui serviciu divin au fost rostite cîte o cuvîntare despre importanța dogmatică și practică a sfintelor taine.

În ziua praznicelor, la orele 4 dimineața, s-a servit Sf. Liturghie în biserica minăstirii, în cadrul căreia s-au împărlășit cei spovediți în ajun cu Sfînta Cuminecătură, iar la

orele 9 s-a oficiat Liturghia Solemnă de către un sobor de preoți și diaconi în paraclisul-mausoleu din curtea minăstirii. La Sf. Liturghie de la Praznicul Adormirii Domnului, s-a predicat „Despre pacea creștină și coexistența pașnică dintre popoare”. Răspunsurile liturgice au fost date de către corul mixt din parohia Arad-Gai, condus de către cîntărețul bisericesc al parohiei.

La Mîinștirea Sf. Simion Stilpnicul din Arad-Gai. Sărbătorirea hramului minăstirii a avut loc la 1 septembrie a. c., cînd în calendarul ortodox se face pomenirea Sf. Simion Stilpnicul, patronul minăstirii. Cu acest prilej s-a oficiat o Sfîntă Liturghie solemnă servită de un sobor de preoți și un diacon de la Catedrala ortodoxă romînă din Arad, răspunsurile liturgice fiind date de corul călugărițelor Sfintei minăstiri.

La Schitul Sf. Gheorghe-Feredeu. Praznicul Înălțării Sf. Cruci din ziua de 14 septembrie a. c., s-a sărbătorit ca în fiecare an, după tradiție, prin servirea unor servicii divine speciale, la care au participat preoții și credincioșii din parohiile învecinate.

Încă din ajunul praznicului, duminică 13 septembrie, la orele 15 s-a oficiat slujba Vecerniei și apoi a Privegherii pe la orele 21,30, de către un sobor de preoți, în cadrul căreia s-a predicat despre: „Taina Sf. Spovedanii” și despre „Rugăciune și pace”. Răspunsurile liturgice au fost date de către corul bărbătesc din parohia Șiria.

În ziua praznicului, dimineața, la orele 8 s-a săvîrșit Sfințirea apei mici la izvorul natural din fața schitului, și apoi Taina Sf. Maslu în fața troiței din curtea schitului.

La orele 9, s-a servit Sf. Liturghie Solemnă în bisericuța schitului de către un sobor de preoți, în cadrul căreia s-a vorbit despre „Sfînta cruce, pacea și dragostea creștină”. Răspunsurile liturgice au fost date de către acelaș cor din parohia Șiria din apropiere. La sfîrșitul Sf. Liturghiei, s-a făcut și sfințirea unor obiecte bisericești dăruite pe seama schitului de niște credincioși din parohiile Mindruloc și Moroda.

DECES

†*Pr. Candin Stanciu.* La 24 iunie a. c., a încetat din viață în spitalul din Brad, preotul Candin Stanciu din parohia Blă-

jeni-sat, protopopiatul Brad, raionul Brad. Născut în comuna Blăjeni în anul 1896, a făcut școala elementară în comuna natală, apoi liceul în Blaj și Teologia la Arad.

În anul 1917 a fost hirotonit ca preot și instalat în parohia Blăjeni Grosuri, perindindu-se apoi la parohiile: Zdrapti, Blăjeni-Criș, Blăjeni-Plai cu filia Obirșa, Tomnatecul de Jos cu filia Tomnatecul de Sus, Juncul de Jos cu filia Juncul de Sus și în anii din urmă în Blăjeni-sat cu filia Buceș-Vulcan.

A fost un preot plin de zel pastoral, bucurindu-se de încrederea onoriașilor săi cari l-au stimat ca pe un păstor model un liturghisitor evlavios și un cîntăreț melodios. Copiilor săi le-a dat o aleasă educație creștină. Colegii săi din protopopiat l-au stimat și l-au iubit ca pe un frate plin de rîvnă sfîntă pentru misiunea preoțească, iar P. S. nostru Părinte Episcop Dr. Andrei Magieru, în semn de prețuire a calităților sale preoțești, l-a distins cu „briul roșu“.

Înmormîntarea a avut loc în ziua de 26 iunie a. c. în comuna sa natală Blăjeni-sat, slujba prohodului săvîrșindu-se de către un sobor de preoți din protopopiat. La slujbă au participat credincioși din toate parohiile unde a funcționat ca preot. Panegiricul a fost rostit de către P. C. protopop al raionului Brad, Trifu Benea, care a evidențiat meritele răposatului pe teren bisericesc, pastoral și social.

INFORMAȚII DIN ȚARĂ

și de peste hotare

DIN ȚARĂ

DISTINCȚII ACORDATE DE CONSILIUL MONDIAL AL PĂCII UNOR ACTIVIȘTI AI MIȘCĂRII PENTRU PACE DIN ROMANIA

În 16 octombrie a avut loc la Casa universitarilor din București festivitatea înmînării medaliilor și diplomelor acordate de Consiliul Mondial al Păcii unor activiști ai mișcării pentru pace din țara noastră.

Rostind cuvîntul de deschidere, acad. M. Ralea a făcut o trecere în revistă a succeselor înregistrate de mișcarea mondială pentru pace în cei 10 ani de existență.

A luat apoi cuvîntul prof. Viktor Cihikvadze, secretar al Consiliului Mondial al Păcii, care a subliniat aprecierea deosebită a Consiliului Mondial al Păcii pentru contribuția pe care poporul român, sub conducerea înțeleaptă a P.M.R., o aduce la lupta pentru apărarea păcii în lume. Aceste medalii și diplome acordate de Consiliul Mondial al Păcii, a spus prof. V. Cihikvadze, evidențiază nu numai activitatea celor cărora le sînt atribuite, ci și lupta dîrză pentru apărarea păcii a întregului popor român.

În continuare scriitorul Marcel Breslașu a dat citire numelor celor 122 de activiști ai mișcării pentru pace din Capitală și din întreaga țară distinși de Consiliul Mondial al Păcii. Au fost acordate: o medalie de aur, 11 medalii de argint și 110 diplome unor frunțași ai vieții publice și obștești, eroi ai muncii socialiste, oameni ai științei, artei și culturii, activiști ai organizațiilor de masă, muncitori industriali și agricoli, țărani muncitori, tehnicieni, ingineri, medici, membri ai corpului didactic. deputați, funcționari, militari, ju-

riști, reprezentanți ai cultelor, gospodine, pensionari, etc.

Prof. V. Cihikvadze a înmănat medaliile și diplomele celor prezenți în sală, felicitându-i călduros.

Dintre cei distinși au luat cuvîntul acad. Zaharia Stancu, Eroul muncii Socialiste Ștefan Lungu, invalidul de război Anghel Ion și maistrul oțelar Aurel Petric de la Uzinele Mao Țe-dun. Ei au mulțumit Consiliului Mondial al Păcii pentru distincțiile acordate subliniind hotărîrea lor și a maselor de milioane de luptători pentru pace din întreaga noastră țară de a-și consacra și în viitor eforturile luptei pentru înflorirea și întărirea patriei, pentru triumful final al cauzei păcii în lume.

500 DE ANI DE LA CEA MAI VECHE MENȚIUNE DOCUMENTARA DESPRE EXISTENȚA ORAȘULUI BUCUREȘTI.

Potrivit unei hotărîri a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și a Consiliului de Miniștri acest important eveniment s-a sărbătorit în luna septembrie a. c.

În ziua de 20 septembrie 1959 a avut loc o sesiune jubiliară a Sfatului Popular al Capitalei. În aceeași zi în parcuri și piețe publice au avut loc manifestații culturale și artistice, serbări populare, jocuri de artificii, etc. În cluburi, școli, case de cultură și unități militare s-au ținut conferințe privind istoria mișcării muncitorești din orașul București și realizările regimului democrat-popular. Între 13 și 20 septembrie a avut loc săptămîna celor mai bune spectacole ale teatrelor din București, festivaluri cinematografice, manifestări muzicale. S-au deschis expozițiile „Bucureștii în arta plastică”, „București-oraș al muncii” și expoziția de fotografii „Bucureștiul în imagini”.

La Muzeul de istorie a orașului București, cu sprijinul Academiei R. P. Romîne s-a ținut ședința de comunicări științifice consacrată acestei aniversări. S-au

tipărit broșuri pentru popularizarea istoriei orașului București, afișe, pliante și s-au emis o serie de medalii, insigne și timbre jubiliare. La sărbătorirea semimileniului au fost invitați reprezentanți ai capitalelor dintr-o serie de țări, precum și ziariști străini.

În lecuri legale de trecut istoric al orașului București s-au așezat plăci cu inscripții reprezentative. Comitetul Executiv al Sfatului popular al Capitalei a organizat cu sprijinul maselor de cetățeni acțiuni patriotice pentru lucrări de înfrumusețare a orașului și alte lucrări de interes obștesc.

PROTEJAREA FRESCELOR LA BISERICILE ȘI MINASTIRILE MONUMENTE ISTORICE

Direcția monumentelor istorice din Comitetul de Stat pentru construcții și arhitectură, are în studiu problema folosirii unui sistem de protejare a frescelor exterioare ale bisericilor și mănăstirilor din Bucovina. Metoda constă în întrebuințarea de corturi din material plastic ce vor acoperi, începînd de sub streșină, monumentul, spre a-l feri de intemperii.

OPERA ROMINĂ DIN BUCUREȘTI A ÎMPLINIT 40 DE ANI DE LA ÎNFIINȚARE

În luna septembrie a acestui an, Opera Romină din București a împlinit 40 de ani de la înființare.

Acum patru decenii, un mănunchi de artiști lirici entuziaști au pus bazele acestei instituții de artă, o mîndrie a poporului nostru muncitor.

CERCETĂRI PENTRU COMBATEREA VIRUSULUI GRIPAL

La Institutul de inframicrobiologie al Academiei R.P.R. un grup de cercetători a cercetat acțiunea unor substanțe asupra virusului gripal. Experiențele au fost efectuate pe șoareci în cuști închise ermetic, dînd rezultate foarte bune, animalele de experiență supraviețuind în proporție de 100 la sută.

Se studiază în prezent modul de aplicare al acestor rezultate.

VACCIN ANTIPOLIOMELITIC FABRICAT ÎN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

De foarte multă vreme Institutul de Microbiologie, Parazitologie și Epidemiologie „Dr. I. Cantacuzino” din București, a făcut studii în vederea producerii vaccinului antipoliomelitic. În urma punerii la dispoziție a bazei, materiale pentru crearea laboratoarelor necesare, de către Ministerul Sănătății și Prevederilor Sociale, într-o aripă a Institutului, a luat ființă o stație care ocupă 15 încăperi, în care au fost instalate toate aparatele și tot ce necesită pentru a se putea lucra la fabricarea acestui vaccin atât de însemnat.

Acest medicament atât de pretențios și care necesită o muncă grea pentru a se putea fabrica, a putut totuși să fie realizat și primele experiențe care au fost făcute s-au dovedit foarte bune.

DE PESTE HOTARE

ASALTUL NEÎNTRERUPT PENTRU CUCERIREA COSMOSULUI

În cadrul programului de cercetări asupra spațiului cosmic și al pregătirilor pentru zboruri interplanetare, la 12 septembrie 1959, în Uniunea Sovietică a fost lansată cu succes pentru a doua oară o rachetă cosmică.

Racheta a fost lansată în vederea studierii spațiului cosmic în cursul zborului în direcția lunii.

Lansarea a fost efectuată cu ajutorul unei rachete în mai multe trepte.

Lansarea noii rachete cosmice sovietice în direcția lunii constituie un pas mai departe în cucerirea spațiului cosmic și demonstrează că în acest domeniu înțietatea aparține în continuare științei și tehnicii sovietice. Mărimea de peste o tonă și jumătate a rachetei, faptul că ultima treaptă a rachetei este telighidată, ceva cu totul nou, dovedesc că tehnica sovietică

a rachetelor, unică prin realizările ei, a înregistrat noi succese.

Iar la 4 octombrie 1959 a fost efectuată cu succes în Uniunea Sovietică lansarea celei de a treia rachete cosmice. Pe bordul rachetei este instalată o stație automată interplanetară.

Lansarea a fost efectuată cu ajutorul unei rachete cu mai multe trepte. După ce a atins viteza stabilită, ultima treaptă a rachetei a plasat stația automată interplanetară pe orbita fixată.

Orbita stației automate interplanetare a fost astfel aleasă încît să asigure trecerea stației în apropierea lunii și un zbor circumlunar.

Stația automată interplanetară este destinată unor vaste cercetări științifice în spațiul cosmic.

Prin lansarea primei stații automate interplanetare, Uniunea Sovietică, a înscris o nouă pagină strălucită în istoria dezvoltării științei mondiale. La multiplele succese obținute anterior, savanții sovietici au adăugat un nou triumf al științei și tehnicii, meritînd gloria și respectul întregii lumi.

Lansarea în cosmos a stației automate interplanetare a produs un ecou puternic în lumea întreagă, evenimentul fiind considerat ca începutul zborurilor cosmice. Presa japoneză publicînd evenimentul declară, că omenirea a avansat cu vre-o 40 de ani, intrînd în secolul al XXI-lea.

ISTORICA VIZITA A LUI N. S. HRUȘCIOV ÎN S. U. A.

La 15 septembrie Nikita Sergeevici Hrușcirov, președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., a sosit la Washington, capitala S.U.A. într-o vizită oficială la invitația lui D. Eisenhower, președintele S.U.A.

Cu acest prilej N. S. Hrușcirov a vizitat mai multe orașe din S.U.A.

La sfîrșitul vizitei s-a publicat Comunicatul comun sovieto-american:

Comunicatul comun Sovieto-American

N. S. Hrușciiov, președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. și președintele D. Eisenhower au avut un schimb sincer de păreri la Camp David. La unele convorbiri au luat parte A. A. Gromîko, ministrul Afacerilor Externe al U.R.S.S. și Chr. Herter, secretarul de Stat al S.U.A., precum și alte persoane oficiale din cele două țări.

Președintele Consiliului de miniștri al U.R.S.S. și președintele S.U. A. au căzut de acord că aceste convorbiri au fost utile pentru a clarifica pozițiile celor două părți într-o serie de probleme. Scopul acestor convorbiri nu a fost de a duce tratative. Se speră totuși că schimbul de păreri va contribui la o mai bună înțelegere a considerentelor și pozițiilor fiecărei părți și astfel la realizarea unei păci drepte și îndelungate.

Președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. și președintele Statelor Unite au căzut de acord că problema dezarmării generale este cea mai importantă problemă care se pune astăzi în fața lumii. Cele două guverne vor depune toate eforturile pentru a ajunge la o soluționare constructivă a acestei probleme.

În cursul convorbirilor au avut loc un schimb de păreri asupra problemei germane, inclusiv asupra problemei Tratatului de pace cu Germania și au fost expuse pozițiile celor două părți.

În ceea ce privește problema Berlinului, s-a ajuns la înțelegerea, cu condiția ca celelalte părți direct interesate să fie de acord cu aceasta, de a se relua tratativele, pentru a se ajunge la o soluție care să corespundă intereselor tuturor părților interesate și intereselor menținerii păcii.

Pe lângă aceste probleme au avut loc convorbiri utile asupra unei serii de probleme privind relațiile dintre Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste și Statele Unite. Printre aceste probleme se numără și problema comerțului între cele două țări. În ce privește problema largirii schimbului de persoane și de idei, s-a înregistrat un progres important în cursul

convorbirilor dintre reprezentanții oficiali și se așteaptă ca într-un viitor foarte apropiat să fie încheiate acorduri corespunzătoare.

Președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. și președintele Statelor Unite au căzut de acord că toate problemele internaționale nereglementate trebuie să fie rezolvate nu prin folosirea forței, ci prin mijloace pașnice, prin tratative.

În sfârșit s-a hotărât ca data precisă a vizitei de răspuns a președintelui în Uniunea Sovietică, care va avea loc în primăvara anului viitor, să fie stabilită de comun acord, pe căi diplomatice.

Washington, 27 septembrie 1959.

Popoarele lumii au primit cu satisfacție rezultatele vizitei. Ele deschid perspective favorabile pentru eforturile în vederea lichidării războiului rece și instaurării unui climat de colaborare pe baza principiilor coexistenței pașnice.

EXISTĂ VIAȚĂ ÎN LUNĂ?

Fără apă, fără atmosferă, în condițiile unor mari diferențe de temperatură, care oscilează între minus 150 și plus 130 grade, nu poate exista viață. Dar întrucât suprafața lunii pare a fi poroasă, ceea ce ar permite menținerea în unele straturi a unei temperaturi relativ uniforme, unii astronomi și-au exprimat părerea că ar fi posibil ca în anumite regiuni ale lunii să se fi păstrat urme de apă și gaze și că acolo ar putea să existe viață sub forma unor microorganisme dintre cele mai simple. Faptul că ar exista gaze, de exemplu oxid de carbon, este sprijinit de descoperirea recentă, de către savanți sovietici, a unor fenomene vulcanice în lună. S-ar putea deci să existe anumite organisme vegetale inferioare în stare să trăiască în atmosfera oxidului de carbon, luându-și totodată substanțele hrănitoare necesare din sol. Viitorilor vizitatori ai lunii le va reveni sarcina de a verifica această ipoteză.

UN MOZAIC DE MARE VALOARE

În subsolul oraşului Durres au fost descoperite numeroase opere artistice făcînd parte din vechile lucrări de mozaic. În cursul săpăturilor întreprinse s-au descoperit bucăţi întregi de mozaic vechi datînd din diverse secole. Cea mai importantă descoperire de acest gen este aceea efectuată în martie 1918 de trupele de ocupaţie austriace cu ocazia construcţiei unui adăpost antiaerian.

Arheologi străini au întreprins numeroase cercetări pentru a descoperi acest mozaic dar cercetările nu s-au soldat cu nici un rezultat.

Lucrătorii muzeului din Durres, după multe eforturi, au putut identifica locul unde este îngropat mozaicul. El se află la o adîncime de 4,62 metri şi reprezintă un cap de femei în mărime de 1,02 metri.

În ce priveşte data construirii mozaicului, arheologul Praschniker este de părere că datează din secolul al III-lea î. e. n. Făcînd o deosebire între acest mozaic şi cel se găseşte în Anglia, din pronaosul templului Jupiter din Olimp, arheologul Praschniker relevă că în ceea ce priveşte ornamentul, mozaicul din Durres este mult mai natural ca cel din Olimp.

RACHETELE IMPRAŞTIE GRÎNDINA

În prezent oamenii de ştiinţă din R.S.S. Gruzină efectuează cercetări în vederea studierii proceselor de apariţie a marilor nori din care se formează grindina. Cercetările urmăresc elaborarea metodelor de înrîurire asupra acestor procese naturale. Cu ajutorul avioanelor sînt introduse în interiorul norilor anumite substanţe, care împrăştie nebulozitatea sau care determină ca precipitaţiile să cadă deasupra munţilor. De curînd au fost pentru prima dată folosite rachete pentru introducerea în nori a unor astfel de substanţe. Experienţa a dat rezultate eficiente. Au fost cazuri cînd după lansarea rachetelor au dispărut nori uriaşi al căror volum era de zeci şi sute de kilometri cubi.

SPARGATORUL DE GHEAȚA ATOMIC „LENIN” ÎN PRIMA CURSA

La 12 septembrie, spărgătorul de gheață atomic „Lenin”, primul din lume, care a fost construit la șantierul naval al Amiralității de la Leningrad a fost remorcat la Neva (în centrul orașului) și ancorat la locul unde acum 42 de ani a răsunat salva de pe crucișătorul „Aurora” care a vestit nașterea primului stat socialist.

Mii de leningrădeni s-au adunat pe cheiurile Nevei pentru a saluta nava Amiral a flotei sovietice și echipajul ei.

După ce a staționat timp de 3 zile pe Neva, spărgătorul de gheață a pornit în prima sa cursă.

100 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI RABINDRANATH TAGORE

În anul 1961, împlinindu-se 100 de ani de la nașterea marelui scriitor Rabindranath Tagore, în India se pregătește de pe acum o bibliografie completă a operei acestui mare cărturar. Totodată se pregătește și un film, din care va rezulta, că marele scriitor indian n-a fost numai autorul a circa 500 de poezii și 200 lucrări de proză ori dramaturgie, ci și un talentat pictor și un mare compozitor.

NOUTĂȚI TEHNICE ȘI ȘTIINȚIFICE SOVIETICE

Un nou aparat pentru diagnosticarea tumorilor cerebrale

După cum s-a comunicat, la conferința de la Tașkent pentru folosirea energiei atomice în scopuri pașnice, un colectiv al Institutului de neurochirurgie din Leningrad a realizat un nou aparat pentru diagnosticarea tumorilor cerebrale — encefalometrul cu raze gamma.

Noul aparat se deosebește în mod avantajos de vechile modele. Encefalometrul cu raze gamma este prevăzut cu un dispozitiv focalizator și un multiplicator fotoelectronic care permite să se localizeze tu-

moarea în funcție de adâncimea așezării ei, precum și cu un dispozitiv special pentru reprezentarea conturului capului pacientului examinat.

În aparat este montat un dispozitiv electronic înregistrator cu impulsuri. Indicațiile encefalometrului cu raze gamma se înregistrează pe o bandă de hîrtie electrochimică.

DIN VIAȚA BISERICII ORT. RUSE

Biblie veche

Episcopul Asmundur Gudmundsson din Islanda a trimis I.P.S. Mitropolit Nicolae de Kruțița și Kolomna un exemplar din Biblia fotografiată după Biblia editată în anul 1584 de episcopul Hundbraudt de Torlacss, care a fost și pictor și singur a gravat în scînduri literele inițiale.

INVESTIREA UNUI EPISCOP RUS LA LONDRA

În urma hotărîrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse, arhimandritul Vasile (Crivoșein) parohul Bisericii Bunei Vestiri din Oxford, a fost numit paroh al Bisericii Adormirii Maicii Domnului din Londra, iar duminică, 14 iunie a. c. a fost investit ca episcop.

DELEGAȚII BISERICII SUEDEZE LA PATRIARHIA DIN MOSCOVA

La invitația Patriarhiei din Moscova, de la 21 mai pînă la 2 iunie a. c. reprezentanții Bisericii Suedeze au fost oaspeții Uniunii Sovietice.

În fruntea delegației a fost parohul catedralei din Upsala, doctor în teologie și filosofie Olle Gerlin.

S-au discutat problemele din viața Bisericii Ort. ruse, despre participarea Bisericii rusești la lupta pentru pace.

(Din Rev. Patriarhiei din Moscova, nr. 7—1959).

CINEPA CONȚINE ANTIBIOTICE PREȚIOASE

În Cehoslovacia, oamenii de știință, au descoperit că, cînepa conține un antibiotic prețios. În multe ca-

zuri acesta este superior penicilinei și streptomisinei. Noul antibiotic este folosit cu succes în cazurile de tuberculoză osoasă, diferite inflamații de natură infecțioasă și difterie.

APARAT PENTRU A EFECTUA SONDĂRI ÎN INTERIORUL INIMII

O uzină din Leningrad a produs un aparat cu ajutorul căruia se pot efectua sondări în interiorul inimii. Aparatul permite să se măsoare presiunea arterială în orice cavitate a inimii și vaselor. Deocamdată aparatul este supus încercărilor chimice.

ZIUA DE LUCRU DE 7 ORE PENTRU TOȚI MUNCITORII ȘI FUNCȚIONARII SOVIETICI

Comitetul Central al P.C.U.S., Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. și C.C.S. din U.R.S.S. au adoptat hotărîrea de a desăvîrși, începînd din al patrulea trimestru al anului 1959 și pînă în al patrulea trimestru al anului 1960, trecerea muncitorilor și funcționarilor la ziua de lucru redusă. Această trecere se va efectua simultan cu reglementarea salariilor.

În hotărîre se prevede trecerea tuturor muncitorilor și funcționarilor la ziua de lucru de 7 ore, iar a muncitorilor din profesiunile de bază, care lucrează în subteran, la ziua de lucru de 6 ore.

Hotărîrea stabilește noi salarii tarifare sporite și noi rețele de salarizare pentru muncitori, ingineri, tehnicieni și funcționari.

Prezentări bibliografice

NICOLAI, Mitropolit de Krutița și Kolomna, Membru al Sr. Sinod al Bisericii Ortodoxe ruse, Membru în Consiliul Mondial al păcii.

„Cuvintări despre pace”, Broșura III-a.

Moscova, 1958. Edit Patriarhiei din Moscova.

În cele 129 pagini, care compun cea a treia colecție de cuvintări sint adunate toate cuvintările rostite de I. P. Sf. Mitropolit Nicolae de Krutița și Kolomna în perioada anilor 1955 pînă la 1957 inclusiv, extrase din revista Patriarhiei din Moscova.

Un portret al acestui mare Ierarh al Bisericii ort. ruse, împodobește broșura. Noua colecție „Cuvintări despre pace” a I.P.S. Mitropolit Nicolae este o pagină însemnată, înscrisă în istoria mișcării internaționale a partizanilor păcii.

Prima colecție de cuvintări și articole a I.P.S. Mitropolit Nicolae „Vom apăra pacea”, a fost editată de Patriarhia din Moscova în anul 1952 și a cuprins perioada activității lui pe acest tărîm din anul 1949 pînă la 1952. În această colecție s-au adunat discursurile ierarhului pentru apărarea păcii în primii ani de apariție a acestei acțiuni. A fost deajuns ca să răsunе pentru prima dată: „Să apărăm pacea”, ca aproape în toate țările, printre toate popoarele, să apară partizani care să lupte pentru pace.

De atunci în calitate de reprezentant al Bisericii ortodoxe ruse, Mitropolitul Nicolae, activează în această direcție.

A doua colecție de cuvintări și mesagii:

„Pentru pace”, editat de Patriarhia din Moscova în anul 1955, se referă la perioada acțiunii partizanilor păcii în anii 1952—1954. „Conștiința religioasă nu poate să tacă!” (pag. 8)

iată ideea fundamentală, care străbate în aceste cuvântări, mesagii și articole, cuprinse în colecție.

Crainicul păcii, neobositul luptător pe ogorul consolidării prieteniei dintre popoare, vestitul orator I.P.S. Mitropolit Nicolae, ca și în trecut, stă în primele rinduri ale luptătorilor pentru pace. Glasul lui se poate auzi pretulindenî, unde se ivește ocazia de a-și spune respicat cuvîntul din partea creștinilor ortodoxi, să exprime protestul împotriva uneltirilor neumane ale celor ce se pregătesc pentru război. În decurs de zece ani din 1949, pînă în anul 1959 I.P.S. Mitropolit Nicolae, în calitate de reprezentant al Bisericii Ort. ruse, a participat la toate adunările partizanilor păcii în Europa de apus, America și Asia, arătînd grozăvia războiului și uneltirile agresorilor, povățuind pe toți să apere pacea.

Cuvîntul lui se aude la congrese, prin radio, la festivaluri mondiale, etc.

Mitropolitul Nicolae este ferm convins că victoria va fi de partea partizanilor păcii, fiindcă atitudinea pe care o vor lua creștinii în conflictul contemporan, nu va putea rămîne fără o influență hotărîtoare. Oare popoarele vor admite să se lupte unul împotriva celuilalt, sau vor găsi o temelie sigură pentru împăcare și convețuire pașnică? I.P.S. Mitropolit Nicolae, ca membru al Consiliului Mondial al păcii și al Comitetului Sovietic de apărare a păcii a ținut diferite cuvîntări, care formează cuprinsul acestei broșuri:

1. *Grija despre pace*, cuvîntare rostită la plenara lărgită a Comitetului Sovietic a păcii, la Moscova, 8 martie 1955, (pag. 7—13). Autorul sublinează amenințarea odiosului război li unește pe toți oamenii iubitori de pace și este convins că unirea tuturor popoarelor dornice de pace, va triumfa și războiul va fi evitat.

* Biserica ortodoxă rusă, pe care o reprezintă în problemele păcii cuvîntătorul, a fost întotdeauna alături de popor, ajutîndu-l în timpurile grele ale istoriei sale. Biserica nu stă pe poziție de forță, care este în contradicție cu învățătura creștină.

Această cuvîntare a fost tipărită, la timpul său, în Revista Patriarhiei din Moscova, Nr. 3 din 1955.

2. *Răspunsul*, dat profesorului Dr. Walter Friederic, președintele uniunii germane pentru apărarea păcii, din 28 ian. 1955, pag. 14—16, în care autorul arată tendința guvernului sovietic de a folosi energia atomică în scopuri pașnice (Rev. Patr. din Moscova, Nr. 2, 1955).

3. *Pentru unirea forțelor păcii*, cuvîntare rostită la sesiunea Consiliului Mondial al păcii de la Helsinki, 26 iunie 1955, pag. 17—26.

I.P.Sf. Mitropolit amintește crimele războiului hitlerist, dar autorii lui au fost zdrobiți și astupați sub greua lespede de mormînt, de sub care nu vor putea ieși niciodată.

În numele Bisericii Ortodoxe ruse, care binecuvîntează răzuițele bune ale tuturor oamenilor, se roagă pentru pacea a toată lumea.

4. *Încrederea reciprocă — drumul spre pace*. (Articol), pag. 27—31.

Problema interzicerii energiei atomice preocupă toată omenirea. Dacă o parte din lume, dornică de singe și ciștig, folosește energia atomică pentru arme, marea majoritate în frunte cu U.R.S.S. o întrebuițează în scopuri pașnice, pentru fericirea omului.

Energia atomică, în fața tragediei de la Hiroșima și Nagasachi, nu trebuie dirijată spre scopuri distructive.

Noi creștinii, încheie autorul, datori sîntem să luptăm pentru întrebuițarea energiei atomice în scopuri pașnice.

5. *Problema războiului și a păcii în lumina Bibliei*. Cuvîntul ținut în Debrețin — Ungaria (pag. 32—43). Dumnezeu a dat omului viață nu pentru a deslănțui războaie ci pentru o propășire pașnică, în dragoste reciprocă: „că să fie belșug de pace cît va sta luna pe cer“ (P. S. 71, 7). Oamenii provoacă războiul, tot oamenii îl pot desființa, însă această se poate realiza numai atunci cînd oamenii vor trăi în dragostea lui Hristos (Rev. Patr. din Moscova, Nr. 3, 1956).

6. *Răsplată meritată*, discurs rostit cu prilejul înmînării pastorului Ragnar Farbec a premiului internațional „pentru întărirea păcii între popoare“ (pag. 44—48).

Ca să consolidăm pacea, trebuie să muncim nu pentru sporirea fabricării armamentului militar și a fricei de război,

care trebuie condamnate, ci pentru sprijinirea intereselor comune, și întărirea încrederii, prieteniei, colaborării și mai presus de toate „să urmărim faptele păcii și ale întăririi dintre noi” (Rom. 14, 19), după cum zice Sf. Pavel (Rev. Patriarhiei din Moscova, Nr. 4, 1956).

7. *Pentru clădirea păcii — o temelie solidă.*

Cuvîntare rostită la sesiunea extraordinară a Conferinței mondiale a păcii (pag. 49—59). Și în acest discurs Mitropolitul Nicolae înfierează goana înarmărilor cu exterminatoarea bombă atomică și îndeamnă la înfrățirea sinceră a popoarelor, pentru o viață pașnică și înțelegere reciprocă. Ierarhul se bazează pe învățătura Mintuitorului, care a fost un mesaj al dragostei și al păcii.

Pe această temelie solidă se poate construi o clădire rezistentă a păcii: „A căzut ploaia, au venit riurile mari, au suflat vînturile și au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stîncă”, Mat. VII 25 (extras din Rev. Patriarhiei din Moscova, Nr. 5—1956).

8. *Contribuția credincioșilor la cauza apărării păcii.* Cuvîntare rostită la adunarea reprezentanților asociațiilor sovietice consacrată desbaterii documentelor sesiunii extraordinară a *Cons. Mondial* al păcii de la Stockholm (Moscova, 18 apr. 1956). Pag. 60—62.

Mitropolitul subliniază că toate bisericile lumii vorbesc aceeași limbă; apărarea păcii. (Rev. Patr. din Moscova, Nr. 5—1956).

9. *Pacea și prietenia între popoare.* Raportul prezentat la Oslo — Norvegia la 2 martie 1956, pag. 63—83.

Pentru pace!

Pentru prietenie!

Pentru fericirea popoarelor!

Aci răsună glasul Bisericii ortodoxe ruse, chemînd toate popoarele la lupta pentru pace. Trebuie să excludem cu desăvîrșire războiul dintre mijloacele de luptă pentru rezolvarea controverselor; ele se pot aplană pe cale pașnică, pe calea tratativelor. (Rev. Patr. din Moscova, Nr. 6—1956).

10. *Declarația cu prilejul sosirii în S.U.A.* New York, 2 iunie 1956), pag. 84—85. Între Bisericile noastre s-a ini-

fiat o înțelegere reciprocă și contact interconfesional. Credem că Domnul nostru Iisus Hristos va binecuvînta și ne va ajuta în această cauză sfîntă! (Din Rev. Patr. din Moscova, Nr. 8—1956).

11. *Declarația făcută la deschiderea consfătuirii cu reprezentanții Uniunii naționale a bisericilor lui Hristos din S.U.A.* (New York, 4 iunie 1956), pag. 86—87. Cred, declară Mitropolitul Nicolae, că Spiritul Sfînt ne va uni pe noi toți în luptă dirză pentru întărirea păcii între popoarele U.R.S.S. și S.U.A. (Din Rev. Patr. Mosc., Nr. 8—1956).

12. *Problemele păcii.* Referatul prezentat la New York la 5 iunie 1956), pag. 88—92. Noi, credincioșii Uniunii Sovietice, înălțăm lui Dumnezeu rugăciuni zilnice „pentru pacea a toată lumea” socotind că ne-am ales calea cea mai bună pentru rezolvarea problemei păcii, zice Ierarhul și sintem convinși că Organizația Națiunilor Unite cu autoritatea ce o are, va găsi o soluție pentru rezolvarea problemei păcii, care ne frămîntă așa de mult. (Din Rev. Patriarhiei din Moscova, Nr. 8—1956).

13. *Mesajul adresat adunării naționale a Uniunii Bisericii lui Hristos din S.U.A.* (Toledo, 6 iunie 1956), pag. 93—95. Chemarea noastră ca și creștini este să dorim pacea și să o realizăm. (Din Rev. Patr. din Moscova, Nr. 8—1956).

14. *Pastorală de Paști adresată fraților creștini din Germania.* Rostită la radio în limba germană la 20 aprilie 1957, pag. 96—98. În lumea de azi, ura depășește orice limită. Perspectivile viitorului nu-i liniștește pe oameni și groaza conflictelor mari eclipsează bucuria existenței noastre.

Popoarele noastre au avut mult de îndurat în trecut, am sorbit cupa plină de chinuri, deaceea sărbătoarea Învierii Domnului trebuie să ne deștepte, să ne lumineze pentru a simți această bucurie printr-o unire într-o familie, ca astfel lumina păcii să domnească asupra întunericului războiului.

15. *Salut tineretul creștin.* Articol din revista „Tineretul lumii”, Nr. 5 din 1957, pag. 99—101.

La cel de al VI-lea festival mondial al tineretului printre participanții la festival vor fi mulți reprezentanți ai tineretului creștin din diferite organizații și țări. Lor mă adresez din partea Bisericii ortodoxe ruse cu exprimarea sentimentelor și

speranțelor, care ne cheamă neconținut să „păzim unirea spiritului, în legătura păcii“. (Efes, 4, 3).

16. *Ilegalitatea armei atomice*. Cuvîntarea rostită la sesiunea Cons. Mondial al păcii de la Colombo (Ceylon), 13 iunie 1957, pag. 102—109.

Printr-o expunere emoționantă, reprezentantul Bisericii ortodoxe ruse aduce puternice argumente împotriva armei atomice. Toți savanții lumii s-au exprimat pentru folosirea energiei atomice în scopuri pașnice pentru fericirea omenirii.

Chiar și reprezentanții Bisericii catolice, prin papa Piu al XII-lea, precum și ai Cultelor budiste și mahometane cer cu insistență imediată încetare a experiențelor cu bombe atomice și nucleare și cer să se folosească această energie pentru bună starea omului. Cu noi este mulțimea covârșitoare a popoarelor și „cu noi este Dumnezeu“. „Cu noi este rațiunea și conștiința tuturor oamenilor iubitori de pace din toată lumea“. (Rev. Patr. din Moscova, Nr. 7—1957).

17. *Mesajul adresat Uniunii internaționale a studenților*. Colombo, 5 iunie 1957, pag. 110. „Tineretul este speranța noastră, este viitorul nostru. Să caute ca să ne lase cea mai sfîntă, cea mai nobilă și mai cinstită moștenire, atît nouă cît și urmașilor noștri, contribuind din răputeri la alungarea norilor negri ai războiului și la aducerea unui cer senin al păcii, peste întreg globul pămîntesc“. (Din Rev. Patr. din Moscova, Nr. 7—1957).

18. *Mesajul către tinerii creștini de ambele sexe*. (Lavra Troițe-Sergheev, 30 iulie 1957), pag. 111—113. Vă aflați acum la cea mai veche mînaștere rusă.

Cu acest prilej, vă îmbrățișez cu dragoste, doresc și vă indemn să apărați cauza păcii, în virtutea datoriei creștinești. (Rev. Patr. din Moscova, Nr. 9—1957).

19. *Mesajul către poporul din Ceylon*. (Oct. 1957), pag. 114—116. În săptămîna prieteniei între Ceylon și U.R.S.S., avem prilej să ne apropiem, desbătînd problemele arzătoare, actuale și să ne manifestăm voința pentru cauza păcii.

Poporul Ceylonului trăiește în vecinătate cu popoarele iubitoare de pace: ca India, Pakestanul, China și a altor țări.

Aceasta ne asigură că prietenia între țările noastre se va ciementa mai mult și ne va uni în lupta comună pentru a impune pacea în lume. (Rev. Patr. din Moscova, Nr. 10—1957).

20. *Pastorala de Crăciun adresată la radio creștinilor din Finlanda*. (17 dec. 1957), pag. 117—118.

21. *Pastorala de Crăciun adresată prin radio creștinilor din Europa*. (20 dec. 1957), pag. 119—121. În ambele pastoreale, Mitropolitul Nicolae face apel la credincioși ca să se înroleze în rindul luptătorilor pentru cauza păcii. (Rev. Patr. din Moscova, Nr. 12—1957).

22. *Discursul rostit la radio cu ocazia lunii prieteniei anglo-sovietică*. (Decembrie 1957), pag. 122—123. „Prietenia, înțelegerea reciprocă și armonia în raporturile noastre să unească popoarele noastre pe calea fericirii și păcii îndelungate“. Aceste cuvinte au fost adresate ierarhilor englezi precum și poporului din Anglia. (Rev. Patr. din Moscova, nr. 12—1957).

23. *Răspunsurile la problemele radioului polonez*. (Pag. 124—125. Cu prilejul anului nou 1958, radioul polonez s-a adresat Mitropolitului Nicolae să-i răspundă la următoarele întrebări:

1) Ce măsuri trebuie luate, după părerea Dv. pentru ca în anul ce vine, să triumfe pacea în toată lumea?

2) Ce influență are viitoarea dezvoltare a raporturilor frățesti între Polonia și U.R.S.S. pentru întărirea păcii?

Răspunsul a fost: 1) Pe calea viitoarelor dezvoltări ale contactelor statale, sociale, religioase și organizațiilor culturale, precum și prin eforturile oamenilor de stat trebuie să consolidăm încrederea între ambele țări, ceea ce ar putea înlesni întâlnirea la un nivel înalt, care va însemna o cotitură în calea întăririi păcii între state și popoare.

2) Polonia și U.R.S.S. sunt țări vecine și întărirea raporturilor frățesti între ele, precum și cu celelalte țări care au contingentă geografică crează un cimp enorm pentru pace în Europa.

În direcția aceasta un mare rol le revine Bisericilor creștine din ambele țări. Bisericile noastre trebuie să stabilească ra-

porturi reciproce de prietenie, ceea ce va contribui la o și mai mare apropiere a popoarelor noastre și în genere, va servi cauza întăririi păcii între popoare.

! (Rev. Patr. din Moscova, Nr. 12—1957).

24. *Urările mele poporului Ceylonului.* (Rev. Patr. din Moscova, pag. 128—129). Incheie ciclul de cuvântări rostite de I.P.S. Mitropolit Nicolae cu o sinceritate și entuziasm creștinesc pentru binele omenirii, pentru întărirea păcii în toată lumea. Atunci „lupul va sta laolaltă cu mielul și leopardul se va culca lângă ied; vițelul și puiul de leu vor petrece împreună și un copil li va mina“ (Isaia XI, 6).

Traducerea acestor cuvântări în diferite limbi va trezi conștiința tuturor oamenilor și-i va îndemna să lupte pentru fericierea lor, prin întărirea păcii în lume.

P. IACOBESCU

MITROPOLIA BANATULUI

CUPRINSUL

	Pag.
Prot. Ic. Stavr. SABIN TRUȚIA: Spre Bethleem	3
Prot. PETRE BOGDAN: Singele și lacrima	7

STUDII:

TEOLOGIE EXEGETICA

† Prof. Univ. On. Dr. VASILE GHEORGHIU: Domnul în Ierusalim la sărbătoarea colibelor (Ioan VII 1—53). Femea păcătoasă (Ioan VIII, 1—11)	28
Prof. Univ. Dr. NICOLAE NEAGA: Limbi orientale de in- teres biblic	68
Pr. GH. GEȚIA: Plante și arome biblice	81

TEOLOGIE ISTORICA

Prot. Dr. GH. COTOȘMAN: Din trecutul Bisericii Banatu- lui. Episcopul Iosif al Mediei Severinului și Caransebeșului —1596—1618—1628)	107
--	-----

ANIVERSARI

PETRE Ș. NASTUREL și PANAIT I. PANAIȚ: Împlinirea a 500 de ani de la înființarea orașului Bucu- rești	115
---	-----

INDRUMARI OMILETICE

Prot. Dr. V. VLADUCEANU: Cina Domnului	131
--	-----

VIAȚA BISERICESCA

IN CUPRINSUL MITROPOLIEI BANATULUI

ARHIEPISCOPIA TIMIȘORII ȘI CARANSEBEȘULUI

REDACȚIA: Sărbătorirea Sf. Ierarh Iosif cel Nou din Par- toș. Sfințiri de biserici	137
---	-----

EPARHIA ARADULUI

REDACȚIA: Conferințe de orientare preoțească, Sărbă- toriri de hram la mănăstirile din eparhie, Deces: Pr. Candid Stanciu	139
---	-----

Din țară

- REDAȚIA: Distincții acordate de Consiliul Mondial al Păcii unor activiști ai mișcării pentru pace din România, Cinci sute de ani de la cea mai veche mențiune documentară despre existența orașului București, Protejarea frescelor la bisericile și minăstirile monumente istorice, Opera română din București a împlinit 40 de ani de existență, Vaccin antipoliomielitic fabricat în R. P. Română 144

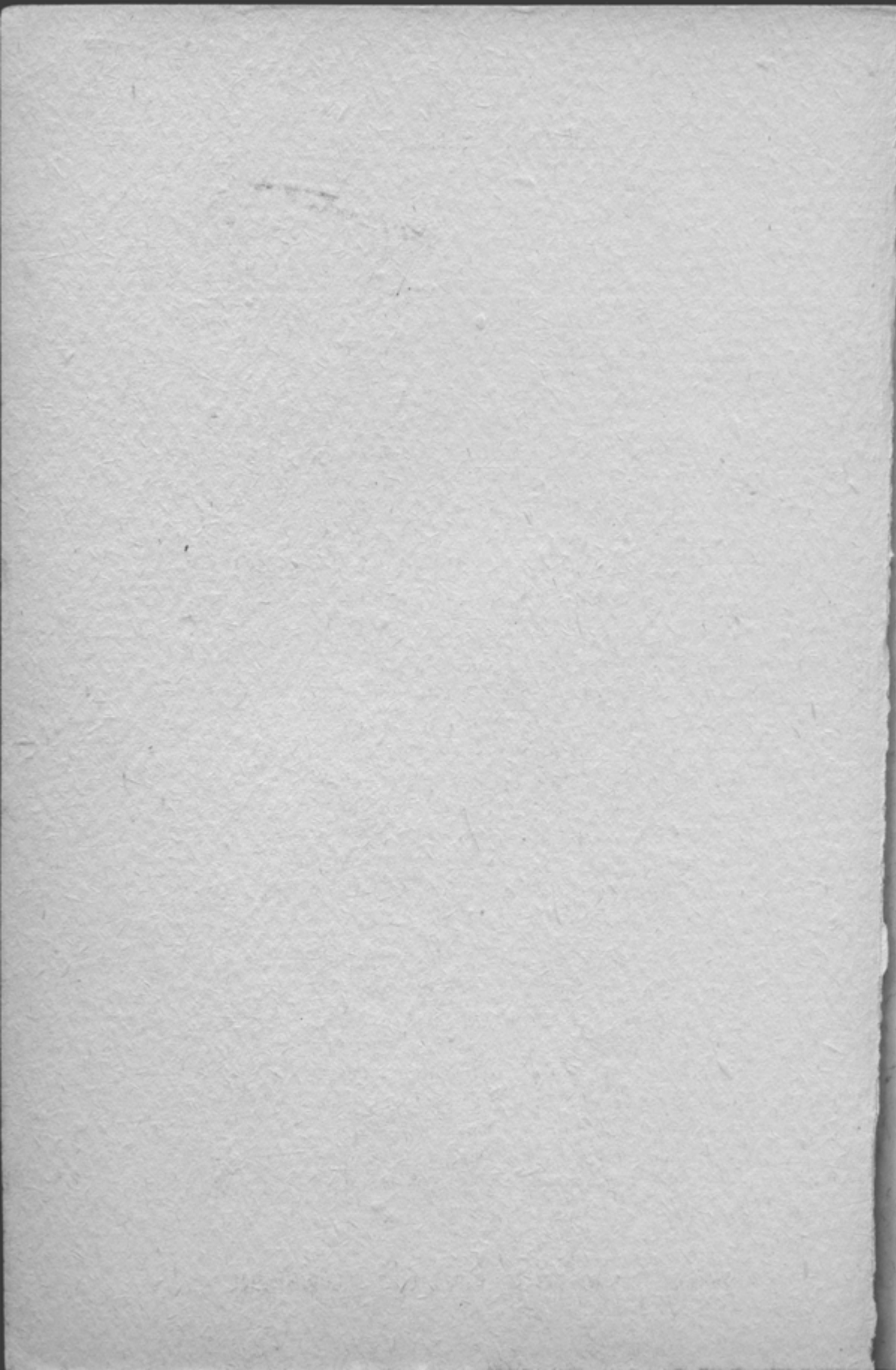
De peste hotare

- REDAȚIA: Asaltul neîntrerupt pentru cucerirea cosmosului, Istorică vizită a lui N. S. Hrușciov în S. U. A., Comunicatul comun sovieto-american, Există viață în lună?, Spărgătorul de gheață atomic „Lenin” în prima cursă, 100 de ani de la nașterea lui Rabindranath Tagore, Noutăți tehnice și științifice sovietice, Din viața Bisericii ort. ruse, Ziua de lucru de 7 ore pentru toți muncitorii și funcționarii sovietici 147

PREZENTĂRI BIBLIOGRAFICE

- P. IACOBESCU: Nicolai, Mitropolit de Krutiția și Kolomna, membru în Consiliul Mondial al Păcii „Cuvântări despre pace”, Broșura III-a, Moscova 1958, Editura Patriarhiei din Moscova, Pg. 129 155

32

40

1 YUW-W

ANTICARIAT TIMISOARA
Lei 40